

**KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**EVSİZLER İÇİN SÜRDÜRÜLEBİLİR BARINAK TASARIMI;
İSTANBUL ÖRNEĞİ**

Merve Nur TAŞCI

Yüksek Lisans Tezi

**KONYA
Ocak 2022**

EVSİZLER İÇİN SÜRDÜRÜLEBİLİR BARINAK TASARIMI; İSTANBUL ÖRNEĞİ

Merve Nur TAŞCI

KTO Karatay Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı
Tezli Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül TEREÇİ

Konya
Ocak 2022

BİLDİRİM

Enstitü tarafından onaylanan Yüksek Lisans/Doktora tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını basılı veya dijital biçimde arşivleme ve aşağıda belirtilen koşullar dahilinde erişime açma iznini KTO Karatay Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle, Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak ve gelecekteki çalışmalar (makale, kitap, lisans, patent vb.) için tezimin tamamının veya bir bölümünün kullanım hakları yalnızca bana ait olacaktır.

Tezimin bütünüyle kendi çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izinle kullanılması zorunlu olan kaynakları, yazılı izin alarak kullandığımı ve istenildiğinde izinlerin suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge” kapsamında, tezim, aşağıda belirtilen koşullar haricince, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve KTO Karatay Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.¹

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 6 ay ertelenmiştir.²

Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.³⁴

18 Ocak 2022

Merve Nur TAŞCI

¹ MADDE 6(1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

² MADDE 6(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ay aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

³ MADDE 7(1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

⁴ MADDE 7(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

ETİK BEYAN

KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Hazırlama ve Yazım Kurallarına uygun olarak Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül TERECİ danışmanlığında tarafımdan üretilen bu tez çalışmasında; sunduğum tüm veri, enformasyon, bilgi ve belgeleri bilimsel etik kuralları çerçevesinde elde ettiğimi, tüm değerlendirme, analiz, bulgu ve sonuçları bilimsel usullere uygun olarak sunduğumu, tez/proje çalışmasında yararlandığım kaynakların tümüne bilimsel normlara uygun biçimde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, tezimin/projemin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

18 Ocak 2022

Merve Nur TAŞCI

Babam, Annem ve Kardeşime...

TEŞEKKÜR

Lisans eğitim hayatımdan bu yana, her tŸrlŸ desteğini, yol gŸstericilięini ve sabrını benden esirgemeyen, bilgi ve tecrŸbeleri ile yolumu aydınlatan ve tez sŸrecim boyunca akademik yardımları ve değerlendirmeleri ile tezime yŸn veren saygı değer danıőman hocam Dr. Őđr. Őyesi AyőegŸl TEREĆİ' ye minnet duygularımı ve sonsuz teőekkŸrlerimi sunarım.

Dostluğunu ve yardımlarını her zaman hissettiğim, gŸzel anılar paylaőtıęım sevgili arkadaőım MŸőerref KELEŞ' e, zorlandığım her anda bana pozitif enerjisini gŸnderen, fiziksel anlamda yan yana olamasak da bana varlığını hep hissettiren meslektaőım ve sevgili arkadaőım Feyza Sultan İLGŸN' e ve gŸrselleőtirme aşamasında benden yardımlarını esirgemeyen çalışma arkadaőım Hasan BAŞPINAR' a desteklerinden dolayı teőekkŸr ederim.

Son olarak; hayatım boyunca beni her konuda sonsuz destekleyen, bugŸnlere gelmemi sağlayan ve varlıkları, sevgileri ile bana gŸ veren, babam Mustafa TAŞCI, annem Melek TAŞCI ve kardeőim Mustafa Sefa TAŞCI' ya sonsuz teőekkŸrlerimi sunarım.

18 Ocak 2022

Merve Nur TAŞCI

ÖZET

Merve Nur TAŞCI

Evsizler İçin Sürdürülebilir Barınak Tasarımı; İstanbul Örneği

Yüksek Lisans Tezi

Konya, 2022

Tarihsel süreç içerisinde her dönemde, insanoğlu güvenli bir şekilde barınmak ve yaşamsal faaliyetlerini gerçekleştirebilmek için eve ihtiyaç duymuştur. Ancak artan nüfus ve değişen yaşam koşulları nedeniyle bireyler temel ihtiyaçlarından biri olan barınma gereksinimlerini karşılamakta zorlanır hale gelmiştir. Buna bağlı olarak da evsiz bireylerin sayısı hızlı bir şekilde artmaya başlamıştır. Küreselleşen dünya, değişen yaşam koşulları evsiz bireylerin yaşamlarını zorlaştırırken aynı zamanda çevre sorunlarının hızlı artışına, enerji kaynaklarının azalmasına ve ekonomik problemlerin yaşanmasına neden olmaktadır.

Türkiye’de de evsizlik problemi son yıllarda değişen yaşam koşulları nedeniyle hızlı bir artış içerisinde. Ancak Türkiye’de evsizlik kavramı ve evsizler üzerine sınırlı sayıda bilimsel çalışma bulunmaktadır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde; evsiz bireyler kısa süreli uyuma, temizlik, kıyafet gibi ihtiyaçlarını veya günlük olarak yemek, temizlik vb. fiziksel ihtiyaçlarını karşılayabilmektedirler. Evsizlerin sadece fiziksel ihtiyaçlarına yönelik uygulamalar yapıldığı için, sosyal ve psikolojik ihtiyaçları için çözümler üretilmemekte ve ayrıca toplumları evsizlik hakkında bilinçlendirerek sosyal etkileşim çalışmaları kapsamlı olarak yapılmamaktadır. Bu nedenle toplumlar tarafından evsizlik sorununa önyargı ile yaklaşmakta ve evsizler sosyal dışlanma yaşamaktadır.

Bu çalışma ile evsizlik sorununun yoğun olarak yaşandığı İstanbul ilinde evsiz bireylerin temel ihtiyaçlarını, onları toplumdaki diğer bireylerden ötekileştirmeden, sosyal dışlanmaya maruz bırakmadan uzun süreli olarak karşılayabilmek için yeni bir çözüm önerisi geliştirmek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda evsizlik sürdürülebilirlik kavramı ile ilişkilendirilerek barınak tasarımı yapılmıştır. Tasarımın temelinde yer alan sürdürülebilirlik prensibi ile barınaklar için geri dönüştürülebilir endüstri ürünü olan konteynerler kullanılarak, İstanbul’da evsiz bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek, onların yaşam kalitelerini ve refah düzeylerini arttırabilmek, kültürel kaynaşmanın sağlanarak toplumlarda sosyal ötekileştirme olmadan evsiz bireyler için adil bir yaşam oluşturmak hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler

Evsizlik, barınak, sürdürülebilirlik, sürdürülebilir barınak, enerji etkin tasarım

ABSTRACT

Merve Nur TAŞCI

Sustainable Shelter Design for the Homeless; The Case Study of İstanbul

Master's D. Thesis

Konya, 2022

In every period of the historical process, mankind needs a home to have a safe shelter and to carry out its vital activities. However, due to the increasing population and changing living conditions, individuals have become difficult to meet their housing needs, which is one of their essential needs. Accordingly, the number of homeless people has begun to increase rapidly. While the globalizing world and changing living conditions make the lives of homeless individuals difficult, they also cause a rapid increase in environmental problems, a decrease in energy resources and economic problems.

The problem of homelessness in Turkey has rapidly grown due to changing living conditions in recent years. However, there are a limited number of scientific studies on the concept of homelessness and the homeless in Turkey. When the studies conducted were analyzed, homeless individuals are able to adequate their needs such as short-term sleep, cleaning, clothing or their physical needs such as daily food and cleaning.. Since actions are made only for providing the physical needs of the homeless, solutions are not produced for their social and psychological needs, and social interaction studies are not carried out comprehensively by raising the awareness of the societies about homelessness. Due to this reason, society approaches the problem of homelessness with prejudice and homeless people experience social exclusion.

Within this study, it is aimed to develop a new solution proposal in order to meet the basic needs of homeless individuals for the long term without alienating them from other individuals in society and exposing them to social exclusion in the İstanbul where the problem of homelessness is live intensely. In this direction, the shelter design was made by associating homelessness with the concept of sustainability. In İstanbul, with the sustainability principle at the heart of the design, it is aimed to meet the basic needs of homeless people by using recyclable industrial containers for shelters to improve their quality of life and well-being, as well as to create a fair life for homeless people without social marginalization in societies by ensuring cultural cohesion.

Keywords

Homelessness, shelter, sustainability, sustainable shelter, energy efficient design

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
ETİK BEYAN	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xi
SİMGELER DİZİNİ.....	xiii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiv
1. GİRİŞ	1
2. EVSİZLİK SORUNUNUN SÜRDÜREBİLİRLİK KAVRAMIYLA BİRLİKTE DEĞERLENDİRİLMESİ	4
2.1. Evsizlik Kavramının Tanımı ve Sınıflandırılması.....	5
2.2. Evsizliğin Nedenleri	11
2.2.1. Bireysel Nedenler	12
2.2.2. Yapısal Nedenler	13
2.3. Dünya ve Türkiye’de Evsizlik Durumu	15
2.4. Barınma Kavramı	17
2.5. Türkiye’de Evsizler İçin Barınma İhtiyacı Çözümleri	21
2.5.1. Barınma Evleri.....	21
2.5.2. Kimsesizler Otelleri	22
2.5.3. Spor Tesisi, Terminal ve Gar Gibi Kamu Yapılarının Belirli Dönemlerde Barınak Olarak Kullanılması	23
2.5.4. Sivil Toplum Hizmetleri	24
2.6. Sürdürülebilirlik Kavramı	25
2.6.1. Sürdürülebilirlik Kavramının Tarihsel Süreç İçerisinde Gelişimi.....	28
2.7. Sürdürülebilir Mimarlık	30
2.7.1. Sürdürülebilir Mimarlık İlkeleri	32
2.8. Sürdürülebilir Barınaklar.....	37
2.8.1. Dünya Geneline Yapılan Sürdürülebilir Barınak Örnekleri	40

3. MATERYAL VE METOT	55
3.1. Çalışma Alanı	55
3.2. Tasarım Metodolojisi	56
4. BARINAK TASARIMI VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇISINDAN İRDELENMESİ	59
4.1. Sürdürülebilir barınak tasarımı	59
4.2. Sürdürülebilirlik ilkelerine göre barınak tasarımının değerlendirilmesi	70
4.2.1. Geri dönüşüm ve yeniden kullanım	71
4.2.2. Çevreye saygı	71
4.2.3. İşçilik	71
4.2.4. Maliyet	71
4.2.5. Montaj	72
4.2.6. Erişilebilirlik	72
4.2.7. Evsiz bireylerin temel gereksinmelerinin karşılanması	73
4.2.8. Aydınlatma ve havalandırma	73
4.2.9. Enerji Etkin Tasarım	74
4.2.10. Sosyal etkileşim	79
4.2.11. Fonksiyonel ve esnek tasarım	81
5. SONUÇ	83
KAYNAKLAR	88
ÖZGEÇMİŞ	98

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Evsizlik kavramının kültürlerarası kavramlaştırılması	8
Tablo 2. Standart tip konteynerlerin ölçüleri	60
Tablo 3. Duvar ve tavan bileşenleri	76
Tablo 4. Cam bileşenleri	76
Tablo 5. Simülasyon girdileri.....	76
Tablo 6. Yalıtım malzemesi kalınlığı ile soğutma enerjisi ihtiyacının değişimi.....	78
Tablo 7. Yalıtım malzemesi kalınlığı ile ısıtma enerjisi ihtiyacının değişimi	78

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Maslow'un insan gereksinimleri hiyerarşi modeli	18
Şekil 2. Ankara Büyükşehir Belediyesi Barınma Evinden Resimler	22
(Kaynak: (T.C. Ankara Valiliği, 2021))	22
Şekil 3. Ankara Kimsesizler Otelinden Resimler	23
(Kaynak: (T.C. Ankara Valiliği, 2021))	23
Şekil 4. İstanbul Zeytinburnu Spor Salonundan Resimler	23
Şekil 5. İstanbul Zeytinburnu spor salonunda yemek ve kıyafet ihtiyaçları karşılanan evsizler	24
(Kaynak: (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2021))	24
Şekil 6. Sürdürülebilir Mimarlığın 3 Boyutu	31
Şekil 7. Sürdürülebilir Mimarlık İlkelerinin Kavramsal ÇerçevesiS	32
(Kaynak: (Kim & Rigdon, 1998, s. 8))	32
Şekil 8. Parasite örnekleri	40
Şekil 9. Açıklık bırakılarak tasarlanan parasite örneği	41
Şekil 10. Homes For the Homeless projesinin tasarım aşaması	42
Şekil 11. James Furzer tarafından tasarlanan barınakların caddeden görünümü	42
Şekil 12. Homes For the Homeless projesinin iç mekân görselleri	43
Şekil 13. Gregory projesi cephe tasarım modeli	44
Şekil 14. Gregory projesi iç mekân görselleri	45
Şekil 15. Shelter with Dignity projesi	46
Şekil 16. Modüllerin iç mekân görselleri	47
Şekil 17. Stepping Stones projesi	48
Şekil 18. Stepping Stones projesi planları	48
Şekil 19. Re-Habit konseptli örnek proje	50
Şekil 20. Re-Habit çatı Bahçeleri	51
Şekil 21. Re-habit yatakhane plan, kesit ve görünüşleri	51
Şekil 22. Kent bahçeleri ve konut projesi	52
Şekil 23. Modüllerin iç mekân görselleri	53
(Kaynak: (Arcdaily, 2021))	53
Şekil 24. Project Suitcase	54
Şekil 25. Nakliye konteynerleri	59
Şekil 26. 20' DC konteyner yaşam ünitesi plan şeması (Ö:1/500)	62

Şekil 27. 20' DC konteyner servis ünitesi plan şeması (Ö:1/500).....	63
Şekil 28. 2 Opsiyonlu 20' DC konteynerlerin yatay yerleşim şemaları.....	64
Şekil 29. 3 opsiyonlu 20' DC konteynerlerin yatay yerleşim şemaları.....	65
Şekil 30. 2 opsiyonlu 20' DC konteynerlerin dikey yerleşim şeması	66
Şekil 31. 40' High Cube konteyner plan şeması (Ö:1/500)	67
Şekil 32. 40' High Cube konteyner iç mekân görseli	68
Şekil 33. 40' High Cube konteyner yaşam alanı iç mekân görseli	69
Şekil 34. 20' DC ve 40'HC konteynerlerin çoklu yerleşim şeması	70
Şekil 35. 40'HC Barınak modeli pencere ve kapı açıklıkları.....	74
Şekil 36. Konteynerlerin detay kesiti	75
Şekil 37. 40'HC Barınak tasarımına ait simülasyon modeli	77
Şekil 38. 40'HC barınak tasarımı yerleşim görselleri.....	80
Şekil 39. 40'HC barınak tasarımının farklı işlevleri	81

SİMGELER DİZİNİ

Simge	Açıklama
cm	santimetre
kWh	kiloWatt saat
m	metre
m ²	metrekare

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltma	Açıklama
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
HVAC	Heating Ventilating and Air Conditioning
ISO	International Organization for Standardization
OECD	Organisation for Economic Co-Operation and Development
TDK	Türk Dil Kurumu
TSE	Türk Standartları Enstitüsü
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	United Nations Educational Scientific and Cultural Organization

1. GİRİŞ

Geçmişten günümüze insanoğlu yaşamını sürdürülebilirlik ve temel gereksinmelerini karşılayabilmek için barınağa ihtiyaç duymuştur. Her dönemin değişen ve gelişen yaşam koşullarına göre barınma kavramı şekillenmiş ve değişmiştir. Ancak sosyal, siyasal, ekonomik, çevresel vb. birçok etken nedeniyle bireyler, varlıklarını ifade eden ve temel gereksinmelerinden biri olan barınma gereksinmelerini karşılamakta zorlanmışlardır. Barınma sorunu yaşayan bireylerin bir kısmı kendilerince geçici çözümler üreterek yaşamlarına devam ederken, bir kısmı ise barınma kavramından tamamen yoksun kalarak evsiz olarak adlandırılmışlardır.

Birçok ülkenin mücadele ettiği çok boyutlu ve küresel bir problem olan evsizlik; günümüzde hızla artmaktadır. Evsiz bireylerin sayılarının bu hızlı artışını durdurmak ve kalıcı çözümler geliştirmek için uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından farklı politikalar ve çalışmalar yapılmaktadır. Yapılan çalışmalar evsiz bireylerin fiziksel ihtiyaçlarına yoğunlaşmıştır. Bu nedenle evsiz bireylerin sosyal ve psikolojik ihtiyaçları için yeterli çözümler üretilmemektedir. Çalışma kapsamında evsiz bireylerin yaşadıkları fiziksel ve sosyal sorunlara yeni bir çözüm önerisi geliştirilerek sürdürülebilirlik kavramı ile ilişkilendirilmiştir. Sürdürülebilirlik kavramı toplumlar tarafından önemli olan ve farklı zaman dilimlerinde birçok boyutu kapsayarak tanımlanan uluslararası bir kavramdır. Toplumdaki her bireyi kapsayan çok boyutlu sürdürülebilirlik kavramının mimariye yansması ise tüm canlılar için yaşanılabilir bir mekân, çevre ve toplum oluşturulması hedeflenerek ortaya çıkmıştır. Sürdürülebilirlik kavramı ile evsiz bireylerin mekânsal problemlerine çözümler geliştirilirken aynı zamanda toplumsal olarak evsizlik sorununa daha bilinçli yaklaşımlar yapılarak, uzun süreçlerde bu soruna kapsamlı çözümler geliştirilebilir.

Bu doğrultuda tez çalışmasında; dünya genelinde mücadele edilen evsizlik problemini, sürdürülebilirlik bağlamında ele alarak evsiz bireyler için barınak tasarımı yapmak ve tasarımı sosyal, çevresel ve ekonomik sürdürülebilirlik kriterleri çerçevesinde değerlendirmek hedeflenmiştir. Barınak tasarımı yapılırken öncelikle evsizleri anlamak, tanımak, sosyal ve fiziksel yoksunluklarını kapsamlı olarak belirlemek hedeflenmiştir. Bu doğrultuda evsiz bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri, kendilerini

güvende hissedebilecekleri, konfor koşullarını sağlayan ve aidiyet duygusunu hissedebilecekleri onlara özel mekânlar tasarlamak amaçlanmıştır.

Tez çalışması 4 bölüme ayrılmıştır. İlk bölümde çalışmanın amaç, kapsam, yöntem ve başlıkların içeriklerini özetleyen açıklamalar bulunmaktadır. İkinci bölümde; evsizlik ve sürdürülebilirlik kavramları üzerinden 2 kısma ayrılarak literatür taraması yapılmıştır. İlk olarak; evsizlik kavramının tanımlarına, ilişkili olduğu kavramlara, Dünya ve Türkiye'deki durumuna, sınıflandırmalarına, nedenlerine yer verilmiştir. Devamında barınma kavramının tanımına ve Türkiye'de evsiz bireylerin barınma ihtiyacı için uygulanan çözümlere yer verilmiştir. Böylece evsiz bireylerin sosyal ve fiziksel yoksunluklarının daha iyi anlaşılması ve evsizlik sorununa kalıcı çözümler bulmak için evsizlik kavramının toplumlar tarafından yapılan farklı tanımları, ilişkili olduğu kavramlar ve nedenleri incelenmiştir. İkinci olarak; sürdürülebilirlik kavramının tanımları, tarihsel süreç içerisindeki gelişimi, sürdürülebilir mimarlık ve sürdürülebilir mimarlık ilkeleri incelenmiştir. Literatür taramasının ardından dünya genelinde evsizler için tasarlanan sürdürülebilir barınak örneklerine yer verilmiştir. Böylece çalışmanın devamında tasarlanan sürdürülebilir barınak için ön çalışma yapılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde; tez çalışmasının materyal ve yöntemine dair detayların yer aldığı kısımdır. Çalışma alanı olarak Türkiye'de birçok farklı kültürden insanın bir arada barındığı, sosyal, kültürel ve ekonomik olarak önemli bir konumda yer alan ve evsizlik gibi çok boyutlu, kompleks bir sorunun yoğun olarak yaşandığı İstanbul ili seçilmiştir. İlk olarak barınak modelinin tasarımını şekillendirecek kriterler belirlenmiştir. Barınak modeli tasarımında, çalışmanın önceki kısımlarında yer verilen sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir tasarım kriterleri önemli bir rol oynamıştır. Bu nedenle kriterler sürdürülebilir tasarım ilkeleri doğrultusunda belirlenmiştir. Tasarımın temelinde yer alan sürdürülebilirlik ve malzemelerin yeniden kullanılma prensibi ile barınaklar için geri dönüştürülebilir endüstri ürünü olan konteynerlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Bu bağlamda yük, nakliye vb. amaçla kullanılan konteynerlerin tanımlarına, kullanım tiplerine, taşınacak yüklere ve tasarımlarına göre farklı sınıflandırılmalarına ve teknik özelliklerine yer verilmiştir. Çalışmanın devamında; yeniden işlev kazandırılarak oluşturulan konteyner barınak modeli plan, kesit ve görünüşler üzerinden incelenerek, görsellerine yer verilmiştir. Bölümün sonunda tasarımın sürdürülebilirlik boyutları aşağıda belirtilen maddeler üzerinden incelenmiştir:

- Geri dönüşüm ve yeniden kullanım
- Çevreye saygı
- İşçilik
- Maliyet
- Montaj
- Erişebilirlik
- Evsiz bireylerin temel gereksinmelerini karşılanması
- İç mekân konfor koşulları
- Aydınlatma ve havalandırma
- Enerji etkin tasarım
- Fonksiyonel esnek tasarım
- Sosyal etkileşim

Çalışmanın son ve dördüncü aşamasında ise bulgular özetlenmiş ve tez çalışması sonuçlandırılmıştır.

2. EVSİZLİK SORUNUNUN SÜRDÜRÜBİLİRLİK KAVRAMIYLA BİRLİKTE DEĞERLENDİRİLMESİ

İnsanoğlu varoluşundan beri hayatta kalabilmek için yaşam koşulları ile mücadele etmektedir. Sosyal, ekonomik ve siyasal etkenlerden dolayı sürekli bir değişim içerisinde olan yaşam koşulları bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanır hale gelmesine neden olmuş ve buna bağlı olarak da evsiz bireylerin sayısı hızlı bir şekilde artmaya başlamıştır. Dünya genelinde her dönemde birçok ülkenin ortak sorunu olan evsizliğin bu hızlı artışını durdurmak için toplumların kültürlerine, gelişmişlik düzeylerine, mekânsal konumlarına ve siyasal, sosyal, ekonomik yapılarına göre değişen farklı çözüm yöntemleri ve politikalar geliştirilmiştir (Özdemir, 2010, s. 78). Ancak yapılan çalışmaların süreklilikleri sağlanmadığı ve kalıcı çözümler geliştirilmediği için evsizlik problemi her geçen yıl daha hızlı artmaya başlamış ve ülkeler tarafından durdurulamayan bir sorun haline gelmiştir.

Çalışma kapsamında küresel bir sorun olan ve bu nedenle her toplumda ve kültürde karşımıza çıkan evsizlik kavramının toplumların sosyal ve ekonomik yapılarına, refah seviyelerine, yönetim biçimlerine vb. etkenlere göre değişen farklı tanımlarına ve evsizlik kavramı ile doğrudan ilişkili olan olgulara yer verilecektir. Evsizlik kavramıyla birlikte öne çıkan evsizlerin barınma yoksunluğunu çözmek ve evsizlerin yaşadıkları sorunları minimuma düşürmek için kendilerine özel mekânlara ihtiyaçları vardır. Evsizlerin barınma sorununu kısa süreli çözümler yerine uzun süreli ve kalıcı bir şekilde çözmek için daha farklı uygulamalar yapılması gerekmektedir. Evsizlik ile ilgili yapılan son çalışmalarda hem uygulanabilirlik açısından uygun olması hem de kalıcı çözümler bulmak için sürdürülebilir tasarımlar ön plana çıkmıştır. Bu doğrultuda toplumlar tarafından önemli bir kavram olan sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir tasarım kriterleri detaylı olarak incelenerek, sürdürülebilir barınak tasarımı için gerekli olan kriterleri kullanıcı olacak evsizlere göre belirlemek amaçlanmıştır.

2.1. Evsizlik Kavramının Tanımı ve Sınıflandırılması

Evsizlik; tarihsel süreç içerisinde sürekliliğini koruyan ve günümüzde de değişen yaşam koşulları nedeniyle hızlı bir artış içerisinde olan çok boyutlu bir problemdir. Birçok ülkenin ortak sorunu olan evsizliğin ülkelere, sosyal, ekonomik ve siyasal olgulara göre değişen farklı tanımları bulunmaktadır. Yapılan tanımlarda ev kavramı ön plana çıkmıştır bu nedenle evsizliğin detaylı ve herkes tarafından anlaşılır bir şekilde tanımlanması için ilk olarak ev ve evsizlik kavramları arasındaki bağlantının anlaşılması gerekmektedir.

Toplumlar tarafından önemli olan ve çok kullanılan ‘Ev’ kavramı ülkelerin kültürel anlayışlarına göre değişen ve farklı zaman dilimlerinde birçok şekilde tanımlanan bir kavram olmuştur. Pallasmaa’ya (1995) göre ev kavramını şekillendiren üç önemli etken vardır: “*Birincisi bilinçaltındaki oluşumlar ve kültürel etkiler, ikincisi yerleşenlerin özel hayatları ve kimlikleri, üçüncüsü dışarıdakilere kesin mesajlar ve görüntüler verecek sosyal sembollerdir.*” Bu etkenlere göre evi kesin ve değişmez bir tanıma sığdırmak doğru değildir. Ev kavramının karmaşık olgusu nedeniyle yapılan tanımların birbirleri ile bağlantılı olması ya da birbirleri ile çelişmesi mümkündür.

Sözlük anlamına bakıldığında ev; “bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, yalnız bir ailenin içinde oturabileceği biçimde yapılmış yapı” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019). Ancak bu tanım ev kavramının kapsadığı sosyal değerleri açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle araştırmacılar tarafından daha kapsamlı tanımlar yapılarak ev kavramı açıklanmıştır.

Ravenhill ve Smith (2007) tarafından yapılan tanımlamaya göre “*ev sadece emniyet ve koruma sağlayan fiziksel bir yer değildir, bu yer bireylerin kendilerini tanımlayabilme fırsatı tanıyan tek kişisel alan, kendi olabildikleri rahat bir yer*” olarak tanımlanmaktadır. Yapılan bu tanım ile hem evin güvenli fiziksel bir mekân olmasına hem de sosyal ve psikolojik boyutuna yer verilmiştir. Çünkü ev bireyin barınma ihtiyacını fiziksel olarak karşılarken, tüm sosyal ilişkilerini de şekillendirdiği özel bir alandır.

Pallasmaa’ya (1995) göre ev “*ikamet edenin kişiliğinin ve onun eşsiz yaşam izlerinin ifadesidir*” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımlama ile bireyin duygu, düşünce, istek ve konfor anlayışına göre oluşturduğu alan ile arasındaki kişisel bağlam belirtilmiştir.

Mallett'ın tanımına göre “*ev; bir barınma alanını veya insanların gündelik yaşam içerisinde kurdukları etkileşimi ifade edebiliyor; tekil ya da çoğul, sabit ya da değişken olabiliyor. Konfor, samimiyet, yakınlık, rahatlık ve güvenliği ifade edebildiği gibi, baskı ve şiddetle de ilişkilendirilebiliyor*” (Kılıçkiran, 2018). Bu tanımlamada evin mekânsal ve fiziksel boyutunun üzerinde durularak bireyin yaşam koşullarına göre değişkenlik gösterebileceği belirtilmiştir.

İnceoğlu'nun (1999) tanımına göre “*Dış dünyadan kaçış olarak ev; bağımsızlık ve mahremiyet duygularına seslenir. Kişi evini dışarıya açıklığını ve kapalılığını kendisinin kontrol edeceği bir bölge olarak oluşturur.*” Bu tanımlamada ev; bireyin dış sınırlarını çizerek, bireyi ve ailesini hem fiziksel hem de psikolojik olarak dış etkenlerden koruyan bir kabuk görevindedir. Bu kabuk sayesinde birey kendi kurallarını ve sınırlarını kendi standartlarına göre oluşturabilmektedir.

En genel tanımı ile ev; bireyin özgür hissederek yaşamı için gerekli olan tüm ihtiyaçlarını karşıladığı, gündelik yaşamını güvenli bir şekilde geçirdiği, gelecek planlarını organize ettiği, kendini en rahat ifade edebildiği ve sosyal ilişkilerini yaşayabileceği yer ya da mekândır (Arnold, 2004). Bu nedenle bireyin yaşamsal faaliyetlerini gerçekleştirmesi için eve ihtiyacı vardır. Ev de bireyin varlığı, fiziksel ve sosyal değerleri ile anlam kazanır (Yılmaz, 2017, s. 12). Bu bağlamda ev ile birey arasında önemli kavramsal ilişki oluşmaktadır.

Evsizlik kavramı sözlükte “evsiz olma durumu” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019). Robertson, Roper ve Boyer'e göre evsizlik “*kişinin kalıcı bir konutunun, posta alabileceği bir aracın ve uyuyabileceği yerin yoksunluğu*” olarak tanımlanmıştır (Küçük, 2014). Evsizlik kavramı tanımlanırken ilk olarak fiziksel mekân yoksunluğu üzerinde durulmuştur. Ancak birey evden yoksun olduğunda hem temel ihtiyaçlarını karşılamaktan hem de evin bireye kazandırdığı sosyal ilişkilerden yoksun olur. Bu nedenle evsizlik kavramının tanımları yapılırken sadece yersizlik olarak değil farklı kavramsal ilişkilere de sahip olmama durumlarına da yer verilmelidir. Somerville (2013) bu kavramsal ilişkileri “*evsizlik sadece evden yoksun olma durumu değil; duygusal, psikolojik, sosyal, varlıksal ve fiziksel gibi birçok kavramı kapsayan yoksunluk*” olarak tanımlamıştır. Evsizlerin yoksun olduğu bu kavramlar birbirleri ile bağlantılıdır. Evsizler ekonomik açıdan toplumda yer bulamadıkları için temel

ihtiyaçlarını karşılayacak evlere sahip değildirler. Evlerinin olmaması aile, komşu veya arkadaş ilişkilerini yaşayamamalarına neden olmaktadır. Sosyal açıdan toplumdan uzaklaşarak kendilerini ifade edemedikleri için yalnızlaşmış ve topluma yabancılaşmışlardır (Işıkhan, 2006). Bu durum onların mutsuz hissetmesine ve kendilerine kötü alışkanlıklar edinmelerine neden olmaktadır. Bu kötü alışkanlıklar yüzünden sağlıkları bozulan evsizler bireysel ihtiyaçlarından tamamen uzaklaşarak kendilerini soyutlamaktadır.

Bir başka tanıma göre evsizlik; sosyal dışlanmaya maruz kalmış, tek başına hayatını devam ettiren, geceyi sokakta ya da terk edilmiş mekânlarda geçiren, evi olmayan kişiler olarak tanımlanmaktadır (Acar & Erbay, 2013). Evsizlerin kendi özel yaşantılarını yaşayabilecekleri alanlara sahip değildirler. Bu nedenle sabit olmayan ve doğrudan dış etkenlere maruz kaldıkları alanlarda yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadırlar. Bu değişken alanlar; banklar, parklar, duraklar, istasyonlar, terk edilmiş yapılar ya da kaldırımlar gibi bir bireyin konfor koşullarını sağlamayan güvensiz alanlardır. Evsizler bu kötü yaşam koşullarında hayatlarına devam etmeye çalışırken, bir taraftan da toplumlar tarafından dışlanmakta ve ötekileştirilmektedirler (Küçük, 2014, s. 42). Sosyal dışlanma ve ötekileştirilme durumu, gereksinimlerini karşılayamayan, ekonomik yoksunluk içinde olan, toplumların sunduğu sistemlerden adaletli bir şekilde faydalanamayan ve kendilerine sosyal statüde yer bulamayan evsizlerin yaşadığı psikolojik bir baskıdır (Çakır, 2002, s. 99). Bu durum evsizlerin fiziki ve ruhsal sağlıklarının bozulmasına, özgüvenlerini kaybetmelerine ve toplumla olan sosyal ilişkilerinin kopmasına neden olmaktadır. Evsizlik kavramı sadece barınma yoksunluğu olarak değil birçok temel gereksinim yoksunluğu yaşayan ve farklı problemlerden dolayı kötü yaşam koşullarında yaşayan insanları da kapsayan geniş içerikli bir kavram olmuştur (Erdoğan Erkarıslan, 2009).

Küresel bir sorun olan bu kavramın tanımı ülkelerin sosyal, kültürel ve ekonomik özelliklerine, toplumsal yaklaşımlarına ve yasal uygulamalarına göre değişiklik göstermesine rağmen bazı kavramsal terimler ortaktır. Tablo 1’de Glasser ve Bridgman (1999) tarafından oluşturulan evsizliğin farklı ülkelerde kavramsallaştırılması ve anlam karşılıklarına yer verilmiştir.

Tablo 1. Evsizlik kavramının kültürlerarası kavramlaştırılması

Bölge	Kavram	Anlam
Barınma alanı eksikliği		
Hindistan	“roofless”	Çatısızlık
Latin Amerika	“sin techo”	Çatısı olmama durumu
Fransa, Kanada,	“sans-abri”	Gölgelik veya çatısı olmama durumu
Birleşik Krallık	“sleeping rough”	Dışarıda uyuyan bireyler
Birleşmiş Milletler	without permanent address”	Kalıcı adresi olmayan bireyler
Ailesi veya diğer insanlar ile ilişkilerini kesenler		
Fransa	“clochard”	Serserice dolaşan bireyler
Latin Amerika	“desamparado”	Diğer insanlara karşı korumasız olmak
Japonya	“furosha”	Su üstünde yaşayan bireyler
Endonezya	“tuna wisma”	Kalıcı yeri olmayan bireyler
Finlandiya	“puliukko”	Yaşlı ve alkolik bireyler
Evsiz Sokak Çocukları		
Kolombiya	“gamino”	Sokak çocukları
Brezilya	“pivete or pixote”	Suçla karışmış sokak çocukları
Nepal	“khate”	Çöp toplayan çocuklar
Gecekondu ve Slum Bölgeleri		
Fransa, Afrika	“bidonvilles”	Çöp şehirler
Peru	“pueblo jovenes”	Gecekondu yerleşmeleri, genç köyler
Brezilya	“favelas”	Gecekondu yerleşmeleri
İngiltere	squats”	Gecekondu yerleşmeleri

(Kaynak: (Glasser & Bridgman, 1999, s. 12), (Küçük, 2014, s. 44)

Tablo1 'de görüldüğü gibi evsizlik; barınma alanı olmayan, çevresindeki bireyler ile ilişkisini kesen, sokakta yaşayan ve kötü yaşam koşullarında yaşayan bireyler olarak dört grupta toplanmıştır. Her toplumun evsizliğe farklı yaklaşımları ve tanımlamaları bulunmaktadır.

Hindistan'da ve Latin Amerika'da sokakta yaşayan ve barınma yerleri olmayan kişiler Tablo1'de görüldüğü gibi "çatısız" olarak ifade edilmektedir. Bu kavram evsizlik kavramı ile ilişkilendirilerek fiziksel mekân yoksunluğu üzerine oturtulmuştur (Glasser & Bridgman, 1999). Fransa'da ise evsizlik sadece barınma yeri olmayan bireyleri değil aynı zamanda "aile, komşu ve arkadaş gibi sosyal ilişkilerden de mahrum olma durumu" olarak daha geniş kapsamlı tanımlanmaktadır.

Japonya'da evsizler "sokakta ve parklar nehir kenarları gibi kamu alanlarında kalan evi olmayan kişiler" olarak tanımlanmıştır (Levinson & Marcy, 2007).

ABD'de "*Evi ve ikametgâhı olmayan, sokak ve caddelerde yaşamını sürdüren, geceleri yatacak uygun yeri olmayan, oteller, toplu konutlar, hapisaneler ve ruh hastalarına ait geçici yaşam koşullarını sağlayan yerlerde kalan, denetim altındaki sosyal konutlarda yaşayan kişiler evsiz olarak, bu sürecin yaşanması ile ortaya çıkan durum ise evsizlik*" olarak tanımlanmaktadır (Küçük, 2014).

İngiltere'de evsizlik "yardıma muhtaç kişilerin ve ailelerinin kalacak yerlerinin olmaması" olarak tanımlanmaktadır. İngiltere'de bu kavram geniş bir çerçevede incelenerek farklı kavramları barındırmaktadır (Ravehill, 2008).

Diğer taraftan evsizlerin daha iyi anlaşılması ve tanımlanması için evsizlerin ortak özelliklerine göre farklı sınıflandırmalar yapılmıştır (Akyıldız, 2017). Bu sınıflandırmalardan en yaygın olarak kullanılan Kuhn ve Culhane tarafında yapılan zamansal sınıflandırmadır. Evsizlerin dışarıda geçirdikleri süre ve kaldıkları yerlerin kapsamında üç başlıkta sınıflandırılmıştır (Mossman & Perlin, 1992):

- Epizodik evsizler; düzenli gelir kaynakları olmayan, ekonomik sıkıntılar yaşayan ve sağlık problemleri (madde bağımlılığı, zihinsel problemler vb.) olan kişilerdir. Evsizler için yapılan barınaklarda kısa süreliğine kalırlar. Diğer zamanlarda sokaklarda yaşayan kişilerdir (Küçük, 2014).

- Kronik evsizler; uzun süredir evsiz olan ve bu durumu değiştirmek için çabalamayan kişilerdir. Sokakta yaşarlar ve uzun süreli dönemlerde evsizler için yapılan barınaklarda kalırlar (Küçük, 2014).
- Geçici evsizler; psikolojik sorunlardan veya yaşadıkları sağlık problemlerinden dolayı kısa bir dönem için kendilerini ailelerinden ve çevrelerinden soyutlayan kişilerdir. Bu kişiler kısa süreliğine evsizliği yaşar ve sokakta ya da barınakta kalırlar. Kendilerini iyi hissettiklerinde, eski yaşamlarına ve evlerine dönmek için çabalarlar (Akyıldız, 2017).

Bir başka sınıflandırma ise DeeRoth ve Gerald J. Bean (1986) tarafından evsizleri coğrafi ve barındıkları alanlara göre ayıran sınıflandırmadır. Bu sınıflandırma ile evsiz bireyler barındıkları alanlar kapsamında dört grupta toplanmıştır (Karaman, 2019):

- Sokak topluluğu (barınma alanı olmayan sokakta yaşayan bireyler)
- Evsizler için yapılan barınma alanlarında kalanlar
- Geçici yerleşim alanlarında (otel, apart vb.) uzun süreli olarak kalanlar
- Başkaları ile yaşayanlar (akraba veya arkadaş)

Bu sınıflandırma ile dört gruptan herhangi birinde olan bireyler evsiz olarak tanımlanmıştır.

Evsizleri tanımlamak için barınma alanlarına göre yapılan sınıflandırmalardan bir diğeri de MacKenzie ve Chamberlain (1992) tarafından Avustralya'da yapılan çalışmadır. Bu çalışma ile evsizlik; birincil, ikincil ve üçüncül evsizlik olarak gruplanmıştır.

- Birincil Evsizlik; barınma alanı olmayan ve sokaklarda, kaldırımlarda, banklarda vb. kamu yapılarında yaşayan bireyleri kapsamaktadır.
- İkincil Evsizlik; kalıcı barınma alanı olmayan ve geçici çözümlerle barınma ihtiyacını karşılayan bireyleri kapsamaktadır.
- Üçüncül Evsizlik; uzun süreli olarak otel vb yapılarda barınma ihtiyacını karşılayan bireyleri kapsamaktadır (Bekaroğlu Doğan, 2018).

Yapılan bu sınıflandırmalar ile evsizliğin farklı olgularla ilişkili, çok boyutlu bir kavram olduğu görülmektedir. Bu nedenle evsizliğin nedenleri çok yönlü incelenmesi gereken bir konudur.

2.2. Evsizliğin Nedenleri

Evsizliğin nedenleri üzerine yapılan birçok çalışma literatürde yer almaktadır. Bu çalışmalar mekânlara, zamana, toplumsal olaylara, ekonomik, psikolojik ve sosyal sorunlara göre değişiklik göstermektedir. Araştırmacılar bu değişkenlere göre farklı sınıflandırmalar yaparak evsizliğin nedenlerini ve hangi olgularla ilişkili olduklarını açıklamaya çalışmışlardır (Küçük, 2014, s. 67).

Susser ve arkadaşları tarafından evsizliğe neden olan faktörleri toplumsal, aile ve sosyal ilişkiler ve kişisel nedenler üzerinden 3 maddede incelenmiştir: (Susser, Conover, & Struening, 1987).

- Kurumsuzlaştırma: Toplumsal düzeyde yapılan hizmetlerin bireysel çözümlere dönüştürülmesini destekleyen uygulamalardır.
- Aile ilişkilerine bağlı nedenler: Aile içi şiddet, dışlanma, yaşlılık, evlilik problemleri, sosyal çevreden uzaklaşma ve sosyal dışlanma gibi bireyin yakın çevresi ile yaşadığı sorunları kapsayan nedenlerdir.
- Bireysel psikiyatrik rahatsızlıklar: Kişisel varoluş ve benlik sorgulaması, depresyon, zihinsel hastalıklar, şizofreni gibi bireyin yaşadığı sosyal ve psikolojik sorunları kapsayan nedenlerdir.

Roth ve Bean ise benzer bir çalışma yaparak evsizliğin nedenlerini;

- Ekonomik unsurlar: Yoksulluk, maddi gelir yetersizlikleri, işsizlik, konut fiyatlarının artışı, ekonomik krizler, savaşlar ve göçler nedeniyle yaşanan gelir dengesizlikleri gibi maddi sıkıntıları kapsayan unsurlardır.
- Sosyal unsurlar: Aile içi problemler, sosyal ve fiziksel şiddet, evlilik problemleri, yaşlılık, sosyal çevreden uzaklaşma, sosyal dışlanma gibi sosyal ve psikolojik unsurları kapsayan nedenlerdir.
- Kurumsuzlaştırma olarak ele almışlardır (Roth & Bean, 1986).

Yapılan bir diğer sınıflandırma ise evsizliğin nedenlerini bireysel ve yapısal etkenler olarak iki yaklaşım üzerinden inceleyen sınıflandırmadır (Johnson, Murie, Naumann, & Yanetta, 1991). Toplumlar tarafından daha anlaşılır olan bu sınıflandırmada bireyden kaynaklı etkenler psikolojik ve sosyal açıdan incelenirken, yapısal etkenler ise bireyin istemeden maruz kaldığı ekonomik ve toplumsal olaylar olarak incelenmiştir.

2.2.1. Bireysel Nedenler

Evsizliğin nedenleri bireysel faktörler üzerinden açıklanırken; bireyin yaşadığı kişisel sorunlar ve kişisel eksiklikleri olarak iki kısımda incelenmektedir (Küçük, 2014, s. 57).

- Kişisel Sorunlar:

Bireyin yaşamı boyunca veya bazı dönemlerde maruz kaldığı, aile ve sosyal çevresinin de etkisi ile yaşadığı çok etkenli sorunlardır. Aile içi problemlerden kaynaklanan ilgisizlik ve sevgisizlik, fiziksel ve cinsel şiddet, yaşlılık, evlilik sorunları, sosyal dışlanma, kronik alkolizm ve madde bağımlılığı gibi bireyi fiziksel, sosyal ve psikolojik olarak olumsuz etkileyen sorunlar örnek olarak verilebilir (Hwang, Tolomiczenko, Kouyoumdjian, & Garner, 2005).

Bu sorunlar nedeniyle birey kendi var oluşunu ve çevresini sorgulayarak, aile ve sosyal ilişkilerinden uzaklaşıp, kendisini soyutlamaktadır (Işıkhani, 2006, s. 41). Yaşadığı ortama uyum sağlayamayan ya da sağlamak istemeyen bu bireyler evden uzaklaşmak zorunda bırakılarak ya da kendi istekleri ile uzaklaşarak kötü yaşam koşullarında hayatlarını devam ettirmeye çalışmaktadırlar. Aynı zamanda evsiz kalmalarının sebebi olarak kişisel hataları gösterilerek suçlanan evsiz bireyler kötü alışkanlıklara daha çok bağlanırlar. Bu nedenle alkol ve madde bağımlılığı, aşırı sigara kullanımı gibi kötü alışkanlıklar evsizliğin hem nedeni hem de sonucu olarak gösterilmektedir (İlhan & Ergün, 2010).

- Kişisel Eksiklikler:

Bireyin zihinsel, ruhsal veya psikolojik olarak bir dönem ya da sürekli yaşadığı ciddi sağlık problemleridir (Gould & Williams, 2010). Bu rahatsızlar bireyde doğuştan gelen zihinsel bir eksiklikten, fiziksel görünüşündeki değişiklikten ya da yaşadığı bir travma sonrası oluşan psikolojik bozukluktan kaynaklanabilmektedir.

Yapılan araştırmalarda evsizlerde şizofreni, klinik depresyon ve ahlaki davranış bozuklukları gibi hastalıkların yaygın olarak görüldüğü belirtilmiştir (Hope & Young, 1986). Scott (1993) ise yaptığı araştırmada evsizlerin %50'sinin zihinsel eksiklikleri bulunduğunu, bunların %30'unun da şizofreni rahatsızlığının olduğunu belirtmiştir.

Bu şekilde rahatsızlık yaşayan birçok evsizin ailesi ve sosyal çevresi, evsizlerin hatası olmadığı halde yaşadıkları bu durum için onlara yardım etmeyi ve tedavileri için destek

vermeyi reddetmiştir (Işıkhana, 2006, s. 43). Yaşadıkları rahatsızlıklar nedeniyle çalışma alanları da sınırlı olan bu kişiler iş bulmakta da zorlandıkları için birçok temel ihtiyaçlarını karşılayamayıp sokakta kalmaktadırlar (İlhan & Ergün, 2010, s. 81).

Bu durumda olan evsizler hem tedavi olamadıkları hem de kötü yaşam koşullarına maruz kaldıkları için hastalıkları daha kötü duruma gelmektedir. Ayrıca fiziksel ve sosyal açıdan dışlanan evsizler, psikolojik olarak da kendilerini kötü hissettikleri için dışarıda kaldıkları süreç içerisinde farklı psikolojik sorunlar da yaşamaktadırlar (Birelma, 2014, s. 297).

2.2.2. Yapısal Nedenler

Evsizliğin nedenleri bireyin kontrolü dışında oluşan yapısal faktörler üzerinden açıklanırken; yaşanan farklı toplumsal olaylar sonucu oluşan yoksulluk kavramı ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle yoksulluk kavramının tanımlarına ve ilişkili olduğu olgulara yer verilerek evsizlik ile ilişkisi detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Yoksulluk, tarih boyunca toplumların maruz kaldığı ve çok boyutlu incelenen önemli bir toplumsal sorundur. Toplumların sosyal ve ekonomik yapılarına göre değişiklik gösterdiği için farklı tanımları bulunmaktadır (Yaşar & Taşar, 2019, s. 120).

Sözlükte yoksulluk “geçinmekte sıkıntısı çeken, parasız, yoksuz varlıksız, fakir kişinin toplumun veya ülkenin yaşadığı durum” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019). Drewnowski (1977) yoksulluğu “bireyin ve ailesinin asgari yaşam standartlarına göre belirlenen geliri elde edememesi” olarak tanımlamaktadır. Castells (2013) ise yoksulluğu “*belli bir toplumda, belli bir zaman diliminde kaynakların asgari düzey olarak kabul edilmiş hayat standartlarına ulaşmanın mümkün olduğu düzeyin altında kaldığını belirten ölçüt*” olarak tanımlamıştır.

Daha detaylı olarak yoksulluk, bireyin hayatta kalması için gerekli olan barınma, giyim, yiyecek gibi temel ihtiyaçlarını karşılayacak ekonomik yeterlilikte olmaması ve bağlantılı olarak eğitim, sağlık ve sosyal açıdan yaşam standartlarına erişememesi olarak tanımlanan bir kavramdır (Açıkgöz & Yusufoglu, 2012, s. 80). Bireylerin yoksulluğu yaşamasının tarihsel süreç içerisinde değişen farklı nedenleri vardır:

Sanayi devrimi ve ikinci dünya savaşı ile ortaya çıkan kentleşme ve endüstriyelleşme süreçleri, yoksulluğun küresel olarak yaşanmasının en önemli nedenleri olmuştur (Yılmaz, 2017). Yaşanan gelişmeler nedeniyle köylerden, gelişen kentlere göçler artmıştır. Göç edenler hızlı nüfus artışı nedeniyle, şehirlerde yaşayabilecekleri uygun alanları bulmakta zorlandıkları için gecekondularda ya da sokakta kalmaya başlamışlardır (Açıkgöz & Yusufoglu, 2012, s. 81). Endüstriyelleşme sürecinde değişen çalışma koşulları ve makine kullanımının artması ile niteliksiz işçi sayısı artmış ve işsizlik problemi oluşmuştur. İşsiz kalan ya da düşük maaş ile çalışan birçok kişi maddi yetersizlikler nedeniyle kalacak yer sorunu yaşadığı için evsiz kalmıştır (Yılmaz, 2017).

1980 döneminde ve sonrasında ülkelerde uygulanan neo-liberal politikalar ve ekonomik krizler, sosyal ve ekonomik sorunlara neden olmuş ve yoksulluk kavramı ciddi bir sorun haline gelmiştir (Yaşar & Taşar, 2019, s. 125). Uygulanan ekonomik politikalarda bireysel girişimciliğe önem verildiği için işsizlik ve borçlanmalar artmıştır. Adaletsiz gelir dağılımları ve toplumsal ayrılmalar da bu süreci etkilemiştir (Küçük, 2014). Gelir yetersizliği ve toplumsal dışlanma nedeniyle yoksulluk yaşayıp evsiz kalan kişilerin sayısı bu dönemde ciddi oranda artmıştır (Karaman, 2019, s. 56).

Günümüzde de küreselleşme sonrasında yaşanan hızlı büyümeler, hızlı nüfus artışları ve ekonomik dalgalanmalar yoksulluk oranının ve işsiz kalan kişi sayısının artmasına neden olmuştur (Yaşar & Taşar, 2019). Bu artışın önemli bir nedeni de yaşanan siyasi olaylardan ve ırk ayrımlarından dolayı zorunlu göçlerin artmasıdır. Yaşam alanlarını değiştiren bireyler yaşadıkları ekonomik ve sosyal zorluklar, toplumsal önyargılar, işsizlik veya düzensiz düşük maaşlı işler ve yüksek fiyatlı konutlar nedeniyle evsiz kalmaktadır (Küçük, 2014).

Son dönemlerde yoksulluk kavramının en büyük etkeni olan ve küresel olarak çözüm aranan bir diğer sorun da işsizliktir. Değişen yaşam ve çalışma koşulları, ekonomik sorunlar ve işverenlerin tutumları nedeniyle işsiz sayısı artarak, sadece eğitimsiz kişilerin değil, eğitimli kişilerin de yaşadığı ciddi bir sorun haline gelmiştir (Açıkgöz & Yusufoglu, 2012, s. 90-91). Uygulanan politikalar ile işsizlere farklı imkânlar tanınmasına rağmen bireylerin şehir yaşamının yüksek maliyetlerini karşılaması ve yoksulluklarının azalması için yeterli olmamaktadır (Yaşar & Taşar, 2019).

Özetle evsizliğin yapısal nedenlerini kapsayan yoksulluk; birçok sosyal ve ekonomik kavramla ilişkili, bireylerin konfor koşullarına ulaşmasına engel olan, her dönemde yaşanan ve farklı olaylara göre değişiklik göstererek toplumları etkileyen önemli bir sorundur. Bireyin yaşam standartlarının altında yaşamasına neden olan yoksulluk; savaşlar, ekonomik krizler, göçler, siyasal olaylar, değişen işsizlik vb. birçok sebeple ortaya çıkmaktadır (Yaşar & Taşar, 2019). Yoksul olan bireyler sadece maddi açıdan değil, sosyal açıdan da toplumdan ayrıştırılarak, kötü yaşam koşullarına karşı mücadele etmektedirler. Uzun süreli olarak bu mücadele içinde olan bireyler; düzenli bir gelirleri ve işleri olmadığı için barınma, sağlık ve eğitim ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanırlar (Küçük, 2014). Bu nedenle yoksulluk bireyi hem fiziksel hem de sosyal ve psikolojik olarak etkilemekte ve birçok kavramdan yoksun bırakmaktadır. Kendilerini yetersiz ve eksik hisseden yoksul bireyler evden ve toplumdan uzaklaşarak evsiz kalmaktadır.

Toplumları kültürlerine, mekânsal konumlarına ve siyasal, sosyal, ekonomik yapılarına göre değişen evsizliğin yapısal ve bireysel nedenleri, incelenirken hem fiziksel hem de psikolojik etkenler üzerinde durulmuştur. Çünkü birey kendi içinde yaşadığı veya toplumsal nedenlerden dolayı yaşamak zorunda kaldığı olaylardan çok boyutlu olarak etkilenir. Örneğin maddi sıkıntılardan dolayı evsiz kalan bireyler bu durumdan psikolojik olarak da etkilenerek farklı sorunlar yaşayabilir ya da sağlık sorunları nedeniyle yaşadığı sosyal dışlanmanın etkisi ile evsiz kalan bireyler maddi sıkıntılar çekerek kötü yaşam koşullarında hayatlarına devam etmeye çalışabilirler. Bu bağlamda evsiz kalan bireylerin bu durumu yaşamalarının nedeni tek bir etken ile sınırlandırılmamalıdır. Bireyler birçok nedenin etkisi ile evsiz kalmakta veya evsiz kaldıktan sonra birçok neden ile mücadele etmektedirler. Bu nedenle evsizliğin yapısal ve bireysel nedenleri birbirleri ve toplumlar ile doğrudan ilişkilendirilerek ele alınmalıdır.

2.3. Dünya ve Türkiye’de Evsizlik Durumu

Tarihsel süreç içerisinde evsizlik olgusu kavramsal olarak sürekli bir değişim içerisinde ve her dönemin siyasal, sosyal ve ekonomik olaylarına göre yeniden kavramsallaşarak literatürde yer almaktadır. Tarihsel olarak bakıldığında; sanayi devrimi ile oluşan ekonomik sıkıntılarla ortaya çıkmış ve ikinci dünya savaşından sonra

değişen yaşam koşulları nedeniyle ülkelerin ekonomik çerçevede incelediği bir kavram olmuştur (Pleace, 2003).

60'lı yıllara kadar evsizlerin sadece maddi ihtiyaçları üzerine bireysel tanımlar yapılmıştır. 60'lı yıllardan itibaren evsizlik kavramı sadece bireysel olarak değil yapısal olarak da ele alınarak, evsizlerin psikolojik durumları ve sosyolojik yapılarını inceleyen çalışmalar yapılmıştır (Doğan, 2019, s. 181).

80'li yıllarda ise yaşanan ekonomik krizler nedeniyle evsizlik, gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülkeyi etkisi altına alarak dünya sorunu haline gelmiştir (Karaman, 2019, s. 49). 1987 yılında UNESCO tarafından düzenlenen “Uluslararası Evsizler Yılı” oturumu ile dünya genelinde bulunan evsiz insan sayısı rakamlarla açıklanarak durumun küresel çaptaki ciddiyeti belirtilmiştir (Hope & Young, 1986). Ve bu oturumun da etkisi ile evsizlik son 25 yıldır ciddi bir sorun olarak ele alınmıştır.

Uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan araştırmalar ile evsizlerin sayıları belirlenmeye çalışılmaktadır. Ancak evsiz sayılarının güncel ve doğru istatistiksel verileri elde edilememektedir. Çünkü evsizlerin sürekli mekân değiştirmesi ve ülkelere göre yapılan farklı tanımlar ile evsizlik kavramının kapsamının değişmesi gibi nedenler evsizlerin sayılarını belirlemek için oluşturulması gereken kriterleri engellemektedir (Akyıldız, 2017, s. 76). Bu nedenle araştırmacılar tarafından ülkelere göre değişen farklı raporlar hazırlanarak rakamsal veriler yaklaşık değerler ile oluşturulmaktadır. Farklı yöntem ve araştırmalar ile evsiz sayıları belirlenmeye çalışılsa bile genel olarak anket tekniği, kamu yapılarından gelen resmi kayıtlar ve nüfus sayımları kullanılmaktadır (Bekaroğlu Doğan, 2019, s. 19).

2005 yılında hazırlanan ve en geniş kapsamlı araştırma olan Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu Raporuna göre dünyada 100 milyondan fazla evsiz insan bulunduğu ve 1,6 milyar insanın ise iyi yaşam koşullarına sahip olmadığı belirtilmiştir (Akyıldız, 2017, s. 72). Günümüzde ise en güncel kaynaklardan öğrenilen bilgilere göre:

- ABD’de 2018 yılında 552.830 kişi evsiz bulunduğu belirtilmiştir (OECD, 2020). Nüfusunun %0,17 si evsiz olan ABD’de yasalarda da yer verilen bu sorunla baş etmek için evsizlik dairesi bulunmaktadır. Ayrıca evsizler için ayrı bir bütçe ayarlanmaktadır (Akyıldız, 2017, s. 72).

- İtalya’da yaşanan ekonomik krizler nedeniyle yoksulluk 2017 yılında en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Açıklanan verilere göre 2017 yılında İtalya’da 50.724 evsiz bulunduğu belirtilmiştir (FEANTSA, 2018).
- İngiltere 2008 yılında sokakta kalan insanların sayısını azaltmaya yönelik uyguladığı yeni politika ile evsizler için büyük bütçeler ayırmıştır. Ancak bu çalışmalar yeterli gelmemiş ve açıklanan verilere göre evsizlik oranı her yıl daha fazla artmaktadır (Küçük, 2014, s. 75). 2017 ve 2018 yılları arasında bu oran %43 artarak İngiltere’de evsiz sayısı 57.000 olmuştur (Baptista & Marlier, 2019, s. 48).
- Fransa 2008 ve 2012 yılları arasında evsizlik sorununu ülkenin öncelikli problemi olarak belirlemiştir. 2012 yılında toplam 141.500 kişinin evsiz olduğu açıklanmıştır ve bu verilere göre evsizler ülke nüfusunun %0.22’sini kapsamaktadır. (OECD, 2020).
- Almanya’da ise 2018 yılında nüfusunun %0.41’inin; yaklaşık olarak 337.000 kişinin evsiz olduğu belirtilmiştir (OECD, 2020).

Dünyanın birçok yerinde endişe yaratan evsizlik ülkemizde de farklı politikalarla azaltılmaya çalışılan bir sorundur. Ülkemizde evsizlik sorununu çözmek ve bu soruna farkındalık kazandırmak için yapılan sınırlı düzeyde araştırma ve veri bulunmaktadır (Akyıldız, 2017). Ayrıca evsiz kişilerin sayısı yetkililer tarafından kesin bir ifade ile söylenmemektedir ancak bazı sivil toplum kuruluşları tarafından açıklanan istatistiksel verilere göre Türkiye genelinde 70 binden fazla, İstanbul’da ise 7 bin ile 10 bin arasında evsiz bulunduğu belirtilmiştir (Şefkat-Der, 2021).

2.4. Barınma Kavramı

İnsanoğlu tarihsel süreç boyunca yaşamını sürdürülebilmek için temel gereksinmelere ihtiyaç duymuştur. Temel gereksinmeler bireyin varlığını ifade eden en önemli ihtiyaçlardır. Maslow (1954) bireylerin temel gereksinmelerini tanımlamak amacıyla “İnsan Gereksinimleri Hiyerarşi Modeli” oluşturmuştur. Bu çalışma ile bireylerin gereksinimleri fiziksel ve psikolojik olarak ayrılmasına rağmen birbirleri ile bağlantılı bir düzen içerisinde olduğu belirtilmiş ve en temel ihtiyaçlardan başlayıp karmaşık olanlara doğru basamaklar halinde sıralanmıştır (Kuvvetli, 2010).

Şekil 1. Maslow'un insan gereksinimleri hiyerarşi modeli

(Kaynak: (Medium, 2018))

Şekil 1'deki piramitte ilk olarak bireyin en temel ihtiyaçları olan nefes alma, barınma, beslenme, giyinme, dinlenme, üreme gibi bireyin yaşamına devam etmesi için gerekli olan biyolojik ihtiyaçlarına yer verilmiştir. İkinci sırada yer alan güvenlik ihtiyacı; bireyin dış etkenlerden, baskılardan korunması ve kendini güvende hissetmesi için gerekli olan duygu ve ihtiyaçları kapsamaktadır. Bu aşamada biyolojik ihtiyaçlarını karşılayan bireyin güvenli hissedebileceği kendine özel bir mekân ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Üçüncü olarak ait olma ve sevgi ihtiyacı; bireyin aile, arkadaş ve sosyal çevresindeki insanlarla arasında duygusal ve sosyal etkileşimlerini kapsamaktadır. Şekil 1'de birinci ve ikinci basamakta belirtilen fizyolojik ve güvenlik ihtiyacını karşılanabilmesi için gerekli olan mekân ihtiyacı bu basamakta da kişisel ilişkilerin yaşanabilmesi için gereklidir. Dördüncü olarak değer ihtiyacı; bireyin kişisel saygı, güven, bilgi ve yeteneklerini göstererek kendini ifade etme gereksinimlerini kapsamaktadır. Başarı, prestij, özgüven ve saygı görme gibi bireyi psikolojik olarak etkileyen önemli olgular da bu basamakta yer almaktadır. Son basamakta olan kendini

gerçekleştirme ihtiyacı ise; bireyin başarıları ve potansiyelleri ile ulaşacağı doygunluğa erişme gereksinmeleridir. Birey bu basamakta kişisel özelliklerini şekillendiren psikolojik gereksinmelerini karşılamaktadır.

Şekil 1'deki piramit incelendiğinde, ilk basamakta yer alan ve fizyolojik gereksinmelerden biri olan barınma kavramının bireylerin diğer ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli bir rol oynadığına dikkat edilmiştir (Kuvvetli, 2010, s. 4). Bu bağlamda her basamaktaki gereksinmelerin birbirleri ile doğrudan ilişkili olduğu için birey ilk basamakta yer alan ihtiyaçlarını karşılayamadığı sürece diğer basamakta ihtiyaçlarını da karşılayamamaktadır (Yılmaz, 2017, s. 80). Yani bireyin kişisel ve fiziksel gereksinmelerinin karşılanması için ilk olarak kendine ait olan ve güvende hissedeceği bir barınma alanına ihtiyacı vardır. Bu nedenle barınma gereksinmesi bireylerin yaşamlarında gerekli olan en temel gereksinmedir.

Sözlük anlamına bakıldığında barınmak; “doğa etkilerinden korunmak için bir yere sığınmak, yerleşmek ve yaşamak için uygun şartlar bularak oturmak” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019). Bu tanımlama ile barınma kavramının sadece fiziksel boyutu üzerinde durulmuştur. Ancak kökenine bakıldığında barınmak sözcüğü “Bar-mak’ tan” gelmektedir. Bar-mak ise; “bir yerde varlığını ortaya koymak” anlamına gelmektedir (Eyüboğlu, 1991). Bu nedenle barınma kavramı bireyin fiziksel olarak güvenli bir ortamda yaşarken aynı zamanda kişiliğini oluşturan ilişkilerini de kapsayan çok yönlü bir kavramdır.

Ersoy (2002) barınmak eylemini daha kapsamlı bir şekilde; “*bireyin kendi yaşantısını, dünyada varoluş biçimini tanımlayan ve bireyin yaşamı boyunca mekânı ile sürdürdüğü fiziksel, sosyal ve psikolojik işlemlerin tümü*” olarak tanımlamıştır. Bireyler barınma eylemini gerçekleştirirken, kişisel mekânları ile aralarındaki paylaşımları fiziksel, sosyal ve kültürel açıdan anlamlandırıp tanımlamaktadırlar (Akdemir Ersoy, 2002, s. 32). Bu nedenle bireylerin yaşadıkları barınma mekânları birey ile anlam kazanırken, bireyler de barınma mekânlarında gerçekleştirdiği sosyal ve fiziksel eylemler ile varlıklarını anlamlandırır.

Özetle bireyin tehlikelerden korunarak güvenli ve rahat bir şekilde yaşamını sürdürebilmesi, hayatta kalması için gerekli olan biyolojik ihtiyaçlarını karşılayabilmesi ve kişisel değerleri ile birlikte psikolojik ve sosyal ilişkilerini de yaşayabilmesi için

kendine ait mekânını oluşturarak bir yerde barınması gereklidir. Bu nedenle barınma mekânları bireyler için anlık bir eylem gerçekleştirme yeri değil, bireyin tüm yaşamı boyunca ihtiyaçlarını karşılayabileceği yerlerdir (Akdemir Ersoy, 2002).

Tarihsel süreç içerisinde her dönemde insanoğlu barınma ihtiyacını karşılamak için dönemin yaşam koşullarına göre değişen farklı çözüm yöntemleri geliştirmiştir. İlk dönemlerde bireyler barınma ihtiyaçlarını mağaralar ve ağaç kabukları gibi doğal mekânlarda kötü yaşam koşullarından korunmak için geçici yöntemler ile karşılamıştır (Kuvvetli, 2010). Zamanla hayvancılık ve avcılığın gelişmesi ile bireyler farklı doğal malzemeler kullanarak oluşturdukları çadırlar ve barınaklarda, mevsimsel değişiklikler içerisinde göçebe olarak barınma ihtiyaçlarını karşılamışlardır. Bireyler buldukları bölgenin özelliklerine göre şekillendirdikleri çadırlarda uzun süre göçebe olarak yaşamışlardır. Ancak yaşam koşullarının zaman içerisinde değişmesi ve gelişmesi nedeniyle bireyler sadece kötü koşullardan korunmak için değil aynı zamanda diğer temel ihtiyaçlarını da karşılayabilecekleri çok boyutlu mekâna ihtiyaç duymuşlardır. Bu bağlamda sürekli ve bireylerin tüm ihtiyaçlarını karşılayabileceği ilk yapı türü olan “ev” kavramı ortaya çıkmıştır. Yerleşik hayata geçiş ile birlikte bireylerin sürekli mekân ihtiyacına göre ev kavramı yeniden şekillenerek çok fonksiyonlu bir kavram haline gelmiştir.

Günümüzde de her birey güvenli bir şekilde barınmak ve yaşamsal faaliyetlerini gerçekleştirebilmek için eve ihtiyaç duymaktadır. Barınma kavramına anayasamızda da yer verilmiştir: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası İkinci Kısım Üçüncü Bölümde, VIII. Sağlık, Çevre ve Konut, B. Konut Hakkı, Madde 57; “*Devlet şehirlerin özelliklerini ve çevre şartlarını gözeten bir planlama çerçevesinde, konut ihtiyacı tedbirlerini alır, ayrıca toplu konut teşebbüslerini destekler*” (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982) (Kuvvetli, 2010). Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun 10 Aralık 1948 tarih ve 217A(III) sayılı kararı ile ilan edilen; 6 Nisan 1949 tarih ve 9119 sayılı Bakanlar Kurulu ile resmi gazetede yayınlanan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin 25. maddesinde; “*Her şahsın gerek kendisi gerek ailesi için yiyecek, giyim, mesken, tıbbi bakım, gerekli sosyal hizmetler dâhil olmak üzere sağlığı ve refahını temin edecek uygun bir hayat seviyesine ve işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk ve ihtiyarlık geçim imkânlarından iradesi dışında mahrum bırakacak diğer hallerde güvenliğe hakkı vardır.*” cümlelerine yer verilmiştir (İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 1949) (Kuvvetli, 2010). Bu madde ile

her bireyin ekonomik ve sosyal farklılıklar üzerinden ayrıştırılmadan kendine özel bir mekâna ihtiyacı olduğu insan hakları evrensel beyannamesinde de vurgulanmıştır (Kuvvetli, 2010).

2.5. Türkiye’de Evsizler İçin Barınma İhtiyacı Çözümleri

Ülkeler tarafından yasalar ve politikalar ile barınma kavramının önemi vurgulanmasına rağmen, günümüzde yaşanan hızlı nüfus artışı, konut fiyatlarının artışı, ekonomik krizler, işsizlik, göçler gibi çeşitli sosyal ve ekonomik nedenlerden dolayı bireyler barınma sorunu yaşamakta ve birçok birey ise tamamen yoksundur. Barınma sorunu yaşayan bireyler zaman içerisinde geliştirdikleri gecekondular, kaçak yapılar vb. farklı çözümler ile geçici olarak barınma ihtiyaçlarını karşılamak zorunda kalmışlardır (Yılmaz, 2017). Barınma eyleminden tamamen yoksun bireyler ise “evsiz” olarak adlandırılmaktadır. Evsizler barınma eylemlerini diğer bireylerden farklı olarak evde değil sokaklarda, bankalarda, kaldırımlarda, boş terkedilmiş yapılarla, parklarda, bahçelerde, garlarda, duraklarda vb. yerlerde gerçekleştirmektedirler (Yılmaz, 2017, s. 33). Bu nedenle barınma kavramı evsizler için daha farklı bir şekilde anlamlandırılmıştır. Kendilerine ait özel alanları olmadığı için kuru bir yeri uyuma alanı seçerek, gün içinde kamu kuruluşlarında temizlik ve yemek gibi ihtiyaçlarını karşılayarak hayatta kalmaya çalışmaktadırlar. Aynı zamanda barınma yoksunluğunun beraberinde getirdiği birçok yoksunluk nedeniyle temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandıkları için sosyal, fiziksel ve psikolojik olarak birçok sorun ile mücadele etmektedirler (Yılmaz, 2017, s. 33). Dünyanın her yerinde çok boyutlu olan evsizlik sorununu çözmek ve evsizlerin ihtiyaçlarını karşılayarak sokaklarda barınmalarına çözüm bulmak amacıyla farklı çalışmalar yapılmaktadır. Türkiye’de de kamu kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları tarafından evsizlik sorunu yaşayan bireyler için yapılan uygulamalar bulunmaktadır.

2.5.1. Barınma Evleri

Barınma evleri kamu kuruluşlarının altında hizmet veren ve evsizlere geçici sürelerde veya günlük olarak belirli şartlara uygun olmaları koşulunda barınma imkânı sağlayan mekânlardır. Sadece soğuk kış günlerinde değil 365 gün 24 saat barınma evleri evsizlerden herhangi bir maddi gelir beklemeden hizmet vermektedir (T.C. Ankara Valiliği, 2021). Barınma evlerinin kapasiteleri illere göre değişmektedir. Şekil 2’de

görülen Ankara Büyükşehir Belediyesi barınma evinde 100 ile 200 kişi arasında evsiz misafir edilebilmektedir.

Şekil 2. Ankara Büyükşehir Belediyesi Barınma Evinden Resimler

(Kaynak: (T.C. Ankara Valiliği, 2021))

Belediye tarafından oluşturulan ekipler tarafından barınma evlerine getirilen evsizler kişisel bakım, giyinme, yemek, uyku gibi temel ihtiyaçlarını karşılarken aynı zamanda şekil 2’de görüldüğü gibi sosyalleşmeleri için dinlenme alanlarında da vakit geçirebilmektedirler (T.C. Ankara Valiliği, 2021). Ayrıca evsiz bireylerin sağlık kontrolleri yapılmakta ve yaşlı evsizler huzurevlerine yönlendirilmektedir. Böylece evsizlerin fiziksel yoksunlukları ile birlikte psikolojik yoksunlukları da karşılanmaktadır.

2.5.2. Kimsesizler Otelleri

Ankara Valiliği ve Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı iş birliği ile 2011 yılında uygulanmaya başlanılan ve güümüzde de uygulanmaya devam eden “Kimsesizlerin Kimsesi Olma” projesi kapsamında Ankara’da bulunan evsizlere kış aylarında barınma imkânı sağlanmaktadır (T.C. Ankara Valiliği, 2021). Şekil 3’de görüldüğü gibi yöneticiler tarafından kiralanmış otellerde; sokaklarda kalan evsizlerin yemek, temizlik, kıyafet ihtiyaçları karşılanmaktadır (Küçük, 2014, s. 81). Ayrıca evsizlerin sağlık kontrolleri, fiziksel ve psikolojik rahatsızlıkları için rehabilitasyonları, yaşlılar için huzurevi bağlantılarının oluşturulması, çalışabilecek durumda olanlara çalışma imkânları sağlanması gibi hizmetler de verilmektedir (Küçük, 2014, s. 81).

Şekil 3. Ankara Kimsesizler Otelinden Resimler

(Kaynak: (T.C. Ankara Valiliği, 2021))

2018 yılında açıklanan verilere göre Ankara’da 220 evsiz bu hizmetlerden yararlanarak kış aylarında barınma ihtiyaçlarını güvenli ve sıcak bir mekânda karşılamaktadır (T.C. Ankara Valiliği, 2021).

2.5.3. Spor Tesisi, Terminal ve Gar Gibi Kamu Yapılarının Belirli Dönemlerde Barınak Olarak Kullanılması

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı ve Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından kış aylarında soğukta kalan evsizlere spor tesisleri, misafirhaneler, garlar vb. kamu yapıları açılmaktadır. Belediyeler evsizlerden herhangi bir maddi karşılık beklemeden soğuk havalarda dışarıda kalan bireyleri belediyeler tarafından kurulan ekipler ile tespit ederek, Şekil 4’de görüldüğü gibi onlara geçici olarak barınma imkânı sağlamaktadırlar.

Şekil 4. İstanbul Zeytinburnu Spor Salonundan Resimler

(Kaynak: (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2021))

Evsizlere bu mekânlarda şekil 6’de görüldüğü gibi üç öğün yemek ve temiz kıyafetler verilmektedir (Küçük, 2014, s. 85). Aynı zamanda sağlık kontrolleri yapılmaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2019-2020 kış döneminde 3384 evsizin, 2020-2021 sonbahar ve kış döneminde ise 206 evsizin belediyeye ait kamu yapılarında kaldıklarını belirtmiştir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2021). Şekil 4’de görülen İstanbul Zeytinburnu Spor Salonunda 485 erkek, 20 kadın toplamda 505 evsiz barınabilmektedir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2021).

Şekil 5. İstanbul Zeytinburnu spor salonunda yemek ve kıyafet ihtiyaçları karşılanan evsizler

(Kaynak: (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2021))

Barınma evlerine bakarak daha çok evsizlere hizmet veren bu uygulamalar aynı zamanda daha çok evsizin kullanabilmesi için az kritere sahiptir (Küçük, 2014). Ancak bu barınaklarda sadece uyuma, yemek ve temizlik ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri alanlar bulunduğu için evsizler diğer temel ihtiyaçlarını karşılayamamaktadırlar. Ayrıca bu alanlar sadece kış aylarında hizmet verdiği için evsizlerin barınma problemini tam olarak karşılamamaktadır.

2.5.4. Sivil Toplum Hizmetleri

Türkiye’de evsizler için gönüllü olarak hizmet veren farklı sosyal hizmet kurumları bulunmasına rağmen kısa adı Şefkat-Der, tam adı ise Şiddet Mağdurlarına Cinsel Kurbanlara Şefkat Kapısı Yoksullukla Mücadele ve Ötekilere de İnsan Hakları Derneği olan sosyal hizmet kurumu öne çıkmıştır. Şefkat-Der gönüllülük esaslı olarak, yardıma ihtiyacı olan birçok kişiye yardım etmektedir. Evsizlere ise sadece kış aylarında değil yıl içinde her dönemde; yemek, temiz kıyafetler, sağlık ihtiyaçları gibi temel

ihtiyaçlarını karşılamaları için farklı uygulamalar ile yardım edilmektedir (Şefkat-Der, 2021). Bu uygulamalardan biri de İstanbul'da Şefkat-Der "tarafından açılan Evsizler Evi'dir. Evsizler evinde dönüşümlü olarak 10 evsiz kalabilmektedir (Küçük, 2014, s. 85). Gün içinde de temizlik ihtiyaçlarını karşılamak için evsizler tarafından kullanabilmektedir (Küçük, 2014, s. 85). Şefkat- Der tarafından yapılan uygulamalardan biri de düzenli olarak evsizlere yemek ve temiz kıyafet dağıtımıdır. Bu uygulamalar ile evsizlerin genel ihtiyaçları sürekli ve işlevsel olarak karşılanmaktadır (Küçük, 2014, s. 85). Ancak barınma ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri düzenli uygulamalar yapılmamaktadır.

Türkiye genelinde evsizler için yapılan uygulamalar yukarıdaki başlıklar altında incelenmiştir. Tez çalışmasında evsizler için sürdürülebilir barınma alanı tasarlanması planlanmaktadır. Bu nedenle sürdürülebilirlik kavramının detaylı olarak incelenerek ön çalışma yapılması hedeflenmiştir.

2.6. Sürdürülebilirlik Kavramı

Sürdürülebilirlik kavramı toplumlar tarafından önemli olan ve farklı zaman dilimlerinde birçok boyutu kapsayarak tanımlanan uluslararası bir kavramdır. Sözlük anlamına bakıldığında sürmek fiilinden türeyen sürdürmek fiili; "bir durumun, bir şeyin sürmesini, olmasını sağlamak" olarak tanımlanmıştır (TDK, 2019). Sürdürülebilirlik kavramının günümüzde de yaygın olarak kullanılan ilk tanımı ise 1987 yılında Brutland Raporunda yayımlanmıştır. Raporda sürdürülebilirlik "*gelecek kuşakların gereksinimlerinin karşılanmasına bir sınır getirmeden, günümüz insanların gereksinimlerini karşılayacak biçimde doğal kaynakların kullanılması*" olarak tanımlanmıştır (Brutland Raporu, 1987). Bu tanım kavramı açıklamakta yetersiz ve eksik olmasına rağmen araştırmacılar tarafından yapılan tanımların temelini oluşturmuştur.

Ruşen ve Hamamcı (1993) sürdürülebilirliği "*çevre değerlerinin ve doğal kaynakların savurganlığa yol açmayacak biçimde akılcı yöntemlerle, bugünkü ve gelecek kuşakların hak ve yararları da göz önünde bulundurularak kullanılması ilkesinden özveri bulunmaksızın, ekonomi gelişmenin sağlanmasını amaçlayan çevreci dünya görüşü*" şeklinde tanımlayarak sürdürülebilirlik kavramının sosyal, çevresel ve ekonomik olgularla ilişkisini belirtmiştir.

Tekeli'ye (2001) göre sürdürülebilirlik “*çevre hareketi içinde ortaya çıkan, oldukça yaygın olarak kabul gören ve içeriği siyasal süreç içinde, sürekli olarak yeniden belirlenmeye çalışılan bir ahlak ilkesi*” olarak tanımlanmıştır. Smith (2000) tarafından ise sürdürülebilirlik “*biyosferin taşıma kapasitesini, ekosistemi ve kaynakları göz önünde bulundurarak yaşam kalitesini sağlamak*” olarak tanımlanmıştır. Başka bir tanıma göre sürdürülebilirlik, ekosisteme zarar vermeden, doğal kaynakların kullanımının sürekliliğini sağlayan adaletli kullanım, paylaşım ve yönetim sistemidir (Özgen, 2019). Bu tanımlamalar ile bireylerin refah seviyesinin yükselmesi ve adaletli yaşam koşullarının oluşması ile ekosistemin korunmasının mümkün olduğu belirtilmiştir. Özetle sürdürülebilirlik; doğal kaynakların dengeli bir şekilde, gelecek nesiller ve yok oluş biçimleri düşünülerek kullanılması, sosyal ve ekonomik kalkınma planları ile üretim, tüketim ve refah seviyesinin dengeli bir düzene ulaşması, ekosisteme zarar vermeden düzenli bir çevre ahlakı oluşturulması ve insan gereksinimlerinin eşit dağılımı ile sosyal adaletin sağlanması olarak tanımlanabilir.

Yukarıda yer verilen tanımlarda sürdürülebilirlik kavramını oluşturan; çevresel ve ekonomik unsurlar ile birlikte üç ana bileşenden biri olan sosyal sürdürülebilirlik kavramı ön plana çıkmıştır. Sürdürülebilirlik kavramı ortaya çıktığı günden itibaren birçok araştırmacı tarafından sosyal sürdürülebilirlik üzerine farklı araştırmalar ve tanımlar yapılmıştır:

Mc Kenzie (2004) en genel tanımı ile sosyal sürdürülebilirliği sağlık, eğitim, ulaşım, barınma gibi bireylerin temel ihtiyaçlarına erişimlerinde, nesiller arası eşitlik için kaynakların adaletli paylaşımı ve toplumların yaşam kalitesini arttıran süreç olarak tanımlamıştır. Benzer bir tanımda Castillo vd. tarafından; her bireyin toplumda eşit haklara sahip olması, bireylerin kendini değerli hissetmesi ve gelecek nesillerin refahının sağlanması süreci olarak yapılmıştır.

Başka bir tanımda ise sosyal sürdürülebilirlik, toplumların sosyal gereksinmelerini belirlemek ve işleyişlerindeki sorunlar için çözüm geliştirmek olarak tanımlanmıştır (Taştan, 2016). Polese ve Stren (2000) sosyal sürdürülebilirliğin yaşam kalitesinin gelişmesi ve sosyal kaynaşmanın sağlanması ile mümkün olacağını belirtmişlerdir. Bu bağlamda toplumlar tarafından sosyal ilişkiler üzerine uygulanan politikalar ve yapılan

çalışmalar bireylerin yaşam kalitesini, nesiller arası adaletli gelir dağılımını ve sosyal sürdürülebilirliğin sağlanmasını doğrudan etkilemektedir.

Araştırmacılar tarafından yapılan tanımlardan bazıları da sosyal sürdürülebilirliği kültürel değerler ile ilişkilendirilerek yapılmıştır. Davidson ve Wilson (2009) sosyal sürdürülebilirliği farklı toplumların kültürlerinde yer alan pozitif yönlerin değerlendirilerek bireyler arası kültürel kaynaşma sistemi olarak tanımlanmıştır. Littig ve Glariesser (2005) tarafından ise sosyal sürdürülebilirlik toplumlarda yapılacak düzenlemeler ile kültürel devamlılığının ve sosyal adaletin sağlanarak bireylerin temel ihtiyaçlarının karşılanması olarak tanımlanmıştır.

Araştırmacılar tarafından yapılan sosyal sürdürülebilirlik tanımlarında öne çıkan kavramlar bulunmaktadır (Taştan, 2016):

- Yaşam Kalitesi
- Temel İhtiyaçlar
- Sosyal Kaynaşma
- Eşitlik
- Adaletli Gelir ve Kaynak Paylaşımı
- Gelecek Nesillerin İhtiyaçları

Bu kavramlar doğrultusunda sosyal sürdürülebilirlik sadece adil gelir dağılımı, yoksulluk oranının azaltılması, vb. ekonomik kavramlarla değil aynı zamanda bireylerin yaşamlarına devam edebilmeleri için gerekli olan temel ihtiyaçların karşılanması, adil bir yönetim sistemi ve kültürel çeşitlilik gibi toplumların ve bireylerin sosyal sistemlerini de kapsayan çok boyutlu bir kavramdır (Taştan, 2016).

Özetle sosyal sürdürülebilirlik; gelecek nesilleri olumsuz etkilemeden, toplumu oluşturan her bireyin kendini değerli hissetmesi hedeflenerek, temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek, yaşam kalitelerini ve refah düzeylerini arttırabilmek, aynı zamanda kültürel kaynaşmanın sağlanarak toplumlarda sosyal ötekileştirme olmadan adil bir yaşam için gerekli olan sistemler olarak tanımlanabilir.

2.6.1. Sürdürülebilirlik Kavramının Tarihsel Süreç İçerisinde Gelişimi

Sanayi devriminden sonra küreselleşen dünya ve sürekli gelişen teknoloji; hızlı nüfus artışına ve yaşam standartlarının değişmesine neden olmuş, buna bağlı olarak da kaynakların hızlı ve dengesiz tüketimi, adaletsiz yaşam koşulları, sosyal ve ekolojik dengenin bozularak eşitsizliğin ve bencilliğin artması vb. birçok sorununu beraberinde getirmiştir (Osmançelebioğlu, 2015). İkinci dünya savaşının da etkisi ile artan sorunlar tüm dünyayı etkisi altına alarak küresel boyutta tartışılır hale gelmiştir (Tekeli & Ataöv, Sürdürülebilir Toplum ve Yapılı Çevre, 2017, s. 4). Yaşanan bu sorunlar birbirlerini tetikleyerek bireylerin hayatlarını olumsuz etkilemiş ve gelecek nesillerin yaşam koşulları için olumsuz tehditler oluşturmuştur. Ülkelerin ortak sorunu haline gelen gelecek kaygısı, adaletsiz yaşam koşulları, kaynak yoksunluğu, bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılayamaması vb. sorunlar toplumlar arası farklı tartışmalara neden olmuş ve insanoğlunun farkındalık kazanarak bilinçlenmesi için çözüm yöntemleri aranmıştır. Bu bağlamda gelecek nesilleri olumsuz etkilemeden yaşam kalitesinin artırılması ve adaletli bir yaşam sistemi oluşturmak için sürdürülebilirlik kavramı ortaya çıkmıştır. Tarihsel süreç içerisinde sürdürülebilirlik kavramı, sosyal, çevresel ve ekonomik boyutları kapsayan, çeşitli yayınlarda ve konferanslarda ele alınan önemli bir kavram olmuştur.

- İlk olarak 1972 yılında Stockholm’ da düzenlenen Birleşmiş Milletler Konferansında İnsan Çevresi konu olarak seçilmiş ve 29 maddelik “İnsan ve Çevre Bildirgesi” yayınlanmış ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) kurulmuştur (Tekeli & Ataöv, Sürdürülebilir Toplum ve Yapılı Çevre, 2017). Gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülkenin katılımı ile gerçekleştirilen konferansta bireylerin hakları korunarak sağlıklı ve adaletli toplum ve çevre anlayışı üzerinde durulmuştur. Bu konferansta sosyal sürdürülebilirlik kavramına yer verilmemesine rağmen, uluslararası düzeyde kalkınma ile çevre arasındaki bağlantının önemi ve gelecek nesillerin hakları vurgulanarak duyarlı ve bilinçli bir toplum ve çevre anlayışının temelleri atılmıştır.
- Sürdürülebilirlik kavramını şekillendiren bir başka çalışma ise 1972 yılında Roma Kulübü tarafından rapor halinde hazırlanan “Büyümenin Sınırları” adlı kitaptır (İncedayı, 2004). “Sıfır Büyüme Raporu” olarak da anılan bu rapora

göre çevre sorunlarının çözümü olarak hızlı ve kontrolsüz büyümenin durdurulmasıdır (İncedayı, 2004). Bu rapor ile hızlı ve kontrolsüz sanayileşmenin, buna bağlı olarak yaşanan sosyal ve ekonomik değişikliklerin çevre sorunları ile doğrudan ilişkili olduğuna dikkat çekilmiştir.

- 1983 yılında Dünya Çevre Kalkınma Komisyonu tarafından hazırlanan ve 1987 yılında dünya kamuoyu ile paylaşılan “Çevre ve Kalkınma” konusunda yayımlanan Brutland Raporu’nda “Ortak Geleceğimiz” teması ile sürdürülebilirlik kavramının ilk kez tanımı yapılmıştır. Bu bağlamda sürdürülebilirlik kavramının sadece gelecek nesilleri değil toplumdaki tüm bireylerin yaşam kalitelerini ve ihtiyaçlarını etkileyen bir kavram olduğu belirtilmiştir. Raporda çevresel sorunlara çözüm bulmak için hazırlanması hedeflenen gelişme planlamaları ile çevre arasında düzenli bir döngünün bulunması gerektiği vurgulanmış ve “Sürdürülebilir Kalkınma” kavramına yer verilmiştir (Bilge, 2007, s. 11). Bu rapor ile sürdürülebilir toplum anlayışının temelleri atılmıştır.
- 1992 yılında Birleşmiş Milletler tarafından Rio de Janeiro’da toplanılan Çevre ve Kalkınma Konferansında sürdürülebilirlik kavramı farklı boyutlarda geliştirilmiştir (Tekeli & Ataöv, Sürdürülebilir Toplum ve Yapılı Çevre, 2017, s. 6). Yeryüzü Zirvesi veya Rio Zirvesi olarak da bilinen bu konferansta ekolojik sorunlar; yoksulluk, hızlı nüfus artışı ve ekonomik krizler gibi küresel sorunlar ile bağdaştırılmış, insan ve çevre vurgusu yapılarak yeni bir büyüme modeli önerilmiştir: “*Sürdürülebilir gelişme olgusunun merkezinde insanlar yer almaktadır. İnsanlar doğa ile uyum içerisinde, sağlıklı ve üretken bir yaşam sürdürmek hakkına sahiptir*” (Rio Bildirgesi, 1992). Bu model doğrultusunda insanların sürdürülebilirlik kavramının merkezinde yer aldığı vurgulanmıştır.
- 2002 yılında Güney Afrika’nın Johannesburg şehrinde yapılan “World Summit on Sustainable Development - Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi” ile Rio zirvesinde alınan kararlar daha detaylı olarak incelenmiş ve yoksulluk, küreselleşme gibi sorunların çevresel kavramlar ile arasındaki bağlantı üzerinde durulmuştur (Altunbaş, 2004, s. 7).

Yapılan bu toplantı, konferans ve yayınlar sürdürülebilirlik kavramının şekillenmesine ve toplumlar tarafından benimsenip uygulanmasına yardımcı olmuştur. 1990’lı yılların

sonları ve 2000’li yıllarda tasarımlar üzerinden incelenmeye başlamış ve dünya genelinde sürdürülebilirlikte mimarlığın yeri tartışmalara neden olmuş ve farklı görüşler belirtilmiştir.

2.7. Sürdürülebilir Mimarlık

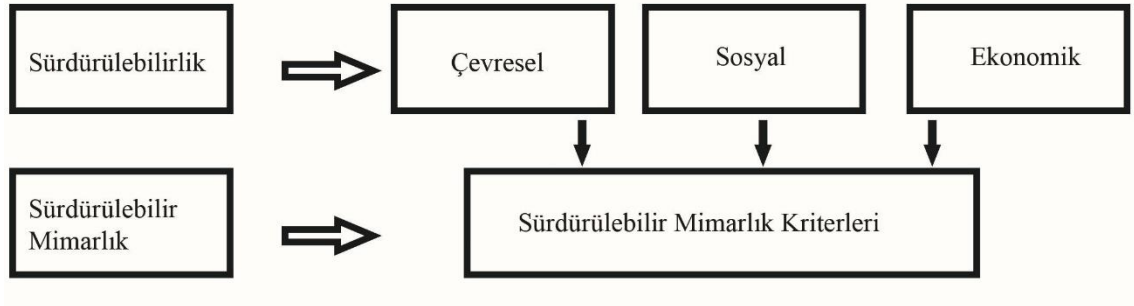
Toplumdaki her bireyi kapsayan çok boyutlu sürdürülebilirlik kavramının mimariye yansımaları, tüm canlılar için yaşanılabilir bir mekân, çevre ve toplum oluşturulması hedeflenerek ortaya çıkmıştır. Sürdürülebilir mimarlık, Sev ’in (2009) tanımına göre “*“içinde bulunduğu koşullarda ve varlığının her döneminde, gelecek nesilleri de göz önüne alarak, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımına öncelik veren, çevreye duyarlı, enerji, su, malzeme ve bulunduğu alanı verimli şekilde kullanan, sağlık ve konfora önem veren yapılar üretme faaliyetlerinin tümü”*” olarak tanımlanmaktadır. Başka bir tanıma göre sürdürülebilir tasarımlar, “bir ürünün ya da bir projenin yaşam döngüsü sistematik olarak değerlendirilerek, belirli sınırlar içerisinde çevresel ve yenilenebilir enerji kaynaklarını verimli ve sürdürülebilir kullanımı” olarak tanımlanmıştır (Peterson & Dorsey, 2000). Bu tanımlamalar ile sürdürülebilir mimarlığın bilinçli üretim ve tüketim doğrultusunda tüm nesilleri ve çevreyi kapsayan bir kavram olduğu belirtilmiştir

Oktay (2002) tarafından farklı olarak sürdürülebilir mimarlığın kentsel boyutu da vurgulanarak; yapım ve kullanımı aşamasında çevreden minimum düzeyde alınan kaynakları geri dönüştürüp enerji tasarrufu sağlayarak çevreye en az zarar vermeyi amaçlayan, yapılacak alanın iklimsel verilerine uygun yerel malzemeler seçilerek, ulaşım akslarında ana arterlerden ve kentsel altyapıdan yararlanan tasarım ürünleri olarak tanımlanmıştır.

Shaviv (2001) sürdürülebilir mimariyi çevreyi olumsuz etkilemeyen, konfor koşullarını optimum düzeyde tutan ve iç mekânlarda kullanıcılara işlevsel ve esnek plan şemasında sağlıklı mekânlar sunan tasarımlar olarak tanımlamıştır. Bu tanımlama ile diğer tanımlardan farklı olarak kullanıcıların konfor koşulları ve sağlıklarının önemi vurgulanmıştır. Foster (2001) ise sürdürülebilir mimarlığı “*en azla en çoğu gerçekleştirmek”* olarak tanımlamış ve “*Sürdürülebilirlik iyi mimarlık demektir, mimarlığın kalitesi demektir, kullanılan malzemelerin kalitesinden çok fikirlerin ve*

düşünce biçimlerinin kalitesiyle ilgilidir. ” açıklaması ile sürdürülebilir mimarlığa farklı bir yaklaşım yaparak düşüncelerini aktarmıştır.

Yukarıdaki tanımlarda da belirtildiği gibi sürdürülebilir tasarımlar insanların ve çevrenin üzerinde önemli bir role sahiptir. Bu bağlamda şekil 6 ‘da görüldüğü gibi mimarlıkta sürdürülebilirliğin çevresel, sosyal ve ekonomik olmak üzere 3 ana başlığın etkisi ile şekillendiği belirtilmiştir:

Şekil 6. Sürdürülebilir Mimarlığın 3 Boyutu

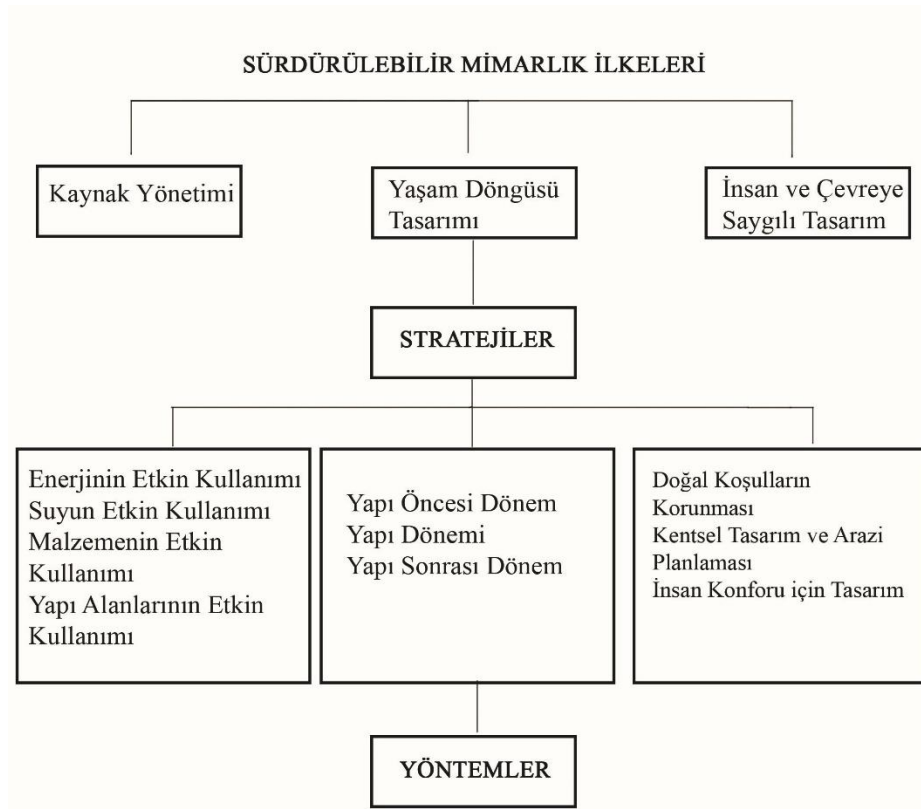
- Sürdürülebilir mimarlığın çevresel boyutu; tasarımların yapım, kullanım ve yıkım aşamasında doğal kaynaklar kullanılarak, toprağa, suya, havaya veya herhangi bir canlı türüne zarar vermeden, ekosistemin bütünlüğünün ve çeşitliliğinin korunarak sağlıklı çevreler inşa edilmesini kapsamaktadır.
- Sürdürülebilir mimarlığın sosyal boyutu ise; toplumdaki her bireyin kültürel değerlerini koruyarak konfor ve sağlık koşullarını sağlayan mekânların tasarımını kapsamaktadır. Bu bağlamda bireylerin eğitim, barınma, ulaşım, sağlık, güvenlik vb. temel ihtiyaçlarının adalet ve eşitlik anlayışı ile karşılanması, toplum bilincinin kazanılması ve bireylerin yaşam kalitesinin artması için gerekli olan sosyal ve kültürel politikaları da içermektedir.
- Ekonomik boyut ise sürdürülebilir tasarımların üretim, tüketim ve geri dönüşüm döngüsünde maliyetlerinin azaltılarak uzun dönemlerde tasarruf edilmesi için gerekli olan sistemleri kapsamaktadır. Aynı zamanda toplumlar tarafından geliştirilecek ekonomik politikalar ile toplumdaki bireylerin ekonomilerini olumsuz etkilemeden toplumdaki her birey için ulaşılabilir mekânların inşa edilmesidir.

Yukarıda yer verilen birbirleri ile ilişkili çevresel, sosyal ve ekonomik boyutlar, geniş çerçevede sürdürülebilir mimarlık ilkelerinin temelini oluşturmaktadır.

2.7.1. Sürdürülebilir Mimarlık İlkeleri

Sürdürülebilirlik kavramı toplumların kültürel, sosyal ve ekonomik değerlerine göre tasarımlara farklı şekillerde yansımaya rağmen sürdürülebilirlik ilkeleri ortak kavramlar içeren sınıflandırmalar üzerinden şekillenmiştir.

Şekil 7’de görülen, Kim ve Rigdon (1998) tarafından yapılan günümüzde de geçerli olan ve birçok araştırmanın da kaynağı olan en yaygın sınıflandırmadır.

Şekil 7. Sürdürülebilir Mimarlık İlkelerinin Kavramsal ÇerçevesiS

(Kaynak: (Kim & Rigdon, 1998, s. 8))

Şekil 7’deki sınıflandırmaya göre kriterler 3 ana başlık üzerinden incelenmiştir:

1. Kaynak Yönetimi: Yapıda kullanılacak enerji, su ve malzeme gibi temel kaynakların etkin ve dönüştürülüp yeniden kullanımını sağlayacak sistemlerin tasarlanmasıdır.
2. Yaşam Döngüsü Tasarımı: Yapının tasarımını, kullanımını ve yıkımını kapsayan süreçte çevreye minimum zarar veren sistemlerin kullanılması ve tasarlanmasıdır.

3. İnsan ve Çevreye Saygılı Tasarım: Kullanıcıların ve diğer canlıların konfor koşullarını sağlayacak ve yaşam kalitelerini arttıracak tasarımların yapılmasıdır (Müftüoğlu, 2011, s. 33,34). Aynı zamanda kentsel tasarım ve arazi planlamaları ile kentsel bütünlük sağlanmasıdır.

Ayaz (2002) tarafından ise sürdürülebilir tasarım kriterleri:

1. Ekoloji şartları
2. Kullanıcı sağlığı ve konfor şartları
3. Yapılabilirlik şartları olarak gruplandırılmıştır.

Bu sınıflandırmada da önceki sınıflandırma gibi çevreye saygılı tasarımlar ile kaynakların etkin kullanımı ve kullanıcıların konfor koşullarını üst seviyede tutan sistemlerin kullanılması üzerinde durulmuştur. Farklı olarak yapılabilirlik şartları ise sürdürülebilir tasarımların ekonomik ve teknolojik olarak kolay ve hızlı uygulanabilir olması için gerekli olan metotları kapsamaktadır (Ayaz, 2002, s. 73).

Bir başka sınıflandırmada:

1. Enerji ve doğal kaynakların korunumu
2. Yapı yaşam döngüsü tasarımı
3. Biyolojik yapı tasarımı olarak incelenmiştir (İnanç, 2010).

Yapılan bu sınıflandırmalarda sürdürülebilirlik ilkeleri farklı başlıklar üzerinden incelenmesine rağmen kriterler çevre ve kullanıcı unsurlarına göre ortak bir çerçevede şekillenmiştir (Osmançelebioğlu, 2015). Whitelaw ve diğerleri (2001) ise bu sınıflandırmalardan farklı olarak sürdürülebilirlik ilkelerini aşağıda yer verilen kavramlar üzerinden geliştirmişlerdir:

1. Acil ve uzun vadeli uyum: Sürdürülebilir tasarım ilkelerini uzun dönemlerde pratik çözümler üretmeyi hedeflemelidir.
2. Bütünlük: Bireylerin sosyal ve ekonomik ilişkilerini kapsayarak, toplumsal bütünlük sağlayacak ilkeler olmalıdır.
3. Eşitlik: Toplumlardaki her birey temel ihtiyaçlarını (barınma, güvenlik, sağlık, eğitim vb.) karşılayabilmek için eşit haklara sahip olmalıdır. Bu bağlamda sürdürülebilir tasarım ilkeleri bireylerin haklarını ön planda tutmalıdır.

4. Etkinlik: Sürdürülebilir tasarım ilkeleri sosyal ve ekonomik sistemleri ile enerji ve ham madde kaynak kullanımını azaltmayı hedeflemelidir.
5. Demokrasi ve görgü: Sürdürülebilir tasarım ilkelerinin anlaşılır ve uygulanabilir olması, aynı zamanda toplumların bilinçli katılımcı olmaları için yöneticiler tarafından demokratik politikalar ile desteklenmelidir.
6. Yeterlilik ve fırsat: Her birey konforlu bir şekilde yaşama hakkına sahiptir. Bu nedenle sürdürülebilir tasarım ilkeleri gelecek nesilleri de kapsayarak bireylerin yaşam kalitelerini arttırmayı hedeflemelidir.
7. İhtiyatlılık: Sürdürülebilir tasarım ilkeleri, tasarım, kullanım ve yıkım süreçlerinde ortaya çıkabilecek her türlü risk faktörlerini kapsayarak çözüm önerilerini geliştirmelidir.

Yukarıda sürdürülebilir tasarım kriterlerinin belirlenmesi ve uygulanması açısından yapılan farklı sınıflandırmalara yer verilmiştir. Tasarımlarda sürdürülebilirliğin sağlanması için sadece yapı tasarımı olarak değil kentsel boyutu da düşünülerek, farklı kriterlerin birlikte uygulanması gereklidir. Bu kapsamda sürdürülebilir tasarımlar ilkeleri çevresel, ekonomik ve sosyal bağlamda açıklanmıştır.

2.7.1.1. Çevresel kriterler

Sürdürülebilirlik kavramının çevresel kriterleri uygulanarak; enerji korunumunu sağlayan, doğal çevreye minimum zarar veren tasarımlar yapılarak gelecek nesillere daha iyi bir çevre bırakmak hedeflenmektedir. Bu bağlamda çevresel kriterler maddeler halinde incelenmiştir (Sassi, 2006):

Enerji:

- Tasarımlarda ısıtma ve soğutma sistemlerini enerji etkin sistemlerle kullanmak ve bina performansını görüntüleyerek enerji verimliliği sağlanması için enerji tasarruf politikaları uygulamak gereklidir.
- Güneş, rüzgâr, jeotermal gibi yenilebilir enerji kaynaklarının kullanılarak tasarımların kendi enerji sistemlerini oluşturması sağlanmalıdır.
- Doğal aydınlatma, doğal havalandırma, gölgeleme vb. pasif enerji sistemleri kullanılmalıdır.

- Tasarımların doğaya uyumlu olması için bölgeye uygun arazi seçimlerine ve güneş, rüzgâr, yağış, nem vb. iklimsel verilere göre yönelimlerine dikkat edilmelidir. Bölge iyi analiz edilerek dezavantajları avantaja çevirecek sistemler kullanılmalıdır. Aynı zamanda toprağa, canlılara ve çevreye zarar vermeden alana yerleşim yapılmalıdır

Su:

- Suyun etkin ve temiz kullanımı sürdürülebilir bir gelecek için önemli kriterlerden biridir. Bu bağlamda tasarımlarda suyun etkin kullanımı için kullanıcıların bilinçlendirilmesi ve tasarruf planları yapılması gereklidir.
- Tasarımlarda arıtma sistemleri, doğal peyzaj uygulamaları, yağmur sularını toplama, arıtma ve geri kullanım sistemleri ile suyun etkin kullanımı sağlanmalıdır.

Yapı Bileşenleri:

- Tasarımlarda kullanılan malzemeler ve sistemler; yapım, kullanım ve geri dönüşüm sürecinde çevreyi ve canlıları doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle kullanılacak yapı elamanları; çevreye zarar vermeyen, gelecek nesillerin kaynaklarını olumsuz etkilemeyen malzemelerden seçilmelidir.
- Yenilenebilir malzemeler tercih edilerek minimum düzeyde atık üretilmeli ve atıklar yeniden dönüştürülüp kullanılmaya elverişli olmalıdır.
- Yapı elemanlarının uzun süreçlerde kullanılabilmesi, esnek ve dayanıklı olması aynı zamanda bakım ve onarımının kolay yapılabilmesi gereklidir.

2.7.1.2. Ekonomik kriterler

Sürdürülebilirlik kavramının ekonomik kriterlerinin sağlanması ile toplumları ve bireyleri ekonomik açıdan olumsuz etkilemeden canlılara kaliteli yaşam koşulları sunmak hedeflenmektedir. Bu bağlamda ekonomik kriterler maddeler halinde incelenmiştir (Kim & Rigdon, 1998):

- Kullanılan yapı elemanlarının ve sistemlerin tasarım, yapım, kullanım, bakım, onarım ve geri dönüştürülerek yeniden kullanım süreçleri düşük maliyetli

olmalıdır. Aynı zamanda kullanım ömürleri uzun olan sistemler ve malzemeler seçilmelidir.

- Tasarımların sürdürülebilirliğinin sağlanması için her birey tarafından kolay ve eşit bir şekilde ulaşılabilir olması gereklidir.
- Sürdürülebilir tasarımlar, toplumların ekonomik açıdan gelişmesine katkı sağlamalıdır. Bu nedenle tasarımlarda toplumların ekonomisini olumlu yönde etkileyecek stratejiler uygulanmalı ve yerel malzemeler seçilmelidir.
- Çevre ile uyumlu, maliyeti düşük, kolay ve hızlı uygulanabilir teknolojik sistemler ile tasarımların maliyetleri düşürülmelidir.

2.7.1.3. Sosyal kriterler

Sürdürülebilir tasarımlar ile toplumdaki her bireye sağlıklı, temiz, konforlu yaşam koşulları ve mekânlar oluşturmak hedeflenmiştir. Bu bağlamda sürdürülebilir tasarımların sosyal kriterleri ön plana çıkmıştır (Sev, 2009), (Whitelaw , et al., 2001):

- Tasarımların sürdürülebilirliğinin sağlanması için sosyal adalet desteklenerek, bireylere eşit imkânlar sağlanmalıdır.
- Sürdürülebilir tasarımlar ile kültürel ve sosyal bütünlüğün sağlanarak bireylerin refah seviyesinin artması için gerekli olan stratejilere destek sağlanmalıdır.
- Bireylerin barınma, sağlık, güvenlik vb. temel ihtiyaçlarını gözeten ve bireylere aidiyet duygusu hissettiren tasarımlar olmalıdır.
- Tasarımlar ihtiyaçlara göre şekil alabilen, geliştirilebilen, esnek ve işlevsel mekân anlayışında olmalıdır.
- Kullanıcı dostu tasarımlar ile bireylerin fiziksel ve sosyal açıdan sağlıklarını olumsuz etkilemeden bireylerin ihtiyaçları karşılanmalıdır. Bu bağlamda kullanılan malzemeler, ısıtma, soğutma, aydınlatma ve havalandırma sistemleri bireylerin konfor koşullarını olumsuz etkilememelidir.

Yukarıda açıklanan sosyal, ekonomik ve çevresel kriterler birbirleri ile doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda tasarımlarda sürdürülebilirliğin sağlanması için tüm bu kriterlerin birlikte ele alınarak uygulanması gereklidir.

2.8. Sürdürülebilir Barınaklar

Çalışmanın önceki kısımlarında dünyanın her yerinde karşımıza çıkan evsizlik sorunu detaylı bir şekilde incelenmiştir. Aynı zamanda evsizlerin barınma ihtiyaçlarını karşılamak için yapılan uygulamalara da yer verilmiştir. Toplumlar tarafından çok boyutlu evsizlik sorununu çözmek ve evsizlerin ihtiyaçlarını karşılayarak sokaklarda barınmalarına çözüm bulmak amacıyla farklı uygulamalar yapılmaktadır. Yapılan uygulamalar ile evsizler kısa süreli uyuma, temizlik, kıyafet gibi ihtiyaçlarını veya günlük olarak yemek, temizlik vb. fiziksel ihtiyaçlarını karşılayabilmektedirler. Ancak barınak uygulamaları, uygulanabilirlik ve maliyet açısından toplumlara olumsuz etkilemekte ve evsizlerin ihtiyaçlarını karşılamak için de yeterli olmamaktadır. Aynı zamanda evsizlerin sadece fiziksel ihtiyaçlarına yönelik uygulamalar yapılmakta, sosyal ve psikolojik ihtiyaçları için çözümler üretilmemekte ve toplumlara evsizlik hakkında bilinçlendirerek sosyal etkileşim çalışmaları kapsamlı olarak yapılmamaktadır. Bu nedenle toplumlar tarafından evsizlik sorununa önyargı ile yaklaşılmakta ve evsizler sosyal dışlanma yaşamaktadır.

Özetle, evsizlerin sadece barınma ihtiyacını karşılamak yeterli bir çözüm değildir, kullanıcı odaklı düşünmek gereklidir. Bu nedenle tasarım yapılırken öncelikle evsizleri anlamak, tanımak, sosyal ve fiziksel yoksunluklarını kapsamlı olarak belirlemek gereklidir. Evsizlerin yoksunlukları doğrultusunda temel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri, kendilerini güvende hissedebilecekleri, konfor koşullarını sağlayan ve aidiyet duygusunu hissedebilecekleri onlara özel mekânlar tasarlanmalıdır (Yılmaz, 2017, s. 91). Bu bağlamda evsizlik sorununu; sosyal ayrışma olmadan her bireye eşit yaşam koşulları sağlanarak, ekonomik açıdan hem toplumlara hem de evsizleri olumsuz etkilemeden ve uzun süreçlerde kapsamlı olarak çözmek için farklı çalışmalar yapılmaktadır. Son zamanlarda bu amaçla yapılan çalışmalardan biri de sürdürülebilir barınaklardır.

Toplumdaki her bireyi kapsayan çok boyutlu sürdürülebilirlik kavramının barınaklar ile ilişkilendirilmesi ile evsizlere farklı bir yaklaşım yapılarak; yapılan tasarımlar ile yaşanılabilir bir mekân, çevre ve toplum oluşturulması hedeflenmiştir. Bu bağlamda barınakların sürdürülebilirliğinin sağlanması için uygulama ve kullanım aşamasında dikkat edilmesi gereken kriterler belirlenmiş ve maddeler halinde açıklanmıştır:

Kullanıcı ve mekân ilişkisi;

Sürdürülebilir barınaklar ile kullanıcı olan evsizler arasında bütünlük oluşturulmalıdır. Evsizlerin aidiyet duygusunu hissedecekleri, toplumdan dışlanmadan saklanmadan kendilerini güvende hissedecekleri mekânlara ihtiyaçları vardır. Bu mekânlar:

- Evsizlerin sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarının hepsine ya da çoğuna karşılık vermelidir.
- İhtiyaçlara göre şekil alabilen ve geliştirilebilen esnek mekân anlayışında olmalıdır.
- Minimum alanda maksimum fayda sağlayacak şekilde çözümlenmelidir.
- Fonksiyonel ve işlevsel plan şemasında olmalıdır.
- Evsizlerin konfor koşullarını sağlamalı ve fiziksel, sosyal açıdan sağlıklarını olumsuz etkilememelidir.
- Geçici veya kısa sürelerde değil uzun süreçlerde kullanılabilir olmalıdır.

Ekonomik açıdan uygulanabilirlik;

Sürdürülebilir barınakların yapım ve kullanım aşamasında evsizlerden herhangi bir gelir beklenmediği için ekonomik faktörler barınakların uygulanabilirliğinde önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle sürdürülebilir barınaklar:

- Düşük maliyetli ve uzun ömürlü kullanılabilen malzemeler tercih edilerek yapılmalıdır.
- Hızlı ve kolay uygulanabilir olmalıdır.
- Geri dönüştürülebilir ya da yeniden kullanılabilir malzemeler tercih edilmelidir.
- Bakım, onarım ve temizlik maliyetleri düşük olmalıdır.
- Kullanım ve uygulama süreçlerinde toplumların ekonomisini olumsuz etkilememelidir.
- Tasarımda kullanılacak malzeme ve sistemler ile tasarruf planlamaları yapılarak maliyet azaltılmalıdır.

Çevreye ve topluma saygı;

Sürdürülebilir barınaklar da kullanılacak sistemlerin ve malzemelerin çevreyi ve toplumları olumsuz etkilememesi gereklidir. Bu nedenle:

- Kullanılan sistemler ve malzemeler ya hiç atık madde oluşturmamalı veya minimum düzeyde atık madde oluşturmalıdır.
- Su, hava ve enerji sistemleri etkin kullanılmalıdır.
- Çevreye ve diğer bireylere zarar vermeyen saygılı ve duyarlı tasarımlar yapılmalıdır.
- Tasarım yapılacak bölgenin iklim şartlarına uygun malzeme ve sistemler tercih edilerek, bölgenin özelliklerinden fayda sağlanmalıdır.
- Barınaklar tasarım yapılacak cadde, sokak vb. alanların görsel konfor koşullarını olumsuz etkilememelidir.

Sosyal Etkileşim;

Sürdürülebilir barınaklar ile toplumdaki her bireye eşit yaşam koşulları sunulması ve sosyal adaletin sağlanması hedeflenmektedir. Bu nedenle:

- Sürdürülebilir barınaklar evsizler ile diğer bireyler arasında bir köprü oluşturarak sosyal etkileşimi arttırmalıdır.
- Barınaklarda açık ve yarı açık rekreasyon alanlarına yer verilerek toplumdaki her bireyin kullanabileceği mekânlar oluşturulmalıdır.
- Sürdürülebilir barınaklar, evsizlerin kendilerini geliştirebilecekleri, eğitim ve çalışma ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri çok işlevli mekânları kapsamalıdır.
- Sürdürülebilir barınaklar ile evsizlere olan yaklaşımların değiştirilmesi de önemlidir. Bu bağlamda sosyal dışlanma yaşayarak toplumdaki evsizlerin yaşadıkları psikolojik ve fiziksel zorluklar hakkında toplumlar bilinçlendirilmelidir.

Sürdürülebilir barınakların tasarımında öne çıkan bu faktörlere dikkat edilerek toplumların ekonomisi olumsuz etkilemeden ve çevreye zarar vermeden, evsiz bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri uzun süreli kullanılabilen sürdürülebilir tasarımlar yapmak mümkündür. Aynı zamanda sürdürülebilir barınaklar ile evsizlerin kendilerine özel güvenli, özgür ve konforlu yaşam koşullarına ulaşmaları, yaşadıkları sosyal ve fiziksel zorlukları engellemek ve toplumların evsizler konusunda daha duyarlı olmaları amaçlanmaktadır.

2.8.1. Dünya Geneline Yapılan Sürdürülebilir Barınak Örnekleri

Birçok ülkede farklı şekillerde ve işlevlerde tasarlanan sürdürülebilir barınaklar ile evsizlerin mekânsal problemlerine çözümler geliştirilirken aynı zamanda toplumsal olarak evsizlik sorununa daha bilinçli yaklaşımlar yapılmaktadır. Sürdürülebilir barınakların uygulanabilirliği ve işlevsel özelliklerinin daha iyi anlaşılması için sürdürülebilir barınak örneklerinden bazıları seçilerek olumlu ve olumsuz yönleri detaylı bir şekilde incelenmiştir.

2.8.1.1. Parasite, Michael Rakowitz

Parasite; 1998 yılında tasarımcı Micheal Rakowitz tarafından evsizlerin barınma ihtiyacını karşılamak ve onların kötü hava koşullarından korunarak ısınmaları için tasarlanmış sürdürülebilir barınak örneğidir. Şekil 8’de görüldüğü gibi aynı işlevlere sahip farklı şekillerde tasarımlar yapılarak, New York, Cambridge ve Boston’da 30 evsiz için yapılarak dağıtılmıştır (Michael Rakowitz, 2021).

Şekil 8. Parasite örnekleri

(Kaynak: (Michael Rakowitz, 2021))

Şekil 8’de yer verilen örneklerde de görüldüğü gibi iki katlı mebrandan oluşan tasarım, binaların HVAC olarak adlandırılan ısıtma, havalandırma ve klima sistemlerinin dış menfezlerine çıkan sıcak hava ile şişirilerek kullanılmaktadır (Michael Rakowitz, 2021). Tasarımın kolay ve hızlı uygulanabilir olması, çöp poşetine benzeyen atık malzemeler kullanılması ve hava ile şekil alması maliyetini çok düşürmüştür (Kuvvetli, 2010, s. 83).

Bu tasarımlar evsizlerin isteklerine göre değiştirilerek farklı şekillerde de uygulanmıştır. İlk deneme de kullanılan siyah çöp poşeti ile yapılan tasarımı kullanmak istemeyen

evsizler için Şekil 9’da görüldüğü gibi yarı şeffaf malzemeler kullanılarak ve açıklıklar bırakılarak yeni bir tasarım geliştirilmiştir ve bu şekilde çevrelerini görmeleri sağlanmış ayrıca kendilerini daha güvende hissetmeleri amaçlanmıştır (Yılmaz, 2017).

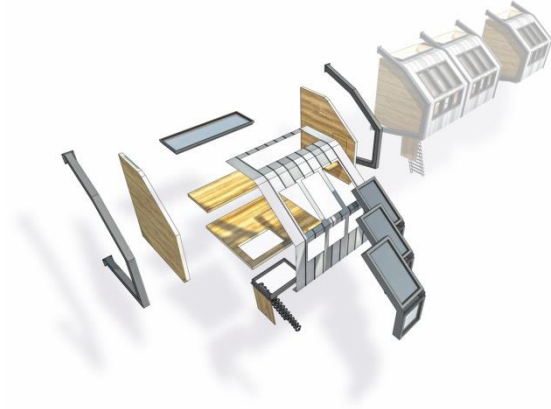
Şekil 9. Açıklık bırakılarak tasarlanan parasite örneği

(Kaynak: (Michael Rakowitz, 2021))

Bu sürdürülebilir tasarım ile evsizlerin sadece uyuyabilecekleri ve kötü hava koşullarında ısınabilecekleri bir barınma alanı oluşturulmuştur. Evsizlerin beslenme, temizlik gibi diğer temel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri ve sosyal ilişkilerini yaşayabilecekleri bir alan olmadığı için kalıcı ve yeterli bir çözüm olmadığı düşünülmektedir.

2.8.1.2. Homes for the homeless, James Furzer

Mimar James Furzer tarafından tasarlanan ve “Space for New Visions” yarışmasında ödül alan “Homes For the Homeless” isimli proje Londra’daki evsizlere sürdürülebilir barınma alanı imkânı sunmaktadır (Kot0, 2021). Barınaklar düşük maliyetli kontraplak malzeme kullanılarak Şekil 10’da görüldüğü gibi modüler hücre şeklinde tasarlanmıştır.

Şekil 10. Homes For the Homeless projesinin tasarım aşaması

(Kaynak: (Kaynak: (Arcdaily, 2021))

Bu hücreler Şekil 11’de görüldüğü gibi mevcutta bulunan yapıların kör cephelerine sokakta yürüyen insanları rahatsız etmeyecek yükseklikte çelik iskelet sistemi ile monte edilerek sabitlenmiştir (Yılmaz, 2017, s. 42). Tasarıma toplanılabilen merdivenler ile ulaşılmaktadır. Evsizler barınakları kullandıklarında merdiveni geri çekerek kendilerine özel bir alan oluşturabilmektedirler.

Şekil 11. James Furzer tarafından tasarlanan barınakların caddeden görünümü

(Kaynak: (Kaynak: (Arcdaily, 2021))

Tasarımların iç mekânlarında Şekil 12’de görüldüğü gibi evsizlerin uyuyabilmesi için ahşap yatak, ahşap katlanabilir raflar ve aydınlatma ihtiyacını karşılamak için ön cephede ve tavanda pencereler bulunmaktadır (Dezeen, 2021).

Şekil 12. Homes For the Homeless projesinin iç mekân görselleri

(Kaynak: (Kaynak: (Arcdaily, 2021))

Furzer, tasarladığı sürdürülebilir barınağın tasarımında kullanılacak sistemlerin ve malzemelerin düşük maliyetli ve değişken olması gerektiğini savunmaktadır (Yılmaz, 2017, s. 41). Bu nedenle yapının maliyetini düşürmek için farklı sürdürülebilir malzeme önerileri de sunmaktadır. Aynı zamanda yapım ve kullanım aşamasında maliyeti azaltmak için; kullanım şartlarının ve bakımlarının evsizler için kurulan yardım kuruluşları tarafından yapılacağını belirtmiş ve projenin hayata geçirilebilmesi için bazı platformlarda yardım kampanyası başlatmıştır (Dezeen, 2021).

Özetle tasarlanan bu yapı ile evsizlerin gece veya gün içinde güvenli bir şekilde uyuyabilecekleri ve dinlenebilecekleri kuru, sıcak, aydınlık, güvenli, sürdürülebilir bir barınma alanı oluşturmak amaçlanmıştır. Evsiz birey bu sürdürülebilir barınaklarda güvenli bir şekilde uyusa bile beslenme, temizlik gibi diğer temel ihtiyaçlarını karşılamaktan yoksundur. Bu nedenle bu sürdürülebilir barınak örneği evsizlerin tüm ihtiyaçlarını karşılamaları için yeterli bir çözüm oluşturmadığı düşünülmektedir.

2.8.1.3. Project Gregory, Design Develop

Design Develop firması tarafından hazırlanan Gregory projesi, Slovakya'daki reklam panolarının evsizler için barınma alanlarına dönüştürülmesi ile oluşturulacak bir fikir projesidir (Yılmaz, 2017, s. 38). Projenin Slovakya için tasarlanmasına rağmen birçok ülkede yol kenarlarında reklam panoları bulunduğu ve bu nedenle yer bulma sorunu olmadığı için farklı bölgelerde uygulanabilirliğinin yüksek olduğu düşünülmektedir (Arcdaily, 2021).

Üçgen plan şemasında olan proje, ahşap veya çelik kirişler ile zeminden yükseltilerek tasarlanmış ve tasarıma şekil 13’de görüldüğü gibi ahşap merdivenler ile ulaşılmaktadır. Böylece caddede bulunan yürüyüş aksını etkilemeden fonksiyonel bir çözüm önerisi geliştirilmiştir.

Şekil 13. Gregory projesi cephe tasarım modeli

(Kaynak: (Kaynak: (Inhabitat, 2021))

Şekil 13 ‘de görüldüğü gibi caddeye bakmayan cephelerde tasarlanan iki pencere ile barınma alanının havalandırma ve aydınlatma ihtiyaçları karşılanmaktadır. Gece ise reklam panoları için kullanılan aydınlatma elemanları iç mekânda da yeterli olmaktadır. Bu nedenle Gregory projesi aydınlatma ve havalandırma için ekstra bir maliyet oluşturmamaktadır. Ayrıca reklam panolarından gelecek olan gelir ile projenin maliyetini düşürmek ve evsizlerin beslenme ihtiyacını karşılamak planlanmıştır (Inhabitat, 2021).

İki kişinin rahat ve konforlu bir şekilde kullanabileceği bu barınakların iç mekânları ise yaşam alanı ve ıslak hacim olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Şekil 14’de görüldüğü gibi yükseltilmiş bir uyuma alanı, dinlenme alanı, dolap, çalışma masası, kitaplık, sandalyeler, lavabo ve duş alanı bulunmaktadır.

Şekil 14. Gregory projesi iç mekân görselleri

(Kaynak: (Kaynak: (Arcdaily, 2021))

Tasarlanan bu barınak ile evsizlerin kalıcı olarak barınma, uyuma, beslenme, dinlenme ve temizlik gibi temel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri güvenli bir barınma alanı oluşturmak amaçlanmıştır. Evsiz bireyler aynı zamanda bu barınaklarda toplumdan soyutlanmadan sosyal ilişkilerini oluşturabilecekleri ve kendilerini geliştirebilecekleri dinlenme ve çalışma alanına da sahip olacaklardır. Bu sürdürülebilir barınaklar uygulanabilirse toplumları ekonomik açıdan olumsuz etkilemeden, evsizlerin konforlu ve rahat bir şekilde yaşamlarını sürdürebilmesi için kalıcı ve olumlu bir örnek olacağı düşünülmektedir.

2.8.1.4. Shelter With Dignity, Framlab

Shelter with Dignity, Framlab tasarım ekibi tarafından 2016 yılında New York'ta her yıl hızla artan evsiz bireyler için tasarlanmış sürdürülebilir barınak projesidir (Dezeen, 2021). Şekil 15'de görüldüğü gibi altıgen mikro modüller şeklinde tasarlanan barınma modelinin dikey arazi anlayışı ile zeminden kopartılarak, mevcutta bulunan yapıların boş cephelerine kurulan çelik iskelet üzerine yerleştirilmesi planlanmıştır (Framlab, 2021).

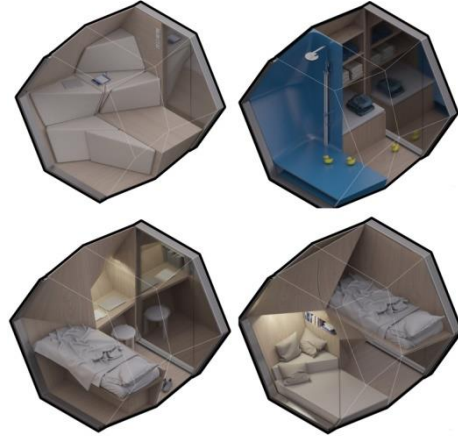

Şekil 15. Shelter with Dignity projesi

(Kaynak: (Kaynak: (Arcdaily, 2021))

Tasarımın maliyetini azaltmak ve uygulanabilirliğini arttırmak için sürdürülebilir malzemeler ve sistemler kullanılmıştır. Dış kabuk için kötü hava koşullarına dayanıklı, kolay ve hızlı montajlanabilen, düşük maliyetli ve iç mekânın kış aylarında sıcak yaz aylarında ise serin olmasını sağlayacak sürdürülebilir prefabrik alüminyum cephe kaplama malzemesi tercih edilmiştir. Ayrıca şekil 15’de görüldüğü gibi modüllerin ön cephelerinde akıllı cam sistemleri kullanılmıştır. Bu sistem ile yapılacak dijital içerikli reklamlardan elde edilen gelir ile projenin maliyetinin düşürülmesi amaçlanmıştır (Framlab, 2021).

Modüllere erişim iskelelere yerleştirilmiş merdivenler ile sağlanmaktadır. Modüllerin iç mekânlarında ortak ve bireysel kullanım alanlarına göre ayrılmış Şekil 16’da görülen 3D baskılı organik formda geri dönüştürülebilir malzemeler kullanılarak tasarlanan uyuma alanı, dinlenme alanı, çalışma alanı ve ıslak hacim bulunmaktadır. Her birinde farklı işlev bulunan bu modüller evsizlerin ihtiyaçlarına göre birleştirilerek yeniden yapılandırılabilmektedir (Framlab, 2021).

Şekil 16. Modüllerin iç mekân görselleri

(Kaynak: (Dezeen, 2021))

Bu tasarım ile evsizlerin yıl boyunca barınabilecekleri, uyuma, dinlenme ve temizlik gibi temel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri güvenli, sıcak, temiz, kuru ve fonksiyonel bir barınma alanı oluşturmak amaçlanmıştır. Evsiz bireyler bu sürdürülebilir barınaklarda, toplumdan soyutlanmadan, hem kendilerine özel barınma alanlarını hem de sosyal ilişkilerini yaşayabilecekleri ortak alanları kullanarak, fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarını rahat ve konforlu bir şekilde karşılayabileceklerdir. Aynı zamanda tasarımda sürdürülebilir malzemeler ve sistemler tercih edilerek toplumların ekonomisini olumsuz etkilemeden ve çevreye zarar vermeden evsizlik sorununa kalıcı bir çözüm örneği oluşturulduğu düşünülmektedir.

2.8.1.5. Stepping Stones, Morris+Company

“Stepping Stones” adlı proje Morris+ Company firması tarafından Londra’da düzenlenen bir yarışma için hazırlanan ve yarışmayı kazanan projedir. Bu proje ile toplumdaki her bireyin kendine ait bir alan bulabilmesi ve evsizlerin saklanmadan, dışlanmadan toplumların içerisinde özgürce yaşaması hedeflenmiştir (Arcdaily, 2021). Bu bağlamda eski bir yapıya yeniden işlev kazandırılarak, ekonomik ve sosyal açıdan toplumları olumsuz etkilemeden her bireyin eşit yaşam koşullarına sahip olması teması ile sürdürülebilir bir tasarım planlanmıştır.

Proje şekil 17’de görüldüğü gibi fonksiyonel olarak önemli bir konumda yer alan Londra York Road metro istasyonunun içinde konaklama eğitim ve ticari birimlerin bulunduğu kompleks bir yapıya dönüştürülmesidir.

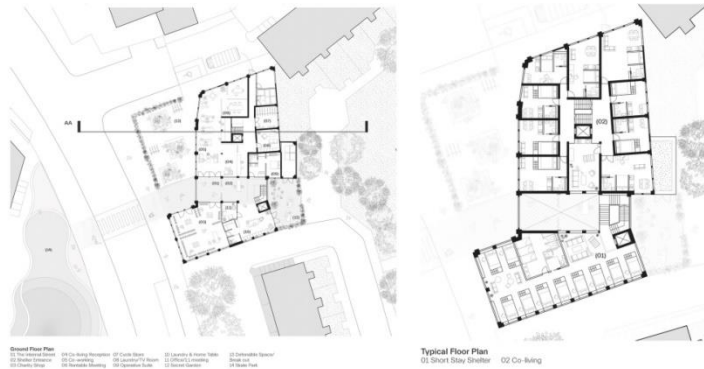

Şekil 17. Stepping Stones projesi

(Kaynak: (Arcdaily, 2021))

Tasarım 25-30 yaş arası bireyler için ortak yaşam alanları, evsizler için pansiyon, iş ve eğitim fırsatı sunan kamuya ait çalışma alanları ve maddi gelir beklenmeden evsizlerin ihtiyaçlarını karşılayabileceği mağazalardan oluşmaktadır. Tasarımda sadece evsizlerin barınma ihtiyacını karşılamak değil, toplumdaki her bireyin sahip olması gereken yaşam koşullarına evsizlerin de sahip olması ve sosyal dışlanma yaşanmadan birlikte yaşam teması ile uzun vadeli çözümler planlanmıştır (Dezeen, 2021).

Şekil 18' de yer verilen planlarda da görüldüğü gibi 560 metrekarelik bir alanda yaklaşık 28 kişi konaklayabilmektedir. Konaklama alanları farklı işlevsel özelliklere sahip esnek bir kombinasyon ile planlanmıştır. Birinci katta yer alan 10 kişilik olan odada dinlenme ve ıslak hacimler bulunmaktadır. Tek kişilik odalarda ise çalışma, dinlenme, uyuma alanı ve ıslak hacim bulunmaktadır. Giriş katta ise mağazalar, çalışma ve eğitim alanları bulunmaktadır (Arcdaily, 2021).

Şekil 18. Stepping Stones projesi planları

(Kaynak: (Arcdaily, 2021))

Bu tasarım ile evsizlere farklı bir yaklaşım yapılarak, onlara çalışma, eğitim imkânı ve diğer bireyler ile birlikte sosyal etkileşim sağlayarak temel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri sürdürülebilir bir barınma alanı sunulmaktadır. Evsizlerden herhangi bir maddi gelir beklemeden zemin kattaki mağazaların gelirleri ile konaklama alanının ihtiyaçları karşılanmaktadır. Bu bağlamda maddi açıdan toplumları olumsuz etkilemeden ve toplumdaki her bireyin eşit yaşam koşullarında hayatlarına devam etmesi için sürdürülebilir bir yaşam alanı hedeflenmiştir.

2.8.1.6. Re-Habit, KTG YArchitecture+Planning

Re-Habit; evsiz sayısının fazla olduğu bölgelerden biri olan Los Angeles 'da terk edilmiş veya kullanılmayan perakende satış mağazalarının evsizlerin çalışma ve barınma ihtiyaçlarını karşılamak için işlevsel bir yapıya dönüştürülmesini hedefleyen konsept projedir. Tasarımda evsizlerin sadece barınma ihtiyaçlarının değil, aynı zamanda eğitim, çalışma vb. sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının da karşılanması için çalışmalar yapılmıştır. Şekil 19'da ekonomik sorunlardan dolayı kapanan 86.000 metrekarelik mağazanın, evsizler için dönüştürülmesi önerilen örnek projeye yer verilmiştir. Proje kapsamında 20,12 ve 2 kişilik yatakhaneler, çatı katında yer verilen sahalar ve spor alanları, kişisel gelişim için etkinlik alanları, rekreasyon alanları, çatı bahçeleri, mağazalar ve yemekhane bulunmaktadır (Arcdaily, 2021).

Şekil 19. Re-Habit konseptli örnek proje

(Kaynak: (KTTY Architecture, Branding, Interiors, Planning, 2021))

Bu tasarım ile şekil 19’da görülen her bireyin özgürce kullanabileceği mağazalarda evsizlere iş imkânı sunulmuş ve şekil 20’de görüldüğü gibi çatı bahçelerinde hem vakit geçirmeleri hem de yemekhanenin maliyetini azaltmaya yönelik tarım işleri yapılmaktadır. Aynı zamanda Re-Habit konseptli tasarımların maliyetini azaltmak ve uygulanabilirliğini arttırmak için sürdürülebilir malzemeler ve sistemler kullanılmıştır. Şekil 19’da görülen örnek tasarımın dış kabuk için fotovoltaik cephe elemanları kullanılarak binalarda enerji tasarrufu yapılması planlanmıştır (KTTY Architecture, Branding, Interiors, Planning, 2021). Ayrıca şekil 20’de görülen çatı bahçelerinde de farklı sulama sistemleri kullanılarak sürdürülebilirliğin sağlanması hedeflenmiştir.

Şekil 20. Re-Habit çatı Bahçeleri

(Kaynak: (Arcdaily, 2021))

Tasarımda farklı tip konaklama alanları bulunmaktadır. Bu bağlamda sadece evsizlere yönelik değil her bireyin pansiyon olarak kullanabileceği özel odalar da bulunmaktadır (Arcdaily, 2021). Şekil 21 'de 20 ve 12 kişilik odaların uyuma alanlarına yer verilmiştir. Bireylerin konfor ve mahremiyet koşullarının sağlanması için perde, raflar vb. kişisel ayrıntılara yer verilmiştir.

Şekil 21. Re-habit yatakhane plan, kesit ve görünüşleri

(Kaynak: (Arcdaily, 2021))

Re-Habit ile evsizler belirli bir alanda sadece barınma ihtiyaçlarını karşılamak yerine, toplumdaki her bireye açık olan mekânlarda sosyal dışlanma olmadan yaşamlarına devam edip iş olanakları bulurken hem de kendilerini geliştirmek için farklı aktivitelere

katılabilmektedirler. Bu proje ile sürdürülebilir bir toplum ve çevre için tasarımda çevre dostu sistemlere yer verirken, aynı zamanda terk edilmiş yapılara yeniden işlev kazandırılarak ve sürdürülebilir sistemler tercih edilerek maliyeti en aza indirmek, toplumların ekonomisini olumsuz etkilemeden uygulanabilirliği sağlamak hedeflemiştir.

2.8.1.7. Kent Bahçeleri ve Konutlar, WE Architecture

2017 yılında We Architecture ekibi tarafından Kopenhag'da 2000 metrekarelik boş bir araziye evsizler için kentsel bahçe ve konut yapısına dönüştürülmesi üzerine hazırlanan ödüllü proje ile evsizlerin temel ihtiyaçlarını karşılamak hedeflenmiştir (Arcdaily, 2021). Şekil 22'de görsellerine yer verilen projenin teması mahallede yaşayan bireyler ve evsizler arasında buluşma platformu ve yeni bir başlangıç oluşturma olarak belirlenmiş ve hem mahallenin konfor koşullarını olumsuz etkilemeden hem de evsizlerin ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri modüler bir sistem geliştirmişlerdir (Arcdaily, 2021).

Şekil 22. Kent bahçeleri ve konut projesi

(Kaynak: (Arcdaily, 2021))

Bu tasarımda çelik iskelet sistemi üzerine kurulan modüler sistem ile ihtiyaca göre eklenilebilen ve şekil alabilen fonksiyonel ve işlevsel bir barınma alanı yapılmıştır. Şekil 23'de görüldüğü gibi her modül farklı işlevlere sahiptir; modüllerde tek kişilik odalar, mutfak, yemek alanları, ofisler, dinlenme, spor ve etkinlik alanları, bulunmaktadır. Tek kişilik odalarda yatak, banyo, çalışma masası ve dolap bulunmaktadır (Arcdaily, 2021).

Şekil 23. Modüllerin iç mekân görselleri

(Kaynak: (Arcdaily, 2021))

Tasarımda; maliyet açısından topluları olumsuz etkilemeden uygulanabilirliğinin artması, her bireyin konforlu ve eşit yaşam koşullarına ulaşması, adaletli kaynak paylaşımı ve çevreyi olumsuz etkilemeden görsel ve konfor koşullarının sağlanması için sürdürülebilir malzemeler ve sistemler tercih edilmiştir. Şekil 22’de görülen çatı bahçeleri ile mutfak için kullanılacak malzemelerin üretimi yapılırken aynı zamanda evsizlerin vakit geçirerek kendilerini geliştirmeleri için fırsat sunulmaktadır (Arcdaily, 2021). Tasarımda kullanılan bu sistemler ile sürdürülebilir toplum ve çevreyi evsizler ile bağdaştırarak evsizlere farklı bir yaklaşım yapılmıştır.

2.8.1.8. Project Suitcase, Indian

Hindistan’da yoksul bireylere konut çözümleri geliştirmek için çözümler üreten bir kurum olan NIVASA tarafından oluşturulan Project Suitcase ile evsiz bireylere modüler bir barınak tasarımı yapılmıştır. NIVASA tarafından proje tasarımda etken olan faktörler maddeler halinde belirtilmiştir:

- Taşınabilirlik
- Esneklik ve fonksiyonellik
- Yaklaşık 7 ile 10 gün arasında üretim
- Genişletilebilirlik

Bu etkenler doğrultusunda oluşturulan tasarıma ait gorsellere Şekil 24’de yer verilmiştir.

Şekil 24. Project Suitcase

(Kaynak: (NIVASA , 2022))

Bu tasarımla beton zemin üzerine kurulan modüler sistem ile evsiz bireylerin sayılarına ve ihtiyaa göre eklenilebilen, fonksiyonel ve işlevsel bir barınma alanı yapılmıştır. Şekil 24’de görülen modüllerin i mekânlarında mutfak ve genel eşyaları için açık raflar ve uyuma alanı bulunmaktadır.

3. MATERYAL VE METOT

Çalışmanın ikinci bölümünde küresel bir sorun olan evsizlik ve sürdürülebilirlik kavramının kuramsal bilgilendirilmesine ve sürdürülebilir barınak örneklerine yer verildikten sonra üçüncü kısmında ise tasarlanması planlanan sürdürülebilir barınak modeli için alan çalışması yapılarak, tasarım için ön hazırlık yapılması hedeflenmiştir.

3.1. Çalışma Alanı

Çalışma alanı olarak Türkiye’de birçok farklı kültürden insanın bir arada barındığı, sosyal, kültürel ve ekonomik olarak önemli bir konumda yer alan ve evsizlik gibi çok boyutlu, kompleks bir sorunun yoğun olarak yaşandığı İstanbul ili seçilmiştir.

İstanbul ili; 2020 yılında açıklanan TÜİK raporlarına göre 15 milyon 462 bin 452 nüfus ile Türkiye’nin en kalabalık ilidir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2021). 5.461 km² yüzölçümüne sahip İstanbul ilinin Anadolu yakasında 25, Avrupa yakasında ise 14 ilçe olmak üzere toplamda 39 ilçesi bulunmaktadır. Bulunduğu topoğrafya nedeniyle Marmara denizine ve Karadeniz’e kıyısı olan bu nedenle su kenarı yerleşkesi olan İstanbul ilinin Anadolu yakasında 8, Avrupa yakasında ise 13 ilçesi kıyı şeridinde yer almaktadır. 2019 yılında açıklanan TÜİK raporlarına göre İstanbul; hem coğrafi hem de sosyal ve ekonomik olarak bulunduğu konum nedeniyle Türkiye’de en fazla göç alan ildir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2021). İstanbul’a yapılan göçler; sosyal ve ekonomik kavramlarla ilişkili olarak hızlı nüfus artışına, ekonomik krizlere, işsizlik, yoksulluk ve konut yetersizliğine neden olmaktadır. Bu bağlamda bu sorunlar İstanbul’da yaşayan birçok bireyin konfor koşullarına ulaşmasına engel olarak, bireylerin yaşam standartlarının altında yaşamasına neden olmaktadır. Bu nedenle İstanbul’da evsizlik ciddi bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ülkemizde evsiz bireylerin sayıları üzerine bilimsel bir araştırma yapılmamıştır. Bu nedenle İstanbul’da yaşayan evsiz bireylerin sayıları bilinmemektedir. Sivil toplum kuruluşları tarafından yapılan araştırmalarda Türkiye’de yaklaşık 70 bin, İstanbul’da ise yaklaşık 10 bin evsizin bulunduğu belirtilmiştir (Şefkat-Der, 2021). Ancak bu tahmini veriler dışında İstanbul’daki evsizlerin ilçelere göre dağılımı ile ilgili net bilgiler bulunmamaktadır. Bu nedenle analiz yapılabilmesi için sivil toplum kuruluşları tarafından, evsizler için yapılan çalışmaların yoğunlaştığı ilçeler belirlenmiştir: Çorbada

Tuzun Olsun ve Şefkat-Der Derneği, Anadolu yakasında Üsküdar, Kadıköy; Avrupa yakasında ise Beyoğlu, Beşiktaş, Fatih ve Şişli ilçelerinde çalışmalarını sürdürmektedir.

Çalışma kapsamında İstanbul ilinde belediyelerin kontrolünde boş ve atıl alanlarda yerleşim yapılması hedeflenmiştir. Bu doğrultuda tasarımın konumlandırılacağı alanlarda dikkat edilmesi gereken etkenler maddeler halinde belirtilmiştir:

- Tasarım alanının toplumdaki diğer bireyleri ve kullanıcı olan evsizleri sağlık, güvenlik, ekonomik ve sosyal açıdan olumsuz etkilememesi gereklidir.
- Tasarlanması planlanan barınakların yapım aşamasında kolay ve hızlı uygulanabilmesi ve evsizler tarafından kolay erişilebilmesi gereklidir. Bu nedenle alanın herkes tarafından ulaşılabilir bir alan olması gereklidir.
- Barınakların ihtiyaç durumunda farklı alanlara taşınabilir ve tek bir alana bağlı kalmadan farklı birçok alanda uygulanabilir olması gereklidir.
- Yerleşim alanların herhangi bir ulaşım aksına engel olmaması gereklidir.

Yukarıda belirlenen etkenler göz önüne alındığında barınakların modüler bir sistem olarak tasarlanarak, boş ve atıl alanlarda belirli dönemlerde vinçler ile getirilerek kurulması ve belediyeler tarafından kaldırılması planlanmıştır. Böylece kalıcı olmayan modüler barınak tasarımı ile belediyelerin kontrolünde İstanbul ilinde evsizlerin temel gereksinmelerini karşılamak amaçlanmıştır.

3.2. Tasarım Metodolojisi

Barınak modeli tasarımında, çalışmanın önceki kısımlarında yer verilen sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir tasarım kriterleri önemli bir rol oynamaktadır. Modelin sürdürülebilir tasarım ilkelerine uygun olması ve bu doğrultuda belirlenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda çalışmanın bu kısmında tasarım kriterleri maddeler halinde incelenecektir:

- Tasarlanması planlanan barınakların kullanıcı kitlesi evsizlerdir. Evsizler için barınma kavramı çok yönlü ve önemli bir kavramdır. Bu nedenle barınaklar evsizlerin istekleri, sosyal, fiziksel ve psikolojik ihtiyaçları göz önüne alınarak tasarlanmalıdır.
- Evsizler için tasarlanacak barınaklar ile sosyal etkileşimi arttırarak, toplumdaki diğer bireyler ile evsizler arasında bir iletişim aksı oluşturması hedeflenmiştir.

Bu aks ile toplumu oluşturan her bireyin kendini değerli hissetmesi hedeflenerek, evsizlerin temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek, yaşam kalitelerini ve refah düzeylerini arttırabilmek, aynı zamanda kültürel kaynaşmanın sağlanarak toplumlarda sosyal ötekileştirme olmadan yeni bir yaşam stili oluşturmak ve böylece sosyal sürdürülebilirliği sağlanmasına katkı sağlamak hedeflenmiştir. Bu nedenle evsiz bireyleri diğer bireylerden soyutlayarak uzaklaştırmak yerine barınma alanları daha kalabalık alanlarda konumlandırılarak, diğer bireylerin de evsizler hakkında bilinçlenmesi için bir çözüm yolu oluşturmak amaçlanmıştır.

- Barınakların konumlandırılacağı alanlarda, sirkülasyon aksını ve toplumsal düzeni bozmamasına dikkat edilmelidir. Bu nedenle kullanıcı olan evsizlerin ihtiyaçları karşılanırken çevreyi olumsuz etkilemeden görsel ve konfor koşullarının sağlanması için sürdürülebilir malzemeler ve sistemler tercih edilmelidir.
- Barınak modelinin ihtiyaç halinde farklı alanlarda kolayca konumlandırılabilir olması için modüler bir sistem olmasına karar verilmiştir. Bu nedenle üretim, montaj, taşıma, depolama, sökme ve yeniden kullanma aşamaları hızlı ve kolay uygulanabilir olması için çelik konstrüksiyon sistem tercih edilmiştir.
- Modüler sistemin uygulanabilirliğinin sürekliliğinin sağlanması için gerekli olan etkenlerden biri de maliyettir. Modüller uygulama ve kullanım süreçlerinde toplumların ekonomisini olumsuz etkilememelidir. Bu nedenle bakım, onarım ve temizlik maliyetleri düşük olan malzeme ve sistemler tercih edilmelidir. Böylece tasarımların maliyetini de düşürerek ekonomik açıdan sürdürülebilirliğinin sağlanması hedeflenmiştir.
- Barınak tasarımının sürdürülebilirliğinin sağlanması için önemli etkenlerden biri de iklimsel etkenlerden doğru ve kontrollü bir şekilde faydalanmaktır. Güneş, yağmur ve rüzgâr gibi doğal kaynaklardan maksimum verim alarak barınaklar konumlandırılmalıdır. Güneş ışınım şiddeti, bölgedeki hâkim rüzgar şiddeti vb. doğal kaynaklar tasarımlarda ısıtma ve soğutma kazançlarını etkileyen önemli faktörlerdir. Bu nedenle optimum yönlenme; barınakların iç mekânlarında iklimsel açıdan konfor koşullarının sağlanması ve enerjinin etkin kullanılması için önemli bir faktördür.

- Barınakların modelinin tasarımında malzeme seçimleri de önemli rol oynamaktadır. Barınakların uzun süreçlerde hızlı ve kolay uygulanabilmesi için; malzemelerin uzun ömürlü olması, kolay bulunabilir ve çevreye kolay uyum sağlayabilmesi gereklidir. Aynı zamanda malzemelerin çevreye ve bireylerin sağlığına zararlı olmaması, atık önlemesi, geri dönüştürülebilir ve yeniden kullanılabilir olmasına dikkat edilmiştir.

Yukarıda maddeler halinde barınak tasarımını şekillendirecek faktörler incelenmiştir. Bu etkenler doğrultusunda evsizler için tasarlanacak barınak modelinin tasarım detaylarına yer verilecektir.

4. BARINAK TASARIMI VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇISINDAN İRDELENMESİ

Literatür taramasının ardından çalışmanın bu kısmında sürdürülebilir barınak modelinin tasarım aşamalarına yer verilecektir. İlk olarak belirlenen kriterler doğrultusunda oluşturulması planlanan barınak modeli plan, kesit ve görünüşler üzerinden incelenerek, yerleşim şemalarına yer verilecektir. İkinci olarak barınak modeli sürdürülebilirlik kriterleri üzerinden irdelenmesi ve binaların enerji hesaplarının yapılabilmesi için ısıtma, soğutma, aydınlatma ve havalandırma değerleri üzerinden modelin yapılmasını sağlayan Euclid yazılımı kullanılarak enerji hesapları yapılması planlanmıştır.

4.1. Sürdürülebilir barınak tasarımı

Tasarımın temelinde yer alan sürdürülebilirlik ve malzemelerin yeniden kullanılma prensibi ile barınaklar için geri dönüştürülebilir endüstri ürünü olan konteynerlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Bu bağlamda Şekil 25’de görsellerine yer verilen yük, nakliye vb. amaçla kullanılan konteynerlere yeniden işlev kazandırılarak evsizlerin uyuma, dinlenme ve temizlik gibi temel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri güvenli, sıcak, temiz, kuru ve fonksiyonel bir barınma alanı oluşturmak amaçlanmıştır.

Şekil 25. Nakliye konteynerleri

(Kaynak: (Arkitera, 2021))

Konteynerler; denizde karada ve havada farklı yükleri güvenli, hızlı ve kolay bir şekilde taşımak için tasarlanmış dayanıklı kutulardır. Şekil 25’de görsellerine yer verilen konteynerler; kullanımı 1950’li yıllara dayanan modüler bir endüstri yapı elemanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Standart boyutlarda üretilen kapalı bir dikdörtgen prizma görünümlü konteynerler; düşük maliyetleri, kolay taşınabilir, hızlı kurulabilir ve sağlam strüktürü nedeni ile depolama, afet barınakları, uluslararası deniz, hava ve kara taşımacılığı, konaklama birimleri vb. birçok farklı fonksiyonlarda kullanılmaktadır (Gök & Bingöl, 2017).

Konteynerler kullanım tiplerine, taşınacak yüklere ve tasarımlarına göre farklı sınıflandırılmaları bulunmaktadır (Beyatlı, 2010). Yüklerine göre yapılan sınıflandırma ise kuru yük ve özel konteynerler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır:

1. Özel Konteynerler: Dünya genelinde %14,4 oranında kullanılan ve taşıma malzemelerine göre değişiklik gösteren konteynerlerdir. Üstü açık konteynerler (Open Top) , üstü ve yanları açık konteynerler (Flat Rack), tank konteyner, soğutmalı konteyner (Refrigerated) ve düz konteyner (Flat) olmak üzere tipleri bulunmaktadır (Beyatlı, 2010).
2. Kuru Yük (Standart) Konteynerler: Dünya genelinde %85,6 oranında en yaygın kullanılan konteyner tipidir (Beyatlı, 2010). 20’Dry Ca konteyner ve 40’ High Cube konteyner olmak üzere 2 tipi bulunmaktadır. Tablo 2’de standart konteyner tiplerinin ölçülerine yer verilecektir.

Tablo 2. Standart tip konteynerlerin ölçüleri

	40’H.C. - İÇ	40’H.C. - DIŞ
Yükseklik	2,69 m	2,90 m
Genişlik	2,34 m	2,44 m
Uzunluk	12,03 m	12,19 m
	20’DC - İÇ	20’DC - DIŞ
Yükseklik	2,39 m	2,59 m
Genişlik	2,34 m	2,44 m
Uzunluk	5,89 m	6,06 m

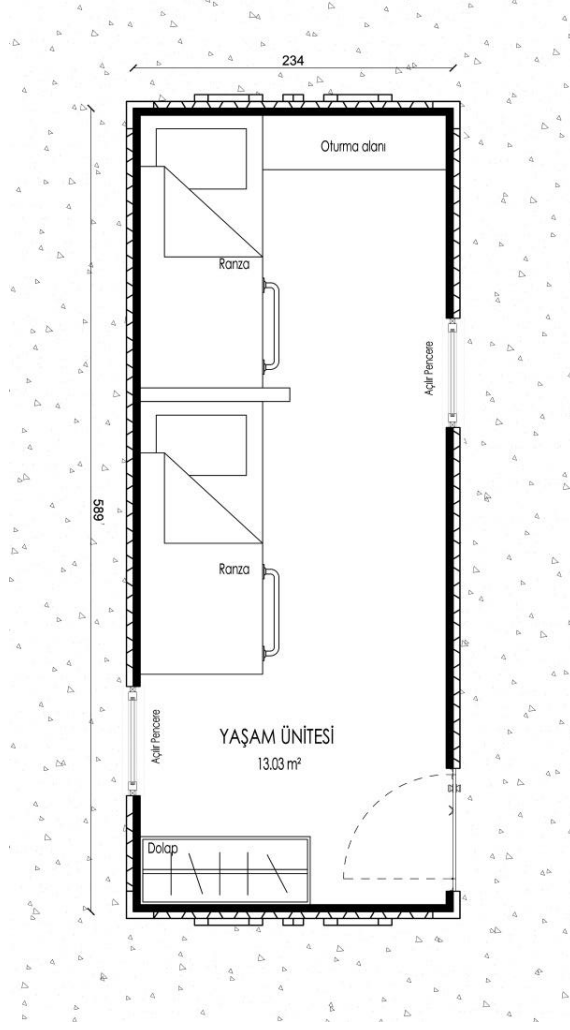
(Kaynak: (Ceylan, 2005))

Günümüzde kullanılan konteynerler; Uluslararası Standartlar Örgütü(ISO) tarafından kabul edilmiş, her ülkede taşıma ve yükleme aşamasında kullanılacak aletlere uygun ve tablo 2’de yer verilen 20’iç veya 40’iç uzunluğunda olan konteynerlerdir.

Malzeme olarak çelik konstrüksiyon ile oluşturulan konteynerlerin yüzeyleri katlanmış sac levha ile kaplanmaktadır. Uzun süreçlerde güvenli bir şekilde kullanılabilmesi için korozyona dirençli ve hava koşullarına dayanıklı Cor-ten olarak da bilinen çelik kullanılmaktadır (Gök & Bingöl, 2017). Standart boyutları ve 4 köşesinde de taşıyıcı sistemi olarak yerleştirilen köşe direkleri sayesinde konteynerler vinçler ve forkliftler kullanılarak kolay ve pratik bir şekilde üst üste veya yan yana getirilerek farklı mekânsal organizasyonlar oluşturulabilmektedir. Ayrıca kullanım ömrünü tamamlayan konteynerler düşük maliyette pratik bir şekilde geri dönüştürülerek atık üretmeden esnek, çok yönlü ve farklı işlevli tasarımlar yapmak mümkündür.

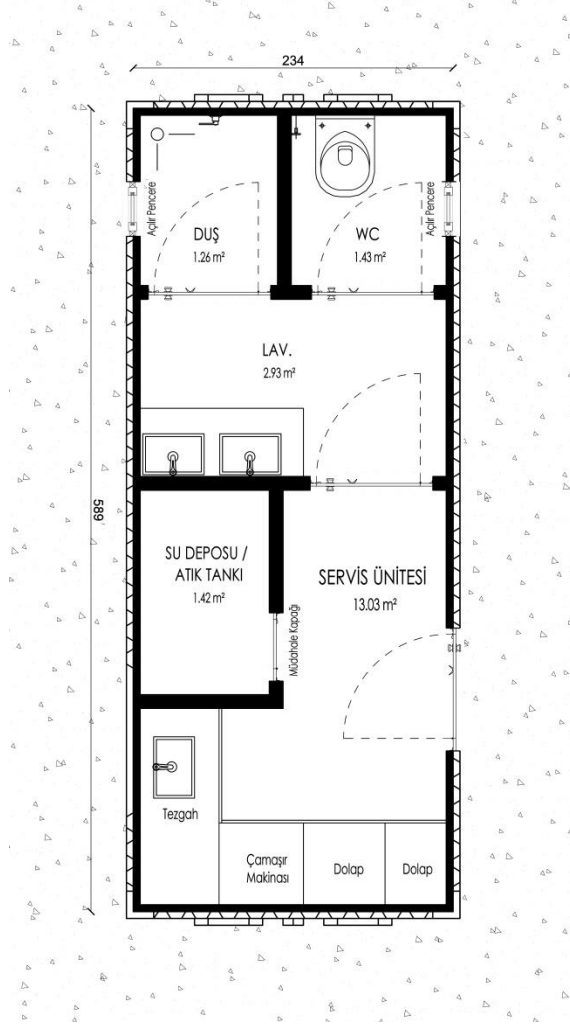
Bu doğrultuda çalışma kapsamında evsiz bireyler için tasarlanması planlanan sürdürülebilir barınaklarda konteynerlerin kullanılmasına karar verilmiştir. 40’ HC ve 20’DC standart tip konteynerlere yeniden işlev kazandırılırken; evsiz bireylerin barınabilecekleri, uyuma, dinlenme ve temizlik gibi temel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri güvenli, sıcak, temiz, kuru ve fonksiyonel bir barınma alanına dönüştürmek amaçlanmıştır.

İlk olarak 2,39 x 2,34 x 5,89 iç ölçülerine ve 13,78 m² alana sahip 20’ standart tip konteynerin minimum alanda çok işlevli bir plan şeması oluşturulmasına dikkat edilerek yaşam ünitesi ve servis ünitesi olmak üzere 2 farklı tip modülü oluşturulmuştur. Şekil 26’da yaşam ünitesi olarak dönüştürülmesine ait plan şemasına yer verilmiştir.

Şekil 26. 20' DC konteyner yaşam ünitesi plan şeması (Ö:1/500)

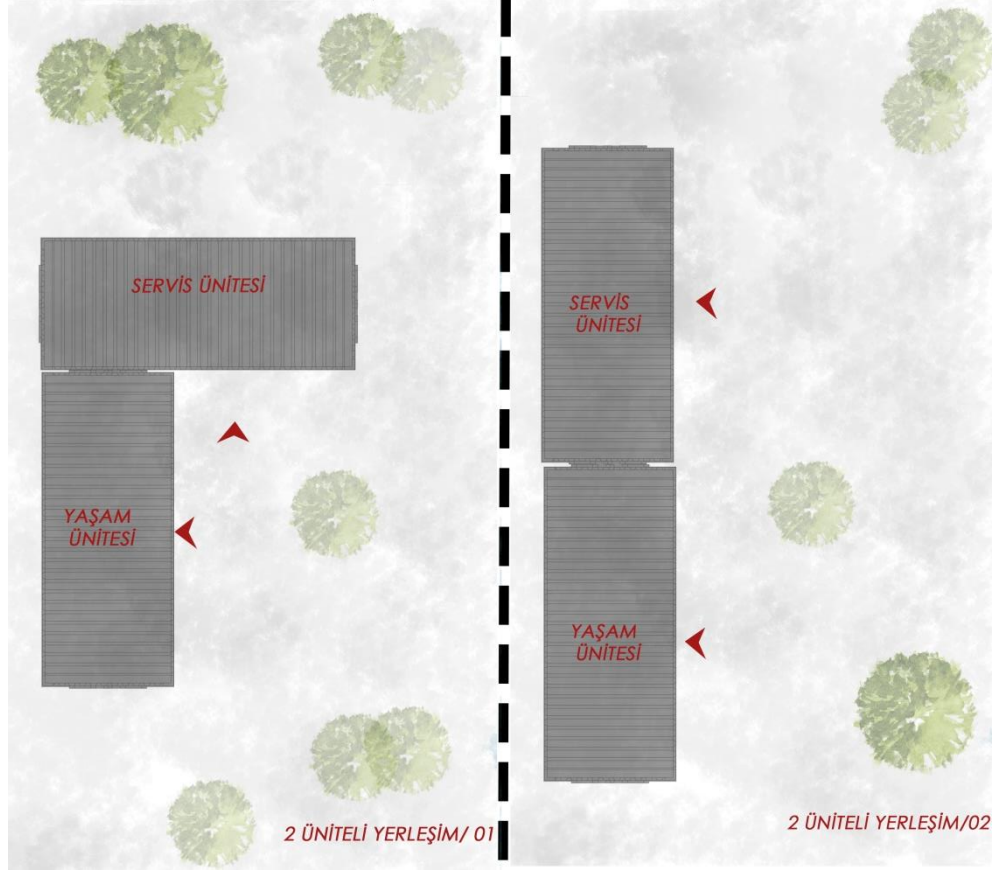
Tasarlanan yaşam ünitesi modülü, 4 evsiz bireyin uyuma ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılayabilmek için şekil 26'da görüldüğü gibi 2 adet ranza, dolap ve oturma alanından oluşmaktadır. Konteynerlerin girişleri; mevcutta kapıları bulunan kısa kenarlarına müdahale edilmeden uzun kenarından verilmiştir. İki adet açılabilir pencere ile yaşam ünitelerinin aydınlatma ve havalandırma ihtiyaçlarını karşılamak hedeflenmiştir. Evsiz bireylerin diğer temel gereksinimleri için şekil 27'de plan şemasına yer verilen servis ünitesi oluşturulmuştur.

Şekil 27. 20' DC konteyner servis ünitesi plan şeması (Ö:1/500)

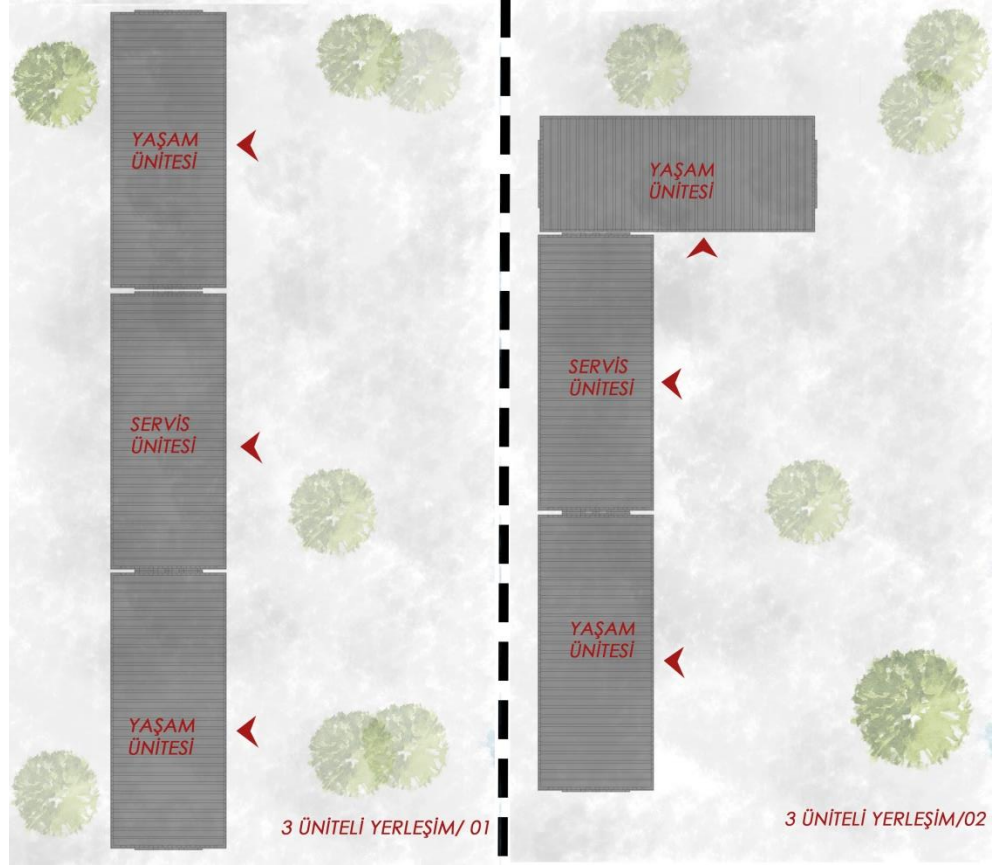
Servis ünitesi modülünde bölücü duvarlar ile 5,96 m² ıslak hacim, 1,42 m² temiz su deposu, atık tankı ve 3,24 m²'lik niş alanı oluşturulmuştur. Islak hacimde ikili lavabo tezgâhı, duş ve tuvalet bulunmaktadır. Niş alanında ise evsiz bireylerin temizlik ve bakım gereksinimleri için çamaşır makinası dolap ve lavabo tezgâhı bulunmaktadır.

Yaşam ünitesi ve servis ünitesi olmak üzere oluşturulan iki plan şeması ihtiyaç durumunda farklı şekillerde ve sayıda entegre edilerek kullanılabilir. İlk olarak Şekil 28'de iki sayıda modülün farklı birleşim şemalarına yer verilmiştir.

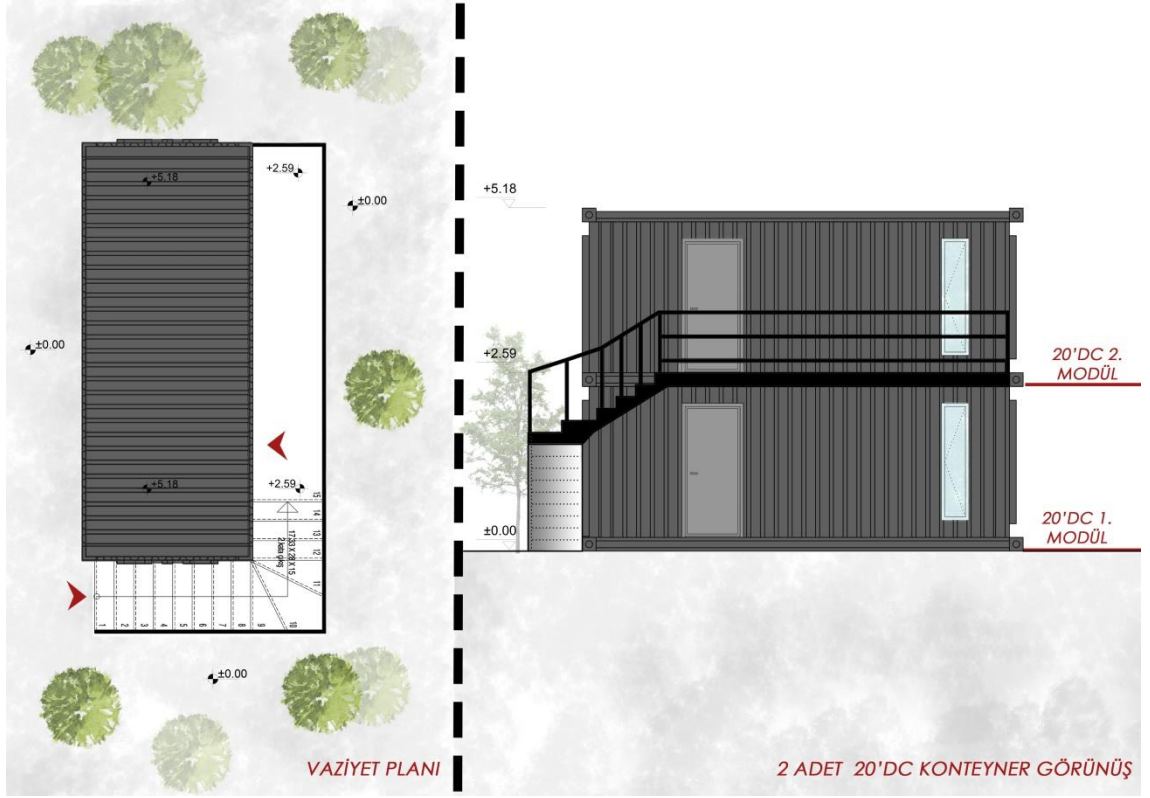
Şekil 28. 2 Opsiyonlu 20' DC konteynerlerin yatay yerleşim şemaları

20' DC konteynerler farklı yerleşimlerde mafsallanarak şekil 28'de görüldüğü gibi 2 üniteli yerleşimler yapılmıştır. 1 yaşam ünitesi ve 1 servis ünitesi kullanılarak 4 evsiz bireyin barınma ihtiyacına yönelik oluşturulmuştur. Birinci yerleşimde üniteler dik açı oluşturacak şekilde mafsallanmıştır. İkinci yerleşimde ise üniteler alanın sirkülasyon aksını bozmadan yan yana olacak şekilde de yerleşim yapılmıştır. Şekil 29'da ise üç modülün farklı birleşim şemalarına yer verilmiştir.

Şekil 29. 3 opsiyonlu 20' DC konteynerlerin yatay yerleşim şemaları

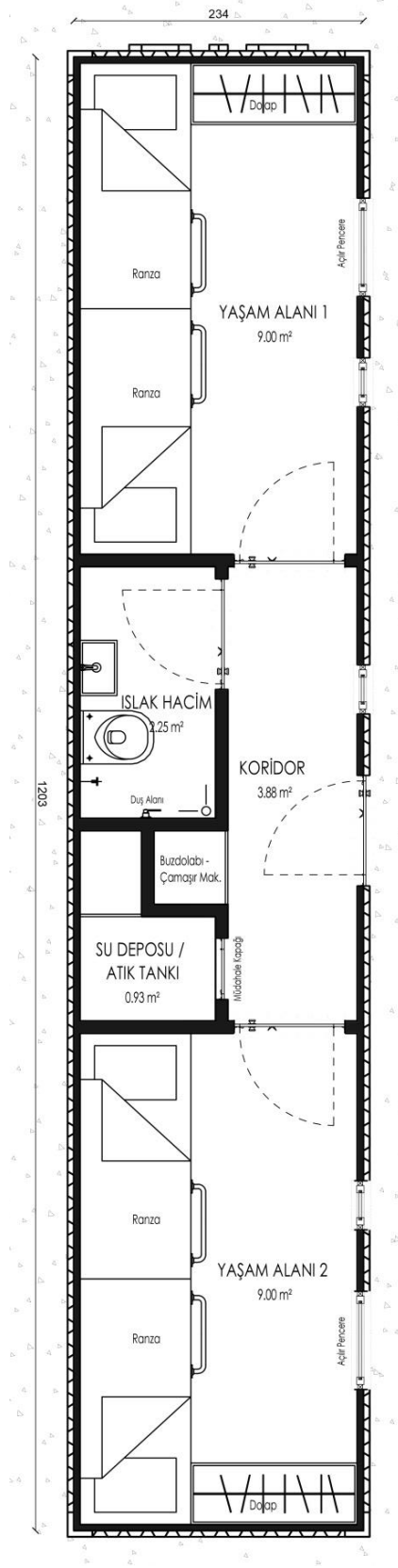
3 üniteli yerleşim ise; 2 yaşam ünitesi ve 1 servis ünitesi kullanılarak toplamda 8 evsiz bireyin barınma ihtiyacına yönelik oluşturulmuştur. Evsiz bireylerin sayılarına göre ünitelerin sayılarını arttırarak ya da azaltılarak tasarım yapılması hedeflenmiştir. Birinci yerleşimde üniteler yan yana olacak şekilde de yerleşim yapılmıştır. İkinci yerleşimde ise yaşam ünitesinin bir tanesi diğer üniteler ile dik açı olacak şekilde mafsallanmıştır. İki yerleşim planında da alanın sirkülasyon aksını bozmadan yerleşim yapılmasına dikkat edilmiştir. Şekil 30'da ise birden fazla 20'DC modülün dikey aksta birleşim şemalarına yer verilmiştir.

Şekil 30. 2 opsiyonlu 20' DC konteynerlerin dikey yerleşim şeması

Dikey yerleşim şeması oluşturulurken 2 adet 20'DC konteyner kullanılmıştır. Konteynerlerin giriş cephesine entegre edilen 15 basamaklı merdiven ile üst kotlara ulaşım sağlanması hedeflenmiştir. Evsiz bireylerin sayılarına ve yerleşim yapılacak alanın özelliklerine göre konteynerlerin sayılarının artırılması ya da azaltılması planlanmıştır.

Yukarıdaki çalışmalarda 20'DC konteynerlerin planlarına ve farklı yerleşim şemalarına yer verilmiştir. İkinci olarak şekil 31'de plan şemasına yer verilen, 2,69 x 2,34 x 12,03 iç ölçülerine, 28,15 m² alana sahip 40' High Cube standart tip konteyner barınma alanına dönüştürülmüştür.

Şekil 31. 40' High Cube konteyner plan şeması (Ö:1/500)

Mevcutta iç kısımları yük taşımak için boş olan konteynerlerin şekil 31’de görüldüğü gibi bölücü duvarlar ile tasarlanan 3,88 m²’lik giriş holü, hole takılan 2 adet 9m²’lik yaşam alanı, 2,25m²’lik ıslak hacim ve 0,93 m²’lik teknik hacimden oluşmaktadır. Konteynerlerin girişleri; 20’DC tasarımında olduğu gibi mevcutta kapıları bulunan kısa kenarlarına müdahale edilmeden uzun kenarından verilmiştir. İç mekânda aydınlatma ve havalandırma ihtiyaçlarını karşılamak için birimde pencereler açılmıştır. Şekil 32’de 40’HC konteynerlerin genel iç mekân görseline yer verilmiştir.

Şekil 32. 40’ High Cube konteyner iç mekân görseli

İç mekânda oluşturulan her birimde minimum alanda minimum müdahale ve eşya ile temel gereksinmelerin, konfor koşullarına uygun bir şekilde karşılanabilmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda evsiz bireylerin uyuma ve dinlenme gereksinmelerini karşılanırken aralarındaki sosyal etkileşimi arttırmak hedeflenmiştir. Şekil 33’de iç

mekan görseline yer verilen yaşam alanı 2 adet ranza, dolap ve küçük bir oturma alanından oluşmaktadır. Barınak tasarımı ile her 9m²'lik yaşam alanında 4 evsiz birey, toplamda ise 8 evsiz bireyin bu barınaklarda barınabilmesi planlanmıştır.

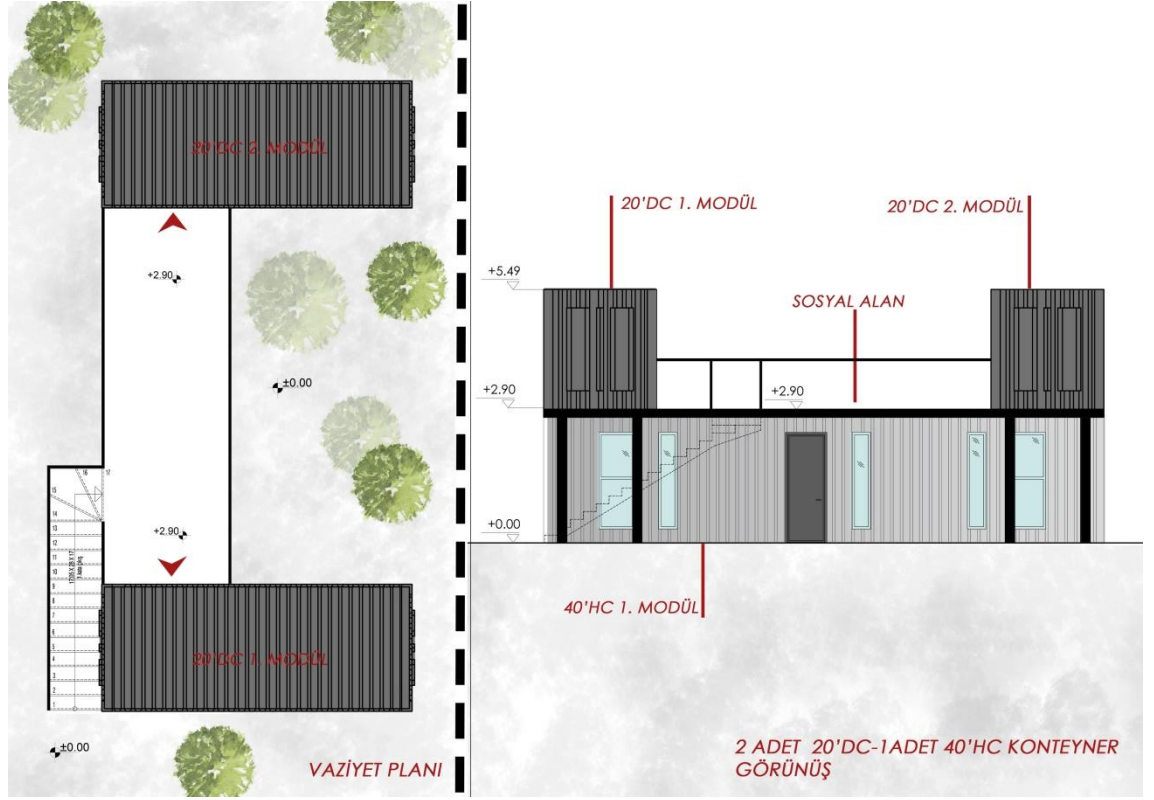

Şekil 33. 40' High Cube konteyner yaşam alanı iç mekân görseli

Evsiz bireylerin temel ihtiyaçlarından biri olan temizlik gereksinimlerini karşılayabilmeleri için tasarımda ıslak hacim alanına da yer verilmiştir. 2.25 m²'lik alanda lavabo, klozet ve duş alanı 0,93 m²'lik teknik hacimde temiz su deposu ve atık tankı bulunmaktadır. Giriş holünde ise çamaşır makinası ve buzdolabına yer verilmiştir. Böylece evsiz bireylerin genel temizlik, bakım ihtiyaçlarının belediye yetkilileri tarafından kontrolünün sağlanarak bu alanlarda karşılanması planlanmıştır. Barınakların küçük metrekarelerde olması, kullanıcı olacak evsiz bireylerin sayılarının her yaşam alanı için 4 kişi olarak çözülmesi, temizlik maliyetlerinin düşük olmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda düşük maliyet ve pratik çözümler ile evsizlerin temizlik ihtiyaçlarının karşılanması planlanmıştır.

Çalışma kapsamında 20'DC konteynerlerin farklı yerleşim şemalarına önceki kısımlarda yer verilmiştir. Çalışmanın bu kısmında 20'DC ve 40'HC konteynerlerin ihtiyaç durumunda birbirleri ile entegreli olarak kullanılabilmesi için dikey aksta farklı

yerleşim şeması oluşturulmuştur. Şekil 34’de vaziyet planına ve görünüşüne yer verilmiştir.

Şekil 34. 20' DC ve 40'HC konteynerlerin çoklu yerleşim şeması

Çoklu yerleşim şeması oluşturulurken şekil 34’de görüldüğü gibi 2 adet 20’DC konteyner ve 1 adet 40’HC konteyner kullanılmıştır. Zemin kotunda yer alan 40’HC konteynerin önüne entegre edilmiş 17 basamaklı merdiven ile üst kotta yer alan 2 adet 20’DC konteynere ulaşım sağlanmaktadır. Böylece modüler konteynerler ile alanın özelliklerine göre hem yatay aksta hem de dikey aksta 2 tip konteyner kullanarak farklı şemalar oluşturulması mümkündür.

4.2. Sürdürülebilirlik ilkelerine göre barınak tasarımının değerlendirilmesi

Tasarımda kullanılan konteynerler çalışma konusu kapsamında sürdürülebilir bir endüstri ürünü olduğu için tercih edilmiştir. Bu bağlamda tasarımın sürdürülebilirlik boyutları maddeler halinde incelenecektir.

4.2.1. Geri dönüşüm ve yeniden kullanım

Barınaklar konteynerlerin nakliye vb. işlevlerde ömürlerini tamamlamış olanların geri dönüştürülerek kullanılması ile tasarlanmıştır. Bu nedenle atık üretmeden geri dönüştürülebilir malzeme seçimi ile hem ekonomik hem de çevresel olarak sürdürülebilirliğinin sağlanması hedeflenmiştir.

4.2.2. Çevreye saygı

Tasarımda atık madde oluşturmayan veya minimum düzeyde atık madde oluşturan malzemeler ve sistemler tercih edilerek çevreye ve bireylere zarar vermeyen saygılı ve duyarlı bir tasarım hedeflenmiştir. Ayrıca yerleşim yapılacak alanda yaya ve araç sirkülasyonuna engel olmadan tasarımın konumlandırılmasına dikkat edilmelidir.

Çevreye saygılı tasarımlarda önemli bir nokta da optimum yönlenme ile güneş, yağmur ve rüzgâr gibi iklimsel etkenlerden doğru ve kontrollü bir şekilde faydalanmaktır. Bu doğrultuda barınak tasarımı konumlandırılırken; barınakların girişlerinin hakim rüzgar yönlerine verilmemesi ve güneşten kontrollü bir şekilde maksimum verim alınmasına dikkat edilerek yerleşim yapılması gereklidir.

Tez çalışmasında önerilen barınak tasarımı modüler bir sistem olduğu için konumlandırılacağı alanların iklimsel özelliklerine dikkat edilerek yerleşimleri yapıldığı sürece her bölgeye elverişli bir tasarımdır.

4.2.3. İşçilik

Konteynerler kompleks bir yapı birimi olmadığı için dış cephelerine; pencereler açılması ve boya yapılması dışında, iç mekânlarında da ise alçıpan bölücü duvarların oluşturulması dışında uzun süreli bir işçilik gerektiren durum yoktur. Bu nedenle tasarımın az işçilik ile hızlı ve pratik bir uygulama süreci bulunmaktadır.

4.2.4. Maliyet

Barınak tasarımının uygulanabilirliğini etkileyen önemli faktörlerden biri de maliyettir. Kullanılan malzeme ve sistemlerin planlama, tasarım, geri dönüştürülerek yeniden kullanım, yapım, bakım ve onarım süreçleri düşük maliyetli olmalıdır. Tez çalışması

kapsamında geri dönüştürülerek yeniden işlev kazandırılan nakliye konteynerleri, dış etkenlere karşı dayanıklı cephe kaplama malzemeleri ile uzun ömürlü kullanılabilir. Konteynerlerin geri dönüştürülme aşamasında da dış cephe kaplama malzemesine müdahale edilmeden siyah boya ile boyanarak yenilenmiştir. İç mekânlarda ise maliyeti düşük yalıtım ve kaplama malzemeleri ile kolay ve hızlı uygulanabilen değişiklikler yapılmıştır. Kullanım sürecinde ise bakım, onarım ve tadilat maliyetlerini minimize edecek sistemler kullanılarak ekonomik açıdan sürdürülebilirliğinin sağlanması hedeflenmiştir.

4.2.5. Montaj

Barınak tasarımında kullanılan modüler konteynerlerin farklı alanlarda uygulanabilir olması ve uygulandığı alanlarda da tasarım ile yer arasındaki ilişkinin kolay sağlanması yönünden elverişli endüstriyel ürünlerdir

Montaj yapılırken; konteynerler konumlanacağı alana vinçler ile getirildikten sonra alanın teknik özelliklerine göre yerleşimleri yapılmaktadır. Konumlandırılacak alanın zemin özelliklerine göre direk zeminle bağlantı kurularak ya da çelik ayaklar yerleştirilip sonrasında konteynerlerin bu çelik taşıyıcıların üzerine oturtulması ile farklı yerleşimleri yapılmaktadır. İhtiyaç durumunda üst üste ya da yan yana mafsallanarak eklentiler yapılabilir.

4.2.6. Erişilebilirlik

Barınak tasarımının sosyal ve fiziksel açıdan erişilebilirliğinin sağlanması için konumu ve kullanım süreçleri önemli rol oynamaktadır. Konum olarak seçilen İstanbul ilinde evsiz bireylerin yoğunlukta olmalarına dikkat edilmiştir. Ayrıca İstanbul ilinde tasarlanması planlanan barınak modelinde yerleşim yapılan alanların farklı taşıma araçları ile kolay erişilebilir ve özellikle kullanıcı olan evsiz bireylerin tarafından kolay ulaşılabilir olması gereklidir.

Kullanım olarak erişilebilirlik ise, tasarımda yer alan tüm mekânların herkes tarafından anlaşılabilir, ulaşılabilir ve kullanıcıya yönelik olmasıdır. Barınak tasarımında; engelli veya hareket kısıtlaması olan evsiz bireylerin de mekânsal, sosyal ve bireysel ihtiyaçlarına karşılama yönelik mekânlar oluşturulmuştur. Engelli bireylerin

girişlerde kolay ulaşım sağlayabilmesi, iç mekânda kapı genişlikleri, sirkülasyon aksları gibi tasarım kriterlerine dikkat edilmiştir. Bu doğrultuda, tasarımda engelli, ötekileştirilen, dışlanan ve kısıtlanan evsiz bireylerin ayırım yapılmadan ihtiyaçlarını karşılamak hedeflenmiştir.

4.2.7. Evsiz bireylerin temel gereksinmelerinin karşılanması

Bu barınaklar ile evsiz bireylerin barınma, sağlık, güvenlik vb. temel ihtiyaçlarını gözetmek ve bireylere aidiyet duygusu hissettirmek amaçlanmıştır. Evsiz bireylerin kendilerini değerli hissetmeleri, yaşam kalitelerini refah düzeylerini arttırabilmek için kullanıcı odaklı düşünülmüştür. Tasarımı yapılan barınak modelinde evsiz bireylerin fiziksel ve sosyal açıdan sağlıklarını olumsuz etkilemeden bireylerin temel gereksinmelerinin karşılanması planlanmıştır. Bu bağlamda 4 kişilik odalarda kendilerine özel uyuma alanları, oturma alanı ve 8 evsiz bireyin ortak olarak kullanabileceği ıslak hacimler ile bireylerin temizlik, barınma, dinlenme ve sosyal gereksinimleri karşılanmaktadır.

4.2.8. Aydınlatma ve havalandırma

Konteynerlerdeki her mekânda şekil 39'da görüldüğü gibi aydınlatma ve havalandırma ihtiyacını karşılamak için pencereler açılmıştır. Pencere ve kapı açıklıkları; 4 köşesinde de taşıyıcı sistemi olan köşe direkleri korunarak, saç levhaların istenilen pencere ölçülerinde kesilmesi ile oluşturulur. Açıklıklar oluşturulduktan sonra metal profillerden oluşturulan çerçeveler monte edilmekte ve pencereler bu profil çerçevenin arasına yerleştirilmektedir (Gök & Bingöl, 2017).

Şekil 35'de görüldüğü gibi ısıtma ve soğutma dengesini korumak için yaşam alanlarındaki iki pencereden birinin açılabilir diğerinin ise sadece aydınlatma elemanı olarak kullanılması planlanmıştır. Islak hacimde ise havalandırma ihtiyacını karşılayabilmek için farklı yönde daha küçük bir pencere açılmıştır. Böylece, tasarımda birbirinin karşılığında yerleştirilen pencereler ile doğal havalandırma yöntemlerinden biri olan ve derinliği az uzun cephelerde yaygın olarak kullanılan çapraz havalandırma yöntemi sağlanarak etkin doğal havalandırma sistemleri kullanılmıştır.

Şekil 35. 40'HC Barınak modeli pencere ve kapı açıklıkları

4.2.9. Enerji Etkin Tasarım

Barınak tasarımının temelinde yer alan sürdürülebilirlik ve malzemelerin yeniden kullanım prensibi ile enerjinin minimize edilmesi hedeflenmiştir. Bu doğrultuda sıfır enerjili ya da yaklaşık sıfır enerjili yapı tasarımı için yenilenebilir enerji kaynaklarından biri olan güneş enerjisinden yararlanabilmek için solar kolektör kullanılmıştır. Solar kolektörler; güneş enerjisini toplayarak ısı olarak aktarmayı sağlayan bir enerji

Tablo 3. Duvar ve tavan bileşenleri

Malzeme	Kalınlık(m)	Birim hacim kütlesi (kg/m ³)	İletim katsayısı (w/Mk)
Katlanmış saç levha	0,01	10-27,5	0,470
Taşıyünü yalıtım malzemesi	0,05	8-500	0,035
Alçıpan Karton Plakalar	0,012	800	0,250

Tasarımda kullanılan konteyner 12 metre uzunluğunda, 2,35 metre eninde ve 2,65 metre yüksekliğindedir. Geri dönüştürülerek yeniden işlev kazandırıldığında 3 adet 50 cm genişliğinde 180 cm yüksekliğinde sabit pencere, 2 adet 80 cm genişliğinde 180 cm yüksekliğinde, 1 adet 50 cm genişliğinde 50 cm yüksekliğinde ve 1 adet 90 cm genişliğinde 210 cm yüksekliğinde kapı açılmıştır. Bu doğrultuda Tablo 4'te cam bileşenlerine ait özelliklere yer verilmiştir.

Tablo 4. Cam bileşenleri

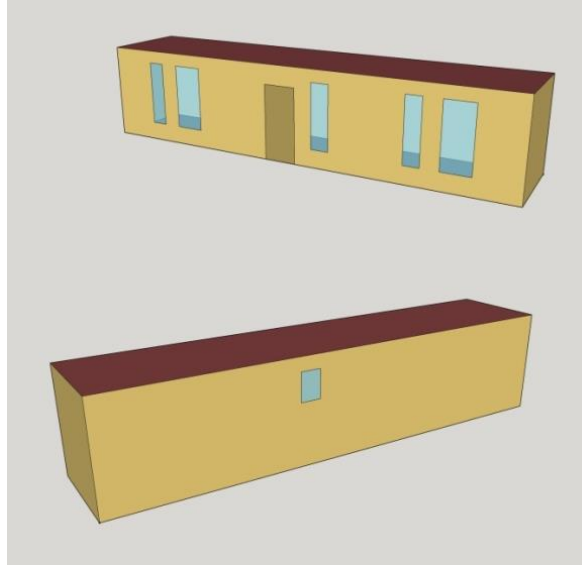
Malzeme	Kalınlık(m)	Birim hacim kütlesi (kg/m ³)	İletim katsayısı (w/Mk)
Cam	0,004	2700	0,84
PVC	0,058	1700	0,17

Yukarıda yer verilen tablolarda barınak tasarımında kullanılan bütün malzemelerin isimleri, kalınlıkları ve termofiziksel özellikleri İzoder hesaplarına göre girilmiştir. Tablo5'de ise tasarıma ait teknik detaylara yer verilerek simülasyon girdileri oluşturulmuştur.

Tablo 5. Simülasyon girdileri

Simülasyon Sonucu	Sayısal Değer
Kişi sayısı	8
Çamaşır makinası	Var
Buzdolabı	Var
Kat sayısı	1
Zone sayısı	1
Isıtılacak alan	28,15m ²
Isıtılmayacak alan	0m ²
Opak yüzeylerin saydam yüzeylere oranı	%1,62

Evsiz bireyler için tasarlanan barınaklar; toplamda aynı anda maksimum 8 kişinin kullanabileceği, 28,15m² alana sahip tek katlı bir yapıdır. Tablo 5’de yer verilen girdiler doğrultusunda Euclid yazılımı üzerinden oluşturulan modelin şekil 37’de görsellerine yer verilmiştir.

Şekil 37. 40’HC Barınak tasarımına ait simülasyon modeli

Modeli oluşturulan barınak tasarımına ait simülasyonun ikinci aşamasında programa; barınak tasarımının konumlandırılacağı İstanbul iline ait enlem ve boylam bilgileri, saat dilimi ve rakım bilgileri girilmiştir. Simülasyon süresi olarak Ocak ayının 1. gününden Aralık ayının son gününe kadar olan 8760 saatlik süreç belirlenmiştir. Simülasyonda tasarımın kabuk malzemeleri üzerinden, yalıtım kalınlığına göre değişen aylık soğutma ve ısıtma ihtiyaçlarına ait veriler oluşturulmuştur. İlk olarak tablo 6’da konteynerlere yalıtım yapılmadan ve 10 cm yalıtım yapılarak elde edilen soğutma ihtiyaçları sonuçları görülmektedir.

Tablo 6. Yalıtım malzemesi kalınlığı ile soğutma enerjisi ihtiyacının değişimi

	0 cm kalınlık için soğutma enerjisi ihtiyacı (kWh/ m ²)	10 cm kalınlık için soğutma enerjisi ihtiyacı (kWh/m ²)
Ocak	0	0
Şubat	0	0
Mart	0	0
Nisan	0	0
Mayıs	0	0
Haziran	16,36	7
Temmuz	22,58	10
Ağustos	22,14	10,94
Eylül	14,84	9,01
Ekim	0	0
Kasım	0	0
Aralık	0	0
TOPLAM	75,92	36,95

Tablo 6’da görüldüğü gibi yalıtım kalınlığının artırılması ile metrekare başına düşen toplam soğutma ihtiyacı 75,92 kWh/m² değerinden 36,95 kWh/m² değerine düşmüştür. Yalıtım kalınlığının artırılması ile toplam enerji ihtiyacı %51 gibi önemli bir oranında azalmıştır. İkinci olarak tasarımın kabuk malzemeleri üzerinden, yalıtım kalınlığına göre değişen ısıtma ihtiyaçlarına ait verilere tablo 7’de yer verilmiştir.

Tablo 7. Yalıtım malzemesi kalınlığı ile ısıtma enerjisi ihtiyacının değişimi

	0 cm kalınlık için ısıtma enerjisi ihtiyacı (kWh/m ²)	10 cm kalınlık için ısıtma enerjisi ihtiyacı (kWh/m ²)
Ocak	51,77	4,40
Şubat	51,71	5,24
Mart	40,38	2,75
Nisan	14,41	0,06
Mayıs	3,24	0,014
Haziran	0	0
Temmuz	0	0
Ağustos	0	0
Eylül	0	0
Ekim	6,37	0
Kasım	24,76	1,25
Aralık	41,39	2,94
TOPLAM	234,03	16,65

Tablo 7’de görüldüğü gibi metrekare başına düşen toplam ısıtma ihtiyacı 234,03 kWh/m² değerinden 16,65 kWh/m² değerine düşmüştür. Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül ve Ekim ayının mevsimsel etkenleri nedeniyle soğutma enerjisi ihtiyaçları belirlenmemiştir. Sonuç olarak yalıtım kalınlığının artırılması ile toplam enerji ihtiyacı %93 gibi önemli bir oranda azalmıştır. Yalıtım yapıldıktan sonra kalan enerji ihtiyacı ise tasarımının çatısına yerleştirilen solar kolektörler sayesinde sağlanmıştır. Böylece pasif önlemler ile tasarımda enerjinin etkin kullanılması hedeflenmiştir.

4.2.10. Sosyal etkileşim

Tasarımın çevresel ve ekonomik boyutunun dışında sosyal açıdan konumlandığı alan ve buna bağlı olarak çevresinde oluşan etkileşimde sosyal sürdürülebilirliği için önemli bir boyuttur. Evsiz bireyler için tasarlanan barınaklar; sirkülasyon olarak yoğun bir alanda konumlandırılarak, diğer bireylerin de evsizler hakkında bilinçlenmesi ve evsizlik sorunu hakkında farkındalık oluşturmak hedeflenmiştir. Bu doğrultuda tasarımın görsellerine şekil 38’de yer verilmiştir.

Şekil 38. 40'HC barınak tasarımı yerleşim görselleri

Şekil 38'de görüldüğü gibi barınakların konumlandırıldığı alanın dışında evsiz bireylerin sosyal etkileşimini arttırabilmek için giriş cephelerine sosyal alan tasarlanmıştır. Tasarımda ilk olarak mevcut konteyner yapısına hafif konstrüksiyon saçak eklenmiştir. Saçak altına oluşturulan alanda, evsiz bireylerin birbirileri ile vakit geçirebilecekleri, iletişim kurabilecekleri kendilerine özel bir oturma alanı tasarlanmıştır. Böylece tasarlanan sosyal alan ile evsiz bireylerin kendi aralarında iletişim kurarak yaşadıkları ötekileştirme ve yalnızlaştırılma duygusundan uzaklaşmaları hedeflenmiştir.

4.2.11. Fonksiyonel ve esnek tasarım

Sürdürülebilir barınak tasarımında evsiz bireyler için tasarlanan sosyal alan görsellerine yukarıdaki maddede yer verilmiştir. Ancak barınak modülü çok yönlü, esnek ve işlevsel bir tasarım olduğu için ihtiyaç durumunda farklı işlevler entegre edilerek dönüştürülmesi planlanmıştır. Bu doğrultuda şekil 39’da farklı iki işlev üzerinden hazırlanan görsellere yer verilmiştir.

Şekil 39. 40’HC barınak tasarımının farklı işlevleri

Birinci görselde barınakların giriş cephesine kafe alanı entegre edilmiştir. Tasarlanan kafe alanı ile toplumdaki diğer bireyler ve evsiz bireyler arasındaki sosyal iletişimin

artması hedeflenmiştir. Aynı zamanda evsiz bireylerin kafelerde çalışarak iş sahibi olmaları ve gelir elde etmeleri planlanmıştır.

İkinci görselde ise tasarlanan barınak modülünün arka cephesine takılan modüler platform ile oluşturulan ve etkinlikler için kullanılması planlanan bir sahne tasarlanmıştır. Böylece etkinliklerden elde edilecek gelir ile konteynerlerin ekonomik giderlerini azaltmak planlanmıştır.

Özetle sürdürülebilir barınakların esnek tasarımı ile sosyal ötekileştirme olmadan yeni bir yaşam stili oluşturmak ve sosyal sürdürülebilirliği sağlanmasına katkı sağlayabilecek etkinlikleri oluşturmak mümkündür.

5. SONUÇ

Bu tez çalışmasında İstanbul ilinde evsizlik sorununa çözüm geliştirmek amacı ile belediyeler tarafından kontrol edilen, kısa süreli olarak boş alanlara eklenip kaldırılabilen ve sürdürülebilirlik kriterleri doğrultusunda barınak tasarımı yapılarak güncel ve modüler bir çözüm önerisi geliştirmeye odaklanılmıştır.

Evsizlik; tarihsel süreç içerisinde ülkelerin kültürel, coğrafi, sosyal ve ekonomik durumlarına göre şekillenen ve hızlı bir artış içerisinde olan çok boyutlu bir sorundur. Evsizlik kavramının ülkelerin sosyal, kültürel ve ekonomik özelliklerine, toplumsal yaklaşımlarına ve yasal uygulamalarına göre değişiklik gösteren tanımları bulunmaktadır. Evsizlik kavramına ait tanımlar incelendiğinde 'ev' kavramı ön plana çıkmıştır. Ev; zaman içerisinde gelişen teknoloji ve yaşam koşullarına göre şekillenen bir kavramdır. Fiziki ve sosyal boyutu ülkelerin kültürel ve iklimsel konumlarına göre değişiklik gösteren eve; bireylerin yaşamsal faaliyetlerini gerçekleştirebilmeleri için ihtiyaçları vardır. Ancak zaman içerisinde sosyal, siyasal, ekonomik, çevresel vb. birçok etken nedeniyle bireyler, varlıklarını ifade eden ve temel gereksinmelerinden biri olan barınma gereksinmelerini karşılamakta zorlanmışlardır. Barınma sorunu yaşayan bireylerin bir kısmı kendilerince geçici çözümler üreterek yaşamlarına devam ederken bir kısmı ise barınma kavramından tamamen yoksun kalarak evsiz olarak adlandırılmışlardır. Evsiz bireyler barınma yoksunluğunun beraberinde getirdiği birçok yoksunluk nedeniyle temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandıkları için sosyal, fiziksel ve psikolojik olarak birçok sorun ile mücadele etmektedirler.

Toplumların evsiz bireylerin nelerden yoksun olduklarını, neler ile mücadele ettiklerini, neden bu durumu yaşadıklarını anlayarak bilinçlenmesi gereklidir. Bu nedenle çalışma kapsamında evsiz bireylerin bu durumu yaşamlarına neden olan etkenler bireysel ve yapısal etkenler üzerinden incelenmiştir. Toplumların kültürlerine, mekânsal konumlarına ve siyasal, sosyal, ekonomik yapılarına göre değişen evsizliğin yapısal ve bireysel nedenleri, incelenirken hem fiziksel hem de psikolojik etkenler üzerinde durulmuştur. Çünkü birey kendi içinde yaşadığı veya toplumsal nedenlerden dolayı yaşamak zorunda kaldığı olaylardan çok boyutlu olarak etkilenir. Örneğin maddi sıkıntılardan dolayı evsiz kalan bireyler bu durumdan psikolojik olarak da etkilenerek farklı sorunlar yaşayabilir ya da sağlık sorunları nedeniyle yaşadığı sosyal dışlanmanın

etkisi ile evsiz kalan bireyler maddi sıkıntılar çekerek kötü yaşam koşullarında hayatlarına devam etmeye çalışabilirler. Bu bağlamda evsiz kalan bireylerin bu durumu yaşamalarının nedeni tek bir etken ile sınırlandırılmamalıdır. Bireyler birçok nedenin etkisi ile evsiz kalmakta veya evsiz kaldıktan sonra birçok neden ile mücadele etmektedirler. Bu nedenle evsizliğin yapısal ve bireysel nedenleri birbirleri ve toplumlar ile doğrudan ilişkilendirilerek ele alınmalıdır.

Evsizlerin yoksunlukları doğrultusunda temel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri, kendilerini güvende hissedebilecekleri, konfor koşullarını sağlayan ve aidiyet duygusunu hissedebilecekleri onlara özel mekânlar tasarlanmalıdır. Bu bağlamda evsizlik sorununu; sosyal ayrışma olmadan her bireye eşit yaşam koşulları sağlanarak, ekonomik açıdan hem toplumları hem de evsizleri olumsuz etkilemeden ve uzun süreçlerde kapsamlı olarak çözmek için farklı çalışmalar yapılmaktadır. Son zamanlarda bu amaçla yapılan çalışmalardan biri de sürdürülebilir barınaklardır.

Sürdürülebilirlik; doğal kaynakların dengeli bir şekilde, gelecek nesiller ve yok oluş biçimleri düşünülerek kullanılması, sosyal ve ekonomik kalkınma planları ile üretim, tüketim ve refah seviyesinin dengeli bir düzene ulaşması, ekosisteme zarar vermeden düzenli bir çevre ahlakı oluşturulması ve insan gereksinimlerinin eşit dağılımı ile sosyal adaletin sağlanması olarak tanımlanabilir. Tasarımlarda sürdürülebilirliğin sağlanması için farklı kriterlerin birlikte uygulanması gereklidir. Bu kapsamda sürdürülebilir tasarımlar ilkeleri çevresel, ekonomik ve sosyal bağlamda 3 başlık altında açıklanmıştır.

- Çevresel boyutu; tasarımların yapım, kullanım ve yıkım aşamasında doğal kaynaklar kullanılarak, toprağa, suya, havaya veya herhangi bir canlı türüne zarar vermeden, ekosistemin bütünlüğünün ve çeşitliliğinin korunarak sağlıklı çevreler inşa edilmesini kapsamaktadır.
- Sosyal boyutu ise; toplumdaki her bireyin kültürel değerlerini koruyarak konfor ve sağlık koşullarını sağlayan mekânların tasarımını kapsamaktadır
- Ekonomik boyut ise sürdürülebilir tasarımların üretim, tüketim ve geri dönüşüm döngüsünde maliyetlerinin azaltılarak uzun dönemlerde tasarruf edilmesi için gerekli olan sistemleri kapsamaktadır.

Toplumdaki her bireyi kapsayan çok boyutlu sürdürülebilirlik kavramının barınaklar ile ilişkilendirilmesi ile evsizlere farklı bir yaklaşım yapılarak; yapılan tasarımlar ile

yaşanılabilir bir mekân, çevre ve toplum oluşturulması hedeflenmiştir. Bu bağlamda barınakların sürdürülebilirliğinin sağlanması için uygulama ve kullanım aşamasında dikkat edilmesi gereken kriterler belirlenmiş ve maddeler halinde açıklanmıştır:

- Kullanıcı ve mekân ilişkisi; evsizlerin aidiyet duygusunu hissedecekleri, toplumdan dışlanmadan saklanmadan kendilerini güvende hissedecekleri mekânlara ihtiyaçları vardır.
- Ekonomik açıdan uygulanabilirlik; evsizlerden herhangi bir gelir beklenmediği için ekonomik faktörler barınakların uygulanabilirliğinde önemli rol oynamaktadır.
- Çevreye ve topluma saygı; barınaklar da kullanılacak sistemlerin ve malzemelerin çevreyi ve toplumları olumsuz etkilememesi gereklidir.
- Sosyal Etkileşim; toplumdaki her bireye eşit yaşam koşulları sunulması ve sosyal adaletin sağlanması hedeflenmektedir.

Bu kriterler doğrultusunda tasarımın temelinde yer alan sürdürülebilirlik ve malzemelerin yeniden kullanılma prensibi ile barınaklar için geri dönüştürülebilir endüstri ürünü olan konteynerlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Çalışma alanı olarak ise ülkemizde evsizlik sorununun yoğun olarak yaşandığı ve birçok farklı kültürden insanın bir arada barındığı, sosyal, kültürel ve ekonomik olarak önemli bir konumda yer alan İstanbul ili seçilmiştir. İstanbul ilinde belediyelerin kontrolü altında belirli süreçlerde boş ve atıl alanlarda yerleşim yapılması planlanan 40' HC ve 20'DC standart tip konteynerlerin mekân şeması oluşturulurken evsiz bireylerin kendi benliklerini ortaya koyabilecekleri rahat, konforlu minimum alanda işlevsel ve esnek bir barınak oluşturulmuştur. Mevcutta iç kısımları yük taşımak için boş olan konteynerlerin iç mekânlarında minimum alanda minimum müdahale ve eşya ile temel gereksinmelerin, konfor koşullarına uygun bir şekilde karşılanabilmesi amaçlanmıştır. Barınak modeli tasarımında, çalışmanın önceki kısımlarında yer verilen sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir tasarım kriterleri önemli bir rol oynamıştır. Bu bağlamda tasarımın sürdürülebilirlik boyutları maddeler halinde incelenmiştir:

- Geri dönüştürülerek yeniden kullanılabilen malzeme seçimi ile hem ekonomik hem de çevresel bağlamda sürdürülebilirliğin sağlanması hedeflenmiştir.

- Tasarımda atık madde oluşturmeyen veya minimum düzeyde atık madde oluşturan malzemeler ve sistemler tercih edilerek çevreye ve bireylere zarar vermeyen saygılı ve duyarlı bir tasarım yapılmıştır.
- Barınak tasarımı modüler bir sistem olduğu için konumlandırılacağı alanların iklimsel özelliklerine dikkat edilerek yerleşimleri yapıldığı sürece her bölgeye elverişli bir tasarımdır.
- Konteynerler kompleks bir yapı birimi olmadığı için az işçilik ile hızlı ve pratik bir uygulama süreci bulunmaktadır. Ayrıca tasarlanan barınaklar çok yönlü, esnek ve işlevsel bir tasarım olduğu için farklı işlevlerle de entegreli olarak kullanılabilir bir tasarımdır.
- Tasarımın çevresel ve ekonomik boyutunun dışında sosyal açıdan konumlandığı alan ve buna bağlı olarak çevresinde oluşan etkileşimde sosyal sürdürülebilirliği için önemli bir boyuttur. Böylece barınaklar ile entegreli sosyal alanlar tasarlanarak; evsiz bireylerin kendilerini değerli hissetmeleri, yaşam kalitelerini refah düzeylerini arttırabilmek için kullanıcı odaklı düşünülmüş ve bireyler arasındaki sosyal ötekileştirmenin yaşanmaması hedeflenmiştir.

Sonuç olarak; bu tez çalışması ile sürdürülebilirlik kavramı doğrultusunda, İstanbul ilindeki evsiz bireylerin fiziksel ve sosyal ihtiyaçlarını, onları toplumdaki diğer bireylerden ötekileştirmeden, sosyal dışlanmaya maruz bırakmadan belirli dönemlerde karşılamak için sürdürülebilir barınak tasarımı yapılmıştır. Önerilen barınak tasarımı ile evsiz bireylerin her dönemde ihtiyaçları kolay ve düşük maliyetlerle karşılanabilirken aynı zamanda çevreye ve toplumlara saygılı sürdürülebilir sistemler ile insan gereksinimlerinin eşit dağılımı, sosyal adaletin sağlanması amaçlanmıştır. Böylece evsiz bireylerin sadece fiziksel değil sosyal ihtiyaçlarını da karşılayabilmek için farklı kurgular yapılarak esnek bir tasarım ortaya konulmuştur. Tasarımı yapılan barınaklar tez çalışmasının kısıtlı çerçevesinde İstanbul ili üzerinden incelenmiştir. Barınaklar çok yönlü, modüler ve fonksiyonel bir tasarım olduğu için farklı illerde de konumlandırılarak evsiz bireylerin ihtiyaçları karşılanabilir. Ancak farklı illerde tasarım uygulanırken sürdürülebilirlik bağlamından kopmadan sosyal, ekonomik ve çevresel etkenlere dikkat edilmesi gereklidir. Bu doğrultuda konumlandırılacak alanda çevreye zarar vermeden, tasarımın enerji ihtiyaçlarının karşılanabilmesi, herkes tarafından ulaşılabilir, erişilebilir olması ve özellikle kullanıcı olan evsiz bireylerin ihtiyaçları ön

plana çıkmalıdır. Ayrıca evsizlik sadece bireysel bir sorun olarak değil çok boyutlu toplumsal bir sorundur. Ülkemizde evsizlik sorununa karşı devlet kurumları ve sivil toplum kuruluşları tarafından yapılan güncel bir çalışma bulunmamaktadır. Tez çalışmasının kısıtlı çerçevesinde evsiz bireylerin barınak sorununa yeni bir çözüm önerisi geliştirilmiştir. Ancak evsizlik problemini devlet kurumları ve sivil toplum kuruluşları tarafından yapılacak daha kapsamlı çalışmaları güncel çözümler geliştirilmelidir. Toplumları bilinçlendirerek, evsiz bireyleri topluma yeniden kazandıracak mevzuat ve yönetmelikler ile evsizlik sorununu kontrol altında tutarak evsizlik sorununu minimize etmek mümkündür.

KAYNAKLAR

- Acar, H., & Erbay, E. (2013). Sokak Çalışması: Temel Kavramları ve Kapsamı. *Sosyal Politika ve Kamu Yönetimiyle Sosyal Hizmet içinde*.
- Açıkgöz, R., & Yusufoglu, Ö. (2012). Türkiye'de Yoksulluk Olgusu ve Toplumsal Yansımaları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 76-117.
- Akdemir Ersoy, Z. (2002). *Konut ve Ev Kavramlarının Karşılaştırmalı Analizi*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Akyıldız, Y. (2017). Dünyada Ve Türkiye'de Evsizlik Sorunu Ve Çeşitli Uygulamalar. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*(VIII-I), 67-91.
- Altunbaş, D. (2004). Uluslararası Sürdürülebilir Kalkınma Ekseninde Türkiye'deki Kurumsal Değişimlere Bir Bakış. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1(1-2), 103-118.
- Arcan, E. F., & Evcı, F. (1992). *Mimari Tasarıma Yaklaşım*. İstanbul: 2k Yayınları.
- Arcdaily*. (2021). <https://www.archdaily.com/> adresinden alınmıştır
- Arkitera*. (2021). <https://www.arkitera.com/> adresinden alınmıştır
- Arnold, K. R. (2004). *Homelessness, Citizenship, and Identity: The Uncanniness Of Late Modernity*. New York: State University.
- Arslan, A. (2011). *Avrupa Birliği Uyum Sürecinde Türkiye'de Denizyolu Konteyner Taşımacılığı ve Limanların Ekonomide Yeri*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ayaz, E. (2002). Yapılarda Sürdürülebilirlik Kriterlerinin Uygulanması. *Mimarist Dergisi*(6), 72-74.
- Baptista, I., & Marlier, E. (2019). *Fighting Homelessness and Housing Exclusion in Europe, A study of National Policies*. European Social Policy Network (ESPN). Brussels: European Commission.
- Baum, A. S., & Burnes, D. (1993). *A Nation in Denial: The Truth About Homelessness*. Oxford: Westview Press.

- Bekaroğlu Doğan, Y. (2018). *Küreselleşen İstanbul'da Evsizliğin Sosyal Hizmet Perspektifinden Analizi (Beyoğlu Örneği)*. Doktora Tezi, Yalova Üniversitesi, Sosyal Hizmet, Yalova.
- Bekaroğlu Doğan, Y. (2019). Evsizlik Kuramları ve Nedensellik: Eleştirel Bir Yaklaşım. *Sosyoloji Divanı Sosyoloji Dergisi*, 7(13), 179-202.
- Berkes, F., & Kışlalıoğlu, M. (1997). *Çevre ve Ekoloji*. Remzi Kitabevi.
- Beyatlı, C. (2010). *Acil Durum Barınakları Ve Bir Barınak Olarak Acil Durum Konteyner Öneri Modeli*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- Bilge, C. (2007). *Sürdürülebilir Çevre Ve Mimari Tasarım: Mimariye Eleştirel Bir Bakış*. Yüksek Lisans, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Birelma, A. (2014). Türkiye'de Evsizlik: Genel Bir Değerlendirme. P. Akkuş, & Ö. Başpınar Aktütün içinde, *Sosyal Hizmet ve Öteki Disiplinlerarası Yaklaşım* (s. 291-326). Bağlam Yayıncılık.
- Bookchin, M. (2013). *Ekolojik Bir Topluma Doğru*. İstanbul: Sümer Yayıncılık.
- Bookchin, M. (2014). *Kentsiz Kentleşme*. İstanbul: Sümer Yayıncılık.
- Bookchin, M. (2015). *Özgürlüğün Ekolojisi, Hiyerarşinin Ortaya Çıkışı ve Çözülüşü*. İstanbul : Sümer Yayıncılık.
- Bookchin, M. (2015). *Toplumsal Ekolojinin Felsefesi, Diyalektik Doğalcılık Üzerine*. İstanbul: Sümer Yayıncılık.
- (1987). *Brutland Raporu*.
- Castells, M. (2013). *Binyılın Sonu*. (E. Kılıç, Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ceylan, H. (2005). *İzmir Limanı'na Yapılacak Ek Konteyner Terminalinin Depolama ve Elleçleme Kapasitesinin Araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

- Chamberlain, C., & Mackenzie, D. (1992). Understanding Contemporary Homelessness: Issue of definition and Meaning. *Australian Journal of Social Issues*, 27(4), 274-297.
- Çakır, Ö. (2002). Sosyal Dışlanma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(3), 83-104.
- Davidson, K., & Wilson, L. (2009). A Critical Assessment of Urban Social Sustainability. *Australian Sustainable Cities Research Network*.
- Dedekargınoğlu, E. (2015). *Yoksul İnsanların Barındırdığı Konut İç Mekanlarının İşlevsel Analizi: Dikmen Vadisi Gecekondu Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Dedeoğlu, F. (2005). *Erken 20.YY Düşünsel Ortam ve Ev*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dezeen. (2021). <https://www.dezeen.com/> adresinden alınmıştır
- Doğan, Y. B. (2019). Evsizlik Kuramları ve Nedensellik: Eleştirel Bir Yaklaşım. *Sosyoloji Divanı Sosyoloji Dergisi*, 7(13), 179-202.
- Drewnowski, J. (1977). Poverty: Its Meaning and Measurement. *Development and Change*, 8(2), 183–208.
- Erbay, E. (2013). *Sokakların Görünmeyen Yüzleri*. Ankara: Sabev Yayınları.
- Erdal, M. (2008). Konteyner Türleri ve Yükleme . M. S. Saygılı, & M. Erdal içinde, *Konteyner Deniz ve Liman İşletmeciliği* (s. 19-45). İstanbul: Beta Basın Yayım Dağıtım A.Ş.
- Erdoğan Erkarlan, Ö. (2009). Evsizlik, Yoksulluk ve Yoksunluk. *Mimarlık Dergisi*.
- Eyüboğlu, İ. Z. (1991). *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü*. İstanbul : Sosyal Yayınlar Gözlem Matbaacılık.
- FEANTSA. (2016). Germany: <https://www.feantsa.org> adresinden alınmıştır
- FEANTSA. (2018). Homelessness in Italy: <https://www.feantsa.org> adresinden alınmıştır
- Fischer, P., & Breakey, W. (1991). The Epidemiology of Alcohol, Drug and Mental Disorders Among Homeless Persons. *American Psychologist*, 46(11).

- Foster, N. (2001). Lord Foster of Themes Bank. *Architectural Design*, 71(4), 32.
- Framlab. (2021). <https://www.framlab.com/> adresinden alınmıştır
- Gibson , R., Agnolin , J., Hassan , S., Lawrence , D., Whitelaw , G., & Tansey , J. (tarih yok).
- Glasser, I., & Bridgman, R. (1999). *Braving The Street: The Anthropology of Homelessness*. New York: Bergbahn Books.
- Gould , T., & Williams, A. (2010). Family Homelessness:An Investigation of Structural Effects. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 20(2), 170-192.
- Gök, A. B., & Bingöl, B. (2017). Konteyner Mimarisi ve Yurt Yapıları Olarak Kullanımının İncelenmesi, Burdur-Isparta İlleri Örneği. *İnönü University Journal of Arts and Design*, 142-157.
- Güneş, E. E. (2002). *İnsan Varlığının Bütünleyicisi Olarak Ev'in Anlamı*. Yüksek Lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Hacılibeyoğlu, F. (2005). *Mimarlıkta Devingenlik, Devingen bir Mimari Ürün Olarak Konteyner*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Homeless World Cup . (2021). <https://homelessworldcup.org/homelessness-statistics/> adresinden alınmıştır
- Hope, M., & Young, J. (1986). *The Faces of Homelessness*. D.C. Healty Company.
- Hwang, S. W., Tolomiczenko, G., Kouyoumdjian, F., & Garner, R. (2005). Interventions to Improve the Health of the Homeless A Systematic Review. *American Journal of Preventive Medicine*, 29(4).
- İlhan, N., & Ergün , A. (2010). Evsizler ve Toplum Sağlığı. *Aile ve Toplum*, 5(20), 79-90.
- İnanç, T. (2010). *Geleneksel Kırsal Mimari Kimliğin Ekoloji ve Sürdürülebilirlik Bağlamında Değerlendirilmesi, Rize Çağlayan Köyü Evleri Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- İncedayı, D. (2004). Çevresel Duyarlık Bağlamında Davranış Biçimi Olarak Sürdürülebilirlik. *Mimarlık Dergisi*(318), 39-43.
- İnceoğlu, A. (1999). *Evin Anlamı ve Kentlileşme Süreci*. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Inhabitat*. (2021). <https://inhabitat.com/> adresinden alınmıştır
- İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi. (1949, Aralık 6). Resmi Gazete.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi*. (2021). <https://www.ibb.istanbul/> adresinden alınmıştır
- Işıkhan, V. (2002). *Kentlerin Gölgesinde Yaşayan Evsizler*. Ankara: Kardelen Ofset.
- Işıkhan, V. (2006). Ruh Hastası Evsiz Kadınların Sorunları ve Sosyal Hizmet Yaklaşımları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 17(1).
- Johnson, B., Murie, A., Naumann, L., & Yanetta, A. (1991). *A Typology of Homelessness*. Edinburg: Scottish Homes.
- Karaaslan, S. (2011). *Sürdürülebilir Mimari Tasarım Sürecinde Ön Tasarım Kararlarını İçeren Bir Model Önerisi*. Yüksek Lisans, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karaman, M. F. (2019). *Sosyal Dışlanma Bağlamında Evsizlik: İstanbul Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Keleş, R., & Hamamcı, C. (1993). *Çevrebilim*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kılıçkırın, D. (2018). Evin Ötesinde Ev: Kavramsal Bir Çerçeve Önerisi. *Dosya* 41, 2.
- Kılıncı Kaya, A., & Aslantürk, H. (2019). Evsizlerin Sosyo-Demografik Özellikleri ve Sosyal Yaşam Deneyimleri: Antalya Örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(2), 417-437.
- Kim, J.-J., & Rigdon, B. (1998). *Sustainable Architecture Module: Introduction to Sustainable Design*. National Pollution Prevention Center for Higher Education.
- Koegel, P. (2007). Explaining Homelessness. D. Levinson, & M. Ross içinde, *Homelessness Handbook* (s. 245-278). America: Bershire Publising Group.
- Kot0*. (2021). <http://kot0.com/> adresinden alınmıştır

- KTGY Architecture, Branding, Interiors, Planning.* (2021). <http://ktgy.com/> adresinden alınmıştır
- Kuban, D. (2002). *Mimarlık Kavramları*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Kuhlman, T., & Farrington, J. (2010). What is Sustainability? *Sustainability*, 2(11), 3436-3448.
- Kuvvetli, H. (2010). *Yoksullar İçin Barınma Alanları ve Konut Uygulamalarının İncelenmesi, Bilecik İli,Osmaneli İlçesi Modelinde Örneklenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Küçük, M. (2014). *Kent Yoksulluğu Ve Evsizlik (İstanbul-Zeytinburnu Spor Kompleksi Barınma Evi Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Lee, B., Tyler , K., & Wright , J. (2010). The New Homelessness Revisited. *Annual Review of Sociology*, 36, 501-521.
- Levinson, D., & Marcy, R. (2007). *Homelessness Handbook*. America: Berkshire Publishing Group.
- Littig, B., & Glariesser, E. (2005). Social Sustainability: A Catchword Between Political Pragmatism and Social Theory. *International Journal of Sustainable*, 8(1-2), 65-79.
- Maslow, A. (1954). *Motivation And Personality*. Harper And Row Publishers.
- McDonough, W. (1992). *The Hannover Principles,Design for Sustainability*. New York: William McDonough Architects.
- McKenzie, S. (2004). *Social sustainability: towards some definitions*. South Australia: Hawke Research Institute Working Paper Series No 27.
- Medium.* (2018). <https://medium.com> adresinden alınmıştır
- Michael Rakowitz.* (2021). <http://www.michaelrakowitz.com> adresinden alınmıştır
- Min, S.-Y., Wong, Y., & Rothbard, A. (2004). Outcomes of Shelter Use Among Homeless Persons With Serious Mental Illness. *Psychiatric Services*, 55(3), 284–289.

- Mossman, D., & Perlin, M. (1992). Psychiatry and the homeless mentally ill: a reply to Dr. Lamb. *Am J Psychiatry*, 149(7), 951-957.
- Müftüoğlu, S. (2011). *Sürdürülebilir Mimarlık İlkeleri ve Konut Tasarımına Etkilerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü .
- NIVASA . (2022). <https://nivasa-ngo.org/> adresinden alınmıştır
- OECD. (2020). Homeless Population: <https://www.oecd.org/els/family/HC3-1-Homeless-population.pdf> adresinden alınmıştır
- Oktay, D. (2002). Sürdürülebilirlik Bağlamında Planlama ve Tasarım . *Mimarist Dergisi*(6), 67-71.
- Orhan Yılmaz , E. (2017). *Ankara İli İçin Alternatif Bir "Barınma Evi" Önerisi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi , Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Osmançelebioğlu, D. (2015). *Sürdürülebilir Mimari ve Sertifikalı Yeşil Binalar*. Yüksek Lisans, Haliç Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özçuhadar, T. (2007). *Sürdürülebilir Çevre için Enerji Etkin Tasarımın Yaşam Döngüsünde İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özdemir, U. (2010). Evsizlik ve Evsizlere Genel Bir Bakış. *Toplum Ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 21(2), 77-88.
- Özdemir, U. (2010). Evsizlik ve Evsizlere Genel Bir Bakış. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 21(2), 77-88.
- Özdemir, U. (2010). Evsizlik ve Evsizlere Genel Bir Bakış. *Toplum ve Sosyal Hizmet* , 21(2), 77-88.
- Özgen, N. (2019). Sürdürülebilirlik Kavramı ve Kullanım Alanları. N. Özgen, & M. Kahyaoğlu içinde, *Sürdürülebilir Kalkınma* (s. 2-33). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Pallasmaa, J. (1995). Identity, Intimacy and Domicile: Notes on the phenomenology of home. *The Home: Words, Interpretations, Meanings and Environments*.
- Pekpostalıcı, A. (2009). *Tarihi Perspektif İçinde "Ev" Kavramı*. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Peterson, K. L., & Dorsey, J. (2000). *Roadmap for Integrating Sustainable Design into Site-Level Operations*. United States: The Brendle Group, Inc., Ft. Collins, Colorado.
- Pleace, N. (2003). Rehousing Single Homeless People. N. Pleace, R. Burrows, & D. Quilgars içinde, *Homelessness and Social Policy* (s. 159-172).
- Ravehill, M. (2008). *The Culture Of Homelessness*. UK: Gower House.
- Ravenhill, M., & Smith, J. (2007). *What Homelessness? A Report on the Attitudes of Young People and Parents on Risk of Running Away and Homelessness in London*. London: Metropolitan Universty and Centrepoint.
- Rio Bildirgesi. (1992).
- Rossi, P. H. (1989). *Down and Out In America;The Origins of Homelessness*. Chicago: The Universty of Chicago.
- Rossi, P. H. (1989). *Without Shelter: Homelessness in the 1980*. New York: Priority Press.
- Roth, D., & Bean, G. (1986). New Perspectives on Homelessness: Findings from a Statewide Epidemiological Study. *Hospital and Community Psychiatry*, 37(7), 712-719.
- Ruano, M. (2000). *Eco-Urbanism: Sustainable Human Settlements, 60 Case Studies*. Barcelona.
- Sassi, P. (2006). *Strategies for Sustainable Architects*. Oxford: Taylor & Francis .
- Scott, J. (1993). Homelessness and Mental Illness. *British Journal of Psychiatry*, 162, 314-324.
- Sev, A. (2009). *Sürdürülebilir Mimarlık*. İstanbul: Yem Yayın.
- Shaviv, E., & Capeluto, I. (2001). On The Use Of Solar Volume For Determining the Urban Fabric. *Solar Energy*, 70(9).
- Smith, P. C. (2000). Sustainability and Urban Design. W. W. Sang, & E. Chan içinde, *Building Hong Kong Environmental Considerations* (s. 17-42). Hong Kong: Hong Kong University Press.

- Somerville, P. (1997). *The Social Construction Of Home* (Cilt 14). The Journal of Architectural and Planning Research.
- Somerville, P. (2013). *Understanding Homelessness* (Cilt 30). Housing, Theory and Society.
- Stren, R., & Polose, M. (2000). The Social Sustainability of Cities: Diversity and the Management of Change. *Understanding the New Sociocultural Dynamics of Cities: Comparative Urban Policy in a Global Context* (s. 23-58). içinde Toronto: University of Toronto Press.
- Susser, E., Conover, S., & Struening, E. (1987). Childhood Experiences Of Homeless Men. *American Journal of Psychiatry*, 144(12), 1599-1601.
- Şefkat-Der. (2021). <http://www.sefkatder.org> adresinden alınmıştır
- Şen, H., Kaya, A., & Alpaslan, B. (2018). Sürdürülebilirlik Üzerine Tarihsel ve Güncel Bir Perspektif. *Ekonomik Yaklaşım*, 29(107), s. 1-47.
- T.C. Ankara Valiliği. (2021). <http://www.ankara.gov.tr/> adresinden alınmıştır
- Taş, Y., & Özcan, S. (2012). Türkiye’de ve Dünya’da Yoksulluk Üzerine Bir Araştırma. *International Conferance on Eurasian Economies* , 423-430.
- Taştan, H. (2016). *Yapılı Çevrede Sosyal Sürdürülebilirlik Bağlamında Kullanıcı Katılımı*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- TDK. (2019). Türkçe Sözlük.
- Tekeli, İ. (2001). Sürdürülebilirlik Kavramı Üzerinden İrdelenmeler.
- Tekeli, İ., & Ataöv, A. (2017). *Sürdürülebilir Toplum ve Yapılı Çevre*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Tönük, S., & Kayıhan , K. (2008). Sürdürülebilir Temel Eğitim Binası Tasarımı Bağlamında Arsa Seçimi ve Analizi Konusunun İrdelenmesi. *Megaron, Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi E-Dergisi*, 3(2), 137-154.
- Tufan, M. Z., & Özel, C. (2018). Sürdürülebilirlik Kavramı ve Yapı Malzemeleri için Sürdürülebilirlik Kriterleri. *Uluslararası Sürdürülebilir Mühendislik ve Teknoloji Dergisi*, 1(2), 6-13.

- Türkcan, S., & Türkcan , A. (1996). Psikiyatri ve Evsizlik Bir Gözden Geçirme Meselesi. *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 9(4), 8-14.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982).
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2021). <https://www.tuik.gov.tr/> adresinden alınmıştır
- Uzun, M., & Akyüz, Ö. (2019). İstanbul'un Anadolu Yakasında Kıyı Dolgu Alanları ve Kullanımı. *1. İstanbul Uluslararası Coğrafya Kongresi Bildiri Kitabı* (s. 1002-1021). İstanbul: İstanbul University Press.
- Whitelaw , G., Gibson, R., Hassan , S., Lawrence , D., Robinson , J., Tansey , J., & Watson, J. (2001). *Specification of sustainability-based environmental assessment decision criteria and implications for determining "significance" in environmental assessment*. Ottawa: Canadian Environmental Assessment Agency.
- Yaşar, S., & Taşar, M. (2019). Kavramsal Olarak Yoksulluk ve Türkiye'de Yoksullukla Mücadele Politikalarının Etkileri . *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 19(38), 118-144.
- Yeang, K. (2006). *Ecodesign, A Manual for Ecological Design*. London: Willey-Academy.
- Yener, S. (2010). *Tüketim Odaklı Yaşam Biçimlerinin Günümüz Konut Proje Temsilleri Üzerinden Okunması*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yeter, A. (2018). Sivil Toplum Kuruluşlarının Evsizlere Yönelik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi: İstanbul Örneği. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*(17), 34-60.
- Yılmaz, E. O. (2017). *Ankara İli İçin Alternatif Bir "Barınma Evi" Önerisi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü , Ankara .

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Merve Nur TAŞCI

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : 2019, KTO Karatay Üniversitesi
Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi : 2022, KTO Karatay Üniversitesi

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurumlar : 2020, Mimar, Öncan Mimarlık (Halen)

Tarih: 18 Ocak 2022